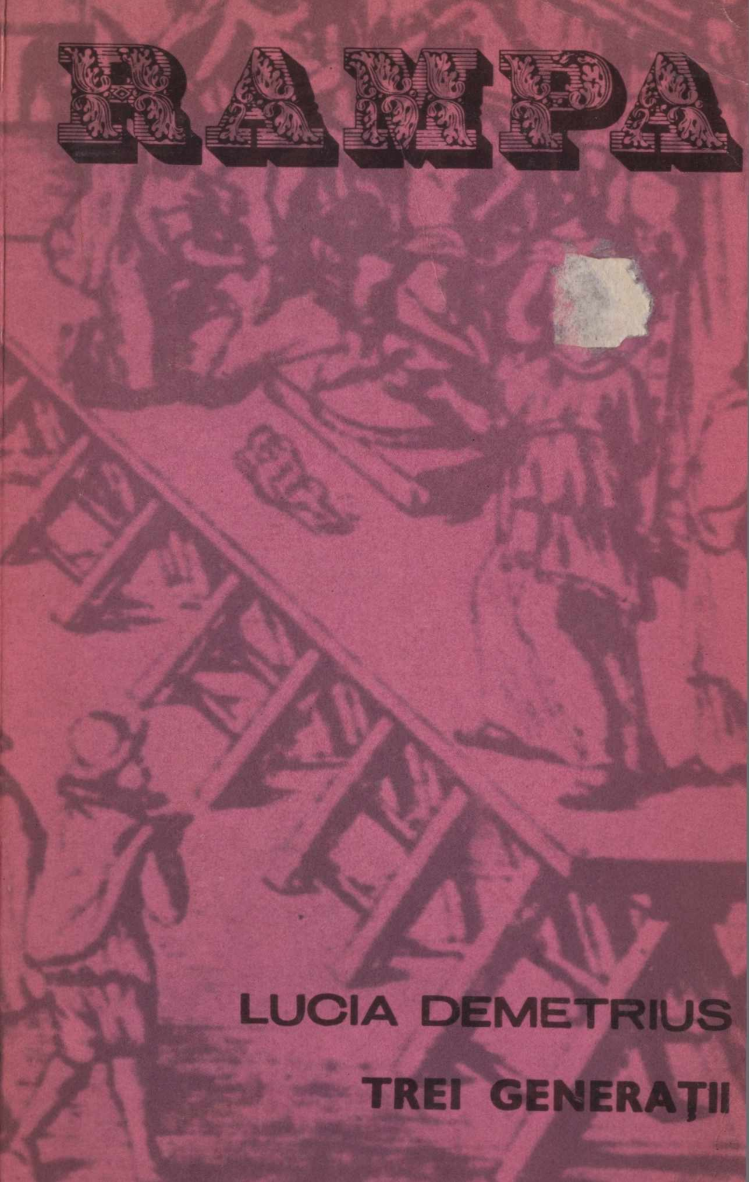

RAMPA

LUCIA DEMETRIUS

TREI GENERAȚII

COLECȚIA

RAMPA

Prezentarea grafică: *Armand Crintea*

Coperta: Scenă din *Judecata lui Solomon*.
Litografie după un desen de W. Boonen

1977

BUCUREȘTI, PIAȚA SCÎNTEII 1

LUCIA DEMETRIUS

TREI GENERAȚII

PIESĂ ÎN TREI ACTE

EDITURA EMINESCU

Lucia Demetrius

CUM AM SCRIS

TREI GENERAȚII

Am scris piesa „Trei generații" în vara anului 1955. Noile condiții de viață ale femeii, care favorizau dezvoltarea deplină a capacității ei intelectuale și morale, se aflau sub ochii mei. Trecutul ei îl cunoșteam, nu era atît de departe de mine, mi-l aduceam bine aminte. Contrastul dintre acel trecut și prezent era izbitor, era de netăgăduit.

Știe scriitorul să descrie procesul de creație care se desfășoară în el? Eu nu prea știu, pornesc de la o idee vagă, care se precizează treptat. Schițez, fac fișe de personaje, de caractere, amîn pornirea care e totdeauna grea și, în sfîrșit, încep să scriu. Atunci devine ușor, foarte ușor. Personajele, dacă le-ai precizat natura, puse unele în fața altora, se ciocnesc, se iubesc sau se urăsc, ai impresia la un moment dat că s-au descotorosit de tine și se descurcă singure, că nu faci decît să alergi în urma lor, ca să le prinzi în momentele cruciale.

Problema generațiilor m-a obsedat totdeauna, și în proză. Ce moștenesc unele de la altele, în ce măsură își seamănă sau se deosebesc, cum decad urmașii sau, dimpotrivă, cum cresc, dacă sînt receptivi la ceea ce aduce nou timpul, cum se încadrează în contemporaneitatea lor, cu toată zestrea de virtuți sau cusururi cu care s-au născut.

În 1956 piesa s-a jucat la Teatrul Municipal. S-a jucat bine, cu actori excelenți și a avut norocul să placă. Dacă nu mă înșel, a ținut afișul cam vreo șase ani. S-a reluat apoi la același teatru, numit „Lucia Sturdza Bulandra", în 1974, și a plăcut și spectatorilor mai tineri, celor care erau copii în 1956.

Autorul nu trebuie niciodată întrebat care e bucata pe care o preferă din toată „opera" lui, pentru că s-ar putea să dea greș. Publicul poate că știe mai bine, el a ales „Trei generații" din toate piesele mele. Eu trebuie să-l cred. Nimeni nu scrie pentru sine, scrie cu intenția de a transmite un mesaj, scrie pentru ceilalți. Cînd sala de spectacol e plină sau cartea se epuizează repede în librării, confirmarea asta îi dă curaj și putere de a merge mai departe. Atunci știe că a răspuns unei întrebări care există în public și că asta îl obligă în viitor, că nu are dreptul să dezamăgească și că atîta vreme cît va mai trăi, va trebui să se întreacă pe sine, nu să stea locului sau să dea înapoi.

LUCIA DEMETRIUS

DISTRIBUȚIA PREMIEREI

23
MARTIE
1956

TEATRUL MUNICIPAL BUCUREȘTI

SULTANA
MARIETA RAREȘ

RUXANDRA
BEATTE FREDANOV

ELIZA
GINA PETRINI

VERONICA
MIHAELA JUVARA

TINCA
SOFICA IONESCU

IONIȚĂ
ȘTEFAN CIUBOTĂRAȘU

ILIE
BENEDICT DABIJA

CHIRIL
FORY ETERLE

ȘERBAN
GHEORGHE GHIȚULESCU

RADU
NICOLAE MAVRODIN

ALEXANDRU
EMIL REISENANER

PAVEL
JULES CAZABAN

ŞTEFAN
VASILE FLORESCU

Alte spectacole cu *Trei generaţii* :

Teatrul Municipal Ploieşti la 12 mai 1957. Distribuţia: Sultana: KATUŞA ELVAS; Ruxandra: MARIA BONDAR; Eliza: RUXANDRA NICOLAU; Veronica: NORA POPESCU; Domnişoara Macri: JOUJOU PAVELESCU; Tinca: VIRGINIA BEJAN; Ioniţă: CRISTIAN NICOLESCU; Ilie: GEORGE MIHĂILĂ GRIDĂNUŞU; Chiril: MIHAIL BALABAN; Şerban: NICOLAE SPUDERCĂ; Radu: DUMITRU PALADE; Alexandru: ZEPHY ALŞEC; Pavel: GEORGE FILIP; Ştefan: MIRCEA CONSTANTINESCU-GOVORA. Regia artistică: HARY ELIAD. Scenografia: EUGENIA BUIUC MARINESCU.

Teatrul de Stat Reşiţa la 24 octombrie 1967. Distribuţia: Sultana: LUCIA GEORGIAN; Ruxandra: ASTRA MICLESCU; Eliza: JENY PETRESCU; Veronica: STELA ADAMOVICI; Chiril: CONSTANTIN ADAMOVICI; Ştefan: PUIU BURNEA; Alexandru: ION DUMITRESCU; Radu: ANDREI IONESCU; Pavel: GHEORGHE JURCĂ; D-ra Macri: EUGENIA NEGREA; Ilie: TEODOR DANETTY; Şerban: EUGEN TUDORAN. Regia: EUGEN VANCEA; Scenografia: AL. ALION.

Teatrul de dramă şi comedie Constanţa la 23 august 1969. Distribuţia: Sultana: TEODORA LAZĂR; Ruxandra: ZOE CARAMAN; Eliza: CRISTINA MINCULESCU; Veronica: VALENTINA BUCUR; D-ra Macri: LUCIA GEORGESCU SZABO; Ioniţă: GEORGE POPA MIJA; Ilie: MIRCEA CONSTANTINESCU-GOVORA; Chiril: PETRE ŞTEFĂNESCU; Şerban: OBREN PĂUNOVICI; Radu: NICOLAE SIMION; Alexandru: COSTEL RĂDULESCU; Pavel: EMI SASSU; Ştefan: MIRCEA PSATA. Regia artistică: ION DRUGAN; Scenografia: AL. ALION.

Teatrul maghiar de Stat Sfîntul Gheorghe la 14 noiembrie 1973. Distribuţia: Sultana: KUDELASZ ILDIKÓ; Ruxandra: DURÁSZ ANNA; Eliza: NÁSZTA KATALIN; Veronica: DÁBNOKY ZSÓKA; D-ra Macri:

FÜLOP KLÁRA; Ioniță: FEKETE GYULA; Ilie: BOTKA LÁSZLÓ; Chiril: KÖMIVES MIHÁLY; Şerban: KUTI ISTVÁN; Radu: CSERGÖFFY LÁSZLÓ; Alexandru: KATONA KAROLY; Pavel: VERESS LÁSZLÓ; Ștefan: ORBÁN KAROLY. Regia: DUKÁSZ ANNA, artistă emerită; Scenografia: VIGH ISTVÁN.

Teatrul Lucia Sturdza Bulandra din Bucureşti la 5 noiembrie 1974. Distribuţia: Sultana: ICA MATACHE; Ruxandra: RODICA TAPALAGĂ; Eliza: LUCIA MARA; Veronica: CĂTĂLINA PINTILIE; D-ra Macri: TAMARA BUCIUCEANU-BOTEZ; Ioniţă: PETRE GHEORGHIU; Ilie: AUREL CIORANU; Chiril: VASILE FLORESCU; Şerban: NICOLAE MANOLACHE; Radu: GEORGE OANCEA; Alexandru: PAVEL SAVA; Pavel: DAN CONDURACHE; Ştefan: OVIDIU SCHUMACHER; Tinca: BEATRICE RIEGA. Regia: PETRE POPESCU. Scenografia: DORIS JURGEA. Ilustraţia muzicală: LUCIAN IONESCU.

TREI GENERAŢII

PERSONAJELE:

SULTANA, nevasta lui Ioniță
RUXANDRA, fiica Sultanei
ELIZA, fiica Ruxandrei
VERONICA, fiica Elizei
DOMNIȘOARA MACRI cea mică
TINCA
IONIȚĂ, judecător
ILIE, fiul lui
CHIRIL, moșier
ȘERBAN, pianist
RADU, medic
ALEXANDRU, avocat
PAVEL, muncitor
ȘTEFAN, funcționar

Acținnea actului I se petrece în 1896. Acțiunea actului II se petrece în 1925. Acțiunea actului III se petrece în 1950. Toate într-un oraș de provincie.

ACTUL I

Scena se petrece în anul 1896. Decorul: salonul unor oameni cu stare din vremea aceea. Un pian, un palmier în hîrdău. În dreptul ferestrelor cu draperii de catifea cu ciucuri, fotolii, canapea; pe masă, fructieră cu cărți de vizită. În jurul mesei, scaune capitonate, în același stil cu fotoliile *Alt Wien*. Pe pereți, două portrete de familie, în ramă de bronz și pluș. O oglindă cu ramă grea înflorată. Pe pian, o clepsidră. În fund, ferestre mari, care se presupune că dau spre bulevard. Stînga, ușă; în dreapta, două uși.

SCENA 1

RUXANDRA, SULTANA

(Ruxandra, cu spatele la sală, cîntă la pian. E îmbrăcată cu o bluză cu dantele, cu mînecă lungă, și o fustă creață la spate, peste un mic turnel; cordon lat. Părul strîns în coc și lăsat pe frunte. Reia mereu același exercițiu. Întoarce clepsidra și exersează iar.)

SULTANA *(în fotoliu, croșetează. La brîu are un mănunchi mare de chei)*: Opt și cu patru, doisprezece.
RUXANDRA *(se întrerupe)*: Poftim?

SULTANA: Am spus: opt și cu patru, doisprezece.
RUXANDRA *(dă din cap și exersează iar)*.
SULTANA *(ridică puțin perdeaua și se uită)*: Madam Calomfir, cu vizitiul cel nou. I-au dat hainele celui vechi, și-l strîng. *(Amuzată.)* Ia vino, Ruxandră, să vezi cum îl strîng, pocnesc pe el, și madam Calomfir parcă n-ar avea habar. Stă mîndră și țeapănă. Unde s-o fi ducînd? *(Mai tare.)* Unde s-o fi ducînd?
RUXANDRA *(repede)*: În vizită. *(Exersează.)*
SULTANA *(revoltată)*: În vizită! Mulțumesc! Cred și eu că se duce în vizită, cu etola de jderi și pălăria cea roz cu pene de struț. Dar la cine se duce? *(Lasă perdeaua, descurajată.)* Nu știu!
RUXANDRA *(exersează și se acompaniază și cu glasul)*.
SULTANA *(tresare, întunecată)*: Ia taci puțin! Parcă vine tata.
RUXANDRA *(speriată)*: Vine tata?
SULTANA *(tot atentă)*: Taci!
RUXANDRA *(șoptit)*: Nu e la „Bristol", la cărți?
SULTANA *(șoptit)*: Ba cred că da, dar mi s-a părut că s-a întors. *(Respiră lung.)* Nu e el. Nu e nimeni.
RUXANDRA *(încet)*: Cine știe cît mai pierde și azi!
SULTANA *(ridică glasul, mustrător)*: Ruxandră! Copiii nu-și judecă părinții.
RUXANDRA *(rușinată)*: Nu... Mă gîndeam... Iartă-mă, mamă!
SULTANA: Bine, bine. *(Ruxandra trece la oglindă, își așază părul, bluza și zîmbește.)* Aștepți pe cineva?
RUXANDRA *(încurcată)*: Eu? pe cine să aștept? Nu... gulerul ăsta nu-i bine scrobit. *(La fereastră.)* Mamă, a venit primăvara! Să deschid ferestrele?
SULTANA: Nu. Taică-tău spune că intră praf din drum.
RUXANDRA: Uite că au înflorit și teii. Cred că s-a isprăvit cu ploile din ultimele zile. Uite ce curat e cerul! Și colo, spre deal, e trandafiriu și auriu... Vino puțin să te uiți!

SULTANA *(cu spatele la fereastră)*: La cer? *(Ridică din umeri şi croşetează.)* Are să fie şi mîine, şi poimîine, şi toată vara.

RUXANDRA *(se întoarce brusc, o îmbrăţişează)*: Ce-i cu tine? Altădată veneai cu mine în goană, în fundul grădinii, să vezi un trandafir îmbobocit. Ce ai? Eşti necăjită?

SULTANA: Nu, da' de unde! *(Rîde silit.)* După madam Calomfir nu m-am uitat? Sînt oameni pe lume care au noroc...

RUXANDRA *(se aşază la pian)*: Ce noroc, cu Calomfir al ei, un om bătrîn, urîcios, rău... *(Începe să cînte.)*

SULTANA: Dar căruia îi merge totdeauna bine. Îşi iubeşte nevasta, nu se teme de nimeni sub soare, e bine cu toate partidele politice. Astuia nu-i e grijă... *(Brusc îi vine să plîngă. Se ridică. Ruxandra n-a observat. Cîntă mereu.)* Am uitat să încui cămara. *(Iese.)*

RUXANDRA *(întoarce capul şi o vede ieşind)*: Unde te duci? *(Se întoarce spre pian şi continuă exerciţiul. Se aude o trăsură apropiindu-se de poartă, apoi clopoţelul. Ruxandra, care cîntă, nu aude. Tinca se iveşte în uşă.)*

TINCA: Domnişoară, a venit domnişoara Macri cea mică.

SCENA 2

RUXANDRA, DOMNIŞOARA MACRI CEA MICĂ

RUXANDRA: Unde e? Să poftească. *(Sare de la pian.)*

D-RA MACRI: Ruxandro! Eşti singură? *(Duce de curea un căţeluş minuscul şi drăguţ.)*

RUXANDRA: Esmeraldo! Te-a adus primăvara!

D-RA MACRI: Ah! Ce bine, ce frumos e afară! Niciodată n-a fost atît de frumos pe stradă! *(O trage pe canapea.)* Stai să-ţi spun ceva extraordinar... Cît e ceasul? *(Nu aşteaptă răspuns.)* El a venit la *papà* azi de dimineaţă şi i-a spus nu ştiu ce, în legătură cu... cu... cu totul altceva, eu nu ştiu bine, ceva cu o societate de ocrotire a bătrînilor sau de protecţie a animalelor, în sfîrşit, ceva aşa, cu filantropie, şi *papà* la masă ne-a povestit că e foarte simpatic, că e fermecător. Chiar aşa a şi spus: „*Il est charmant*" [1]. Eu mi-am ascuns faţa în şervet, aşa mă înroşisem de fericire! E un pas înainte. Nu? Cît e ceasul? *(Căţeluşului.)* Stai, Styx, stai. Nu-i aşa că e drăguţ?

RUXANDRA: Ce ai cu ceasul? Te grăbeşti? N-am înţeles aproape nimic, atît ai vorbit de repede.

D-RA MACRI: N-ai înţeles? O, Doamne! Ruxandro, tata a spus că e şarmant. Asta înseamnă că-i place. Că dacă se mărită Clémence, el poate veni să mă ceară.

RUXANDRA: Dar Clémence se mărită?

D-RA MACRI *(dezolată)*: Eu ştiu? A avut iar o vedere săptămîna asta, şi nimic! Nimic! Şi *papà* e absolut împotrivă să se discute măcar despre căsătoria mea, pînă nu se mărită ea. Sora cea mare, ce vrei! Cît e ceasul?

RUXANDRA: Cinci. Poate cinci şi jumătate. De ce te grăbeşti?

D-RA MACRI: Sînt singură, nu vezi? Fără *mademoiselle!* Prima dată în viaţa mea am ieşit singură... Fără *maman*, fără *papà*, fără *mademoiselle*, fără Clémence! Şi era atît de frumos pe stradă! *Maman* şi *mademoiselle* îi aranjează Clémencei o rochie pentru balul de mîine. Tu te duci? Nu te duci? Nici eu, nu-i nimic. Să se ducă Clémence. Ea

[1] E fermecător (în lb. franceză).

trebuie să se mărite întîi. Nu e așa? *Maman* era grăbită să cumpere pentru rochia Clémencei niște *tulle* și o ghempă mov *(arată)*, s-o pună pe aici! O să fie o rochie încîntătoare. Și *maman* s-a hotărît să mă trimită singură. E sigură de gustul meu! *Papà* nu e acasă și nu știe. Trăsura mă așteaptă la poartă. Dar tu ce faci? Spune, l-ai mai văzut? Styx, ai răbdare! Mergem! L-ai mai văzut?

RUXANDRA *(cu ochii aprinși, încet)*: Da, l-am văzut.

D-RA MACRI: E tot atît de drăguț ca pe vremea cînd ne dădea nouă lecții?

RUXANDRA: Nu s-a schimbat.

D-RA MACRI *(o îmbrățișează cu putere)*: O, Ruxandro, Ruxandro! *(Gravă.)* Nu e așa că dragostea e cel mai frumos lucru din lume?

RUXANDRA: Și eu cred. Dar poate că mai sînt și altele, tot atît...

D-RA MACRI: Nu, nu! E cel mai frumos. Părinții n-au habar! Ei n-au iubit niciodată. Și dacă n-au să vrea să mă mărite cu el... dacă n-au să vrea... Atunci... *(Pleacă fruntea. Apoi brusc.)* Dar eu cred că au să vrea, dacă se mărită Clémence. Cît e ceasul? Plec. Crezi că am să găsesc ghempă mov? Dacă n-au să vrea, eu mă călugăresc!

RUXANDRA *(rîde)*: Așa ai spus și anul trecut, cînd erai îndrăgostită de Eremia. Poate că n-au să vrea și ai să te măriți cu altul.

D-RA MACRI: Niciodată!

RUXANDRA: Dar dacă are să-ți placă altul, mai tîrziu?

D-RA MACRI *(șovăie)*: S-ar putea? Tu crezi că se poate? N-aș vrea. Of, Doamne! De s-ar mărita odată Clémence! La revedere! Fug! *(Pleacă spre ușă, apoi se oprește.)* Stai! Mă gîndesc la un lucru. Dacă m-ar răpi? Nu e o idee? Vezi, eu nu pot să vorbesc niciodată cu el. Nu sîntem singuri, nici n-a putut vreodată să-mi spună că mă iubește, am înțeles-o din ochii lui. Dar dacă cineva ar putea

să-i dea ideea să mă fure, atunci, gata! N-ar mai fi vina mea că n-am așteptat să se mărite Clémence! Nu-i așa? Dar cine să-i dea ideea asta? Fug. Haide, Styx! *(O sărută pe Ruxandra și iese.)*

(Ruxandra o conduce, apoi se întoarce, se uită spre fereastră cum se depărtează trăsura, și se așază iar la pian.)

SCENA 3

RUXANDRA, ȘERBAN și ILIE

ILIE *(în ușă)*: Ruxandră, a venit Șerban Grigoriu.

RUXANDRA *(sare de la pian, e emoționată, își trece mîna prin păr)*: Poftiți, poftiți!

ȘERBAN *(se înclină adînc)*: Sărut mîinile!

RUXANDRA: Credeam că ai plecat din oraș, fără să-ți iei rămas bun.

ȘERBAN *(încearcă să-și ascundă emoția)*: S-ar fi putut așa ceva?

ILIE: Voi, artiștii, faceți doar tot ce vă trăsnește. Putea să ți se facă dor de Paris și să pleci peste noapte.

ȘERBAN: Abia am venit. Am să stau toată vara în țară.

RUXANDRA: Stați jos, vă rog.

ȘERBAN: Mulțumesc. *(Se așază.)* Te-am ascultat de dincolo cîntînd. Era foarte bine. Nota foarte pură și adîncă.

RUXANDRA: Vai! M-ai ascultat cîntînd! Mi-e rușine.

ILIE: A, poți să fii sigur, Șerbane, că ne năucește cu exerciții, cu Beethoven și cu Bach, după sfatul tău. E cea mai cuminte elevă a ta. Domnișoarele Macri nu mai cîntă decît romanțe, știi, ca să atragă pretendenții. Dar ea...

RUXANDRA: Iliuță, ce ai cu fetele Macri?

ILIE: Ele au ceva cu mine, nu eu! Cea mai mare mai ales...

RUXANDRA: Celei mai mari i-ai făcut tu curte, ai vrut chiar s-o iei de nevastă.

ILIE: Am vrut. Dar dacă *papà* nu-i dă zestre decît după moartea lui, ce vrei? Să mă încarc de acu' cu urîta şi să aştept să o mărite şi pe cea mică, ca să mă cert cu cumnatul meu pentru moştenire cînd n-o mai fi tata-socru? *Merçi!* Aşa n-o s-o mai ia nimeni niciodată.

RUXANDRA: Iliuţă, nu ţi-e ruşine? Să nu-l crezi.

ŞERBAN: Eu te cred pe dumneata.

ILIE: Stai, frate, ne pierdem vremea vorbind despre fetele de aici, din provincia asta nenorocită, în loc să ne povesteşti tu, de la Paris.

ŞERBAN *(politicos, cuminte, cu ochii mereu la Ruxandra)*: Ce să povestesc?

ILIE: Cum e viaţa, cum petrec oamenii, cum se îmbracă...

ŞERBAN: Cum petrec n-am prea văzut.

ILIE: Ei, nu mai face pe sfîntul, că doar n-ai stat în mansardă să studiezi tot timpul.

ŞERBAN *(încurcat)*: Am studiat mult, e adevărat.

ILIE: E soră-mea aici şi parcă ar fi ieşit din mînăstire, dar te-aş întreba: cum sînt femeile? Frumoase? Elegante? Cam îngăduitoare, nu-i aşa, cam lejere?

RUXANDRA: Iliuţă!

ŞERBAN: Nu ştiu, nu cred. Sînt diverse categorii de femei, ca oriunde. Depinde care te interesează.

ILIE: Hoţule! Îţi dai aere de seriozitate, pentru că nu sîntem numai noi doi. Cine e prost să se ducă la Paris şi să stea ca o fată mare?

ŞERBAN: E un oraş mare, în care există şi desfrîu, şi muncă. Poţi să alegi.

RUXANDRA: Ilie, nu vrei să ne arăţi colecţia ta de puşti de vînătoare, taşca, costumul?

ILIE *(se lovește peste frunte)*: Phi! Am uitat! Mă întorc acum și te fac praf! Tinco, vino cu peria!

RUXANDRA: Tata n-a putut să-i reziste și i-a cumpărat tot ce a vrut.

ILIE: Sînt irezistibil. *(Iese.)*

SCENA 4

RUXANDRA, ȘERBAN

RUXANDRA *(stingherită, cu ochii în jos)*: Te rog să mă ierți pentru Ilie. *(Pauză scurtă; amîndoi așteaptă să se îndepărteze zgomotul pașilor.)*

ȘERBAN *(se apropie repede, emoționat)*: Ruxandră! *(Îi sărută mîinile.)*

RUXANDRA: Șerban! Șerban! Șerban!

ȘERBAN: Mi-a fost atît de dor de tine în aste trei zile...

RUXANDRA: Au fost prea lungi!

ȘERBAN: De ce ai fost rea adineaori și ai spus că socoteai că am plecat?

RUXANDRA: N-am știut ce să spun în fața lui Ilie. M-am zăpăcit. Și adevărul e că n-ai venit trei zile întregi! Asta e a patra.

ȘERBAN: M-am sfiit de părinții tăi și am avut mult de vorbit cu domnul Vernescu. De aranjat lucruri pentru viitor.

RUXANDRA: În legătură cu plecarea ta? Nu-i așa, ai să pleci în curînd?

ȘERBAN: Ruxandro, am să-ți spun lucruri grozave peste puțin timp.

RUXANDRA: Grozave? Adică îngrozitoare?

ȘERBAN: Nu! Nu! Cred că grozav de bune! Nu încă, în curînd. Dar, pînă atunci, ce facem? Cum facem ca să pot veni mai des, în fiecare zi, la voi? Nu poți aranja să-ți dau lecții ca în anii trecuți?

RUXANDRA: Nu. Nu se mai poate. Simt în casă un fel de constrîngere. Parcă se petrece ceva. Cred că e o lipsă oarecare de bani.
ŞERBAN: Dar fără bani! Cum îţi închipui?
RUXANDRA: Nu, nu-i vorba de tine. Tata e pornit împotriva clavirului meu. Îl ştii cum e: „a învăţat să cînte, ajunge! N-am s-o fac muzicantă! Ce-i trebuie unei fete atîta muzică? O sminteşte."
ŞERBAN *(dezolat)*: Atunci, cum? Ce ne facem?
RUXANDRA: Tot prietenia cu Ilie... Iartă-mă, văd că nu vă potriviţi, dar, ca prieten al lui Ilie, poţi să vii zilnic. Vin şi alţii!
ŞERBAN: Nu te încrunta! Nu te încrunta! Fruntea ta limpede nu trebuie să se încrunte.
RUXANDRA *(spontan, veselă)*: Te-am visat toată noaptea.
ŞERBAN: Cum?
RUXANDRA: Cîntai. Era parcă acolo, la Paris, cîntai. Eu eram în sală, tu pe o scenă, aşa cum mi-ai povestit că a fost examenul tău. Cîntai frumos, şi pe urmă ai coborît de pe scenă în sală, drept la mine, printre oameni. Şi...
ŞERBAN: Spune!
RUXANDRA: Nu mai spun.
ŞERBAN: Haide! De ce?
RUXANDRA: Mi-e ruşine.
ŞERBAN: Dragostea mea!
RUXANDRA *(viu)*: Aşa ai spus! Aşa ai spus în vis! *(Rîde.)*
ŞERBAN: Am spus: „Dragostea mea"! Şi pe urmă te-am luat în braţe şi am ieşit cu tine din sală.
RUXANDRA: Nu, m-ai luat de mînă, am ieşit amîndoi din sală, şi toată lumea şoptea: „Pe ea o iubeşte! Pe ea o iubeşte!"
ŞERBAN: Ce oameni deştepţi! *(Îngenunche lîngă ea.)* Pe ea o iubeşte! Pe ea o iubeşte! *(Îi sărută mîinile, rochia, o trage spre el.)*

RUXANDRA: Şerbane! Să nu vină cineva! *(Îl sărută repede pe ochi, pe păr, pe gură.)*

ŞERBAN *(se ridică o dată cu ea, stau îmbrăţişaţi lîngă pian)*: Ai putea să trăieşti lîngă mine cîţiva ani crunţi de lipsuri, de sărăcie?

RUXANDRA: Toată viaţa!

ŞERBAN: Nu, nu toată viaţa. Şi cei de acolo, ştii, muzicanţii mari, cred în mine, spun că voi face carieră. Mi-e ruşine să-ţi repet cuvintele lor. Nu pot... Ei spun... Lasă, că au să-ţi spună ţie.

RUXANDRA *(şovăind, zîmbind sfios)*: Mie?

ŞERBAN: Vii cu mine?

RUXANDRA *(speriată)*: Să fugim?

ŞERBAN: Nu, să te cer. Asta am vorbit trei zile cu domnul Vernescu. El nu-mi poate mări bursa decît cu puţin, cu foarte puţin. Dar e bucuros să mă însor cu tine.

RUXANDRA: Dar tata, Şerbane! Tata!

ŞERBAN: Are să vorbească domnul Vernescu cu el.

RUXANDRA *(se frămîntă)*: Are să vorbească? Ştiu eu! Tata e aşa, e altfel decît domnul Vernescu şi decît noi doi. El vrea să fac, cum spune el, o partidă.

ŞERBAN *(speriat)*: Au şi găsit-o?

RUXANDRA: Nu, eu cel puţin nu ştiu nimic. Dar mi-e frică, mi-e foarte frică.

ŞERBAN: Dacă nu vor, fugim!

RUXANDRA: Ar fi îngrozitor! Fata judecătorului, gîndeşte-te! Cum l-ar privi oraşul pe el?

ŞERBAN: Numai dacă nu vrea. Ruxandra mea, eram într-o seară acolo. Cîntasem după masă la un concert cu maestrul meu. Avusesem succes. Primul meu mare succes. Am venit acasă ca beat. Stăteam la fereastră. Oraşul era plin de lumini, cerul era plin de stele, clipeau, şi clipitul lor cînta. Şi m-am întrebat atunci, în faţa cerului: trăiesc pentru muzică sau trăiesc pentru Ruxandra?

RUXANDRA *(încet)*: Şi ce-ai aflat?

ŞERBAN: Că Ruxandra şi muzica sînt acelaşi lucru. Toate, universul întreg e muzică şi iubire, şi nu orice iubire, iubirea mea! Tu! Cînd cînt, gîndesc: Ruxandra! Şi cînd te privesc, aud cele mai minunate acorduri pe care încă nu le pot face să răsune, dar care există, care sînt cu putinţă, pe care am să le fac odată să se nască.

RUXANDRA: Tu ai să le faci!

ŞERBAN: Dacă ai să fii lîngă mine! Trebuie să-l convingem pe tatăl tău.

RUXANDRA *(încet)*: Mi-e frică de el!

ŞERBAN: Trebuie să-l biruim! Dragostea mea, trebuie să fim puternici.

RUXANDRA: Tu ai să fii puterea mea!

ŞERBAN: Dragostea trebuie să fie puterea noastră, de acum pînă la sfîrşitul vieţii. *(Tac o clipă, îmbrăţişaţi.)*

RUXANDRA: Stai, mi s-a părut... Nu, nu-i nimeni. *(Îl mîngîie.)* Ce bine îţi stă haina asta de catifea! E ciudată, dar îţi stă bine.

ŞERBAN: Mi-a dăruit-o maestrul meu. Acolo, pictorii şi muzicanţii poartă cîteodată haine de catifea. I-am vorbit maestrului despre tine.

RUXANDRA *(mirată)*: Despre mine? Ce-ai putut să-i spui?

ŞERBAN: Cum arăţi, cum te iubesc, cum cînţi...

RUXANDRA: O! Eu cînt ca orice fată din oraşul ăsta.

ŞERBAN: Ba nu. Tu cînţi altfel. Are să te-asculte şi el, şi dacă eu nu mă înşel, ai să studiezi mai departe. Vom cînta odată împreună.

RUXANDRA *(rîde cu poftă)*: Şerbane! O femeie care cîntă la concerte! Eşti caraghios, dragostea mea! *(Ca unui copil.)* Te-a orbit iubirea chiar atît de tare încît îţi închipui că se poate orice?

ŞERBAN: Dar mai există femei pianiste, de ce te miri?

RUXANDRA *(rîde mereu)*: Femei care străbat lumea? Se duc singure la hotel, se duc singure la restaurante, își cumpără bilet și se urcă în tren? Și cîntă tot atît de bine ca bărbații? Vine lumea la concertele lor?

ȘERBAN: De ce te miri? N-a fost aici în oraș Adelina Patti, n-au fost părinții tăi să o vadă?

RUXANDRA: Adevărat!

ȘERBAN: Tu ai să fii nevasta mea și poate, poate că vom cînta împreună.

RUXANDRA: Ar fi extraordinar! Nu m-am gîndit niciodată! Ar fi... ar fi...

ȘERBAN: Vom călători mult, și cînd vom îmbătrîni, vom sta alături într-o grădină. O să avem o casă cu grădină, în care o să stăm alături, rezemați unul de altul. Și cînd am să mor, tu ai să mă ții de mînă, ca să-mi fie mai ușor.

RUXANDRA: Nu, eu trebuie să mor înaintea ta.

ȘERBAN: Nu, eu sînt mai în vîrstă și nu vreau! *(rîde deodată)* ...dar înainte de asta o să trăim, o să trăim!

RUXANDRA: O să trăim frumos!

SCENA 5

Aceiași, ILIE, TINCA

TINCA *(în urma lui Ilie, îl perie pe haine)*: Le-am periat, domnișorule!

ILIE: Le-ai periat! Nu știi să perii ca lumea! Perie ici! Bine! Du-te. *(Tinca iese. Ilie, îmbrăcat în costum de vînătoare, intră cu două puști de vînătoare după moda vremii.)* Ai mai văzut dumneata, coane, arme ca astea? Ia poftim de te uită.

ŞERBAN *(se apropie politicos)*: Straşnice! *(Le pipăie ca un nepriceput.)* Şi poţi împuşca cu ele orice? Cerbi? Căprioare? Iepuri?

ILIE *(dispreţuitor)*: Urşi, coane! Mistreţi! Crezi că eu îmi pierd vremea cu iepurii?

ŞERBAN: A! Mistreţi! Şi ai împuşcat vreun mistreţ?

ILIE: N-am întîlnit încă, altfel îi luam piuitul.

RUXANDRA *(rîde)*: Să sperăm că nici n-ai să întîlneşti, ca să nu-ţi ia el piuitul ţie.

ILIE *(superior)*: Poftim! Ea, care se teme şi de umbra ei, crede că toţi oamenii sînt fricoşi şi slabi. *(Îi întinde puşca.)* Ia-o în mînă, ia-o, du-o la umăr, ocheşte, ca să vezi cîte parale face.

ŞERBAN: Nu mă prea pricep.

ILIE *(ia el puşca şi începe să-i ochească pe rînd)*: Poftim! Pe dumneata, între sprîncene! Pe dumneata în ochiul stîng! Şi pe bunicul *(ocheşte în tablou)* în barbă!

RUXANDRA: Iliuţă! Încetează! Astea sînt glume proaste! Dacă scapi cocoşul, ca în ziua în care l-ai împuşcat din greşeală pe Marin?

ŞERBAN: Pe cine a împuşcat?

RUXANDRA: Venise într-o zi un împricinat de la judecătorie, un căruţaş, la tata, şi Iliuţă s-a jucat şi l-a împuşcat în picior.

ŞERBAN: Şi i-a făcut proces?

ILIE: Aşi! Asta îi mai lipsea lui Marin! După ce că avea un proces cu un boier, să-i mai facă şi judecătorului proces! Avea nevoie de tata de-i crăpa măseaua, aşa că a tăcut mîlc şi a fost bucuros că datorită glonţului meu i-a dat cîştig de cauză. Altfel îl înfunda ălălalt la puşcărie pe cinci ani cel puţin.

RUXANDRA *(furioasă)*: Te mai şi lauzi!

ILIE: I-am făcut un serviciu!

SCENA 6

Aceiaşi, SULTANA

SULTANA *(intră repede)*: Copii, vine tata!
RUXANDRA: Vine tata!
ILIE: Tronc! Vine tata!
SULTANA: Iar cu puştile în salon? Iartă-mă, domnule Grigoriu, bună ziua!
ŞERBAN: Sărut mîinile.
SULTANA: Duceţi-vă în grădină.

(Şerban, Ruxandra şi Ilie ies prin uşa din dreapta. Sultana rămîne o clipă singură. Aşază un scaun la locul lui, face ordine, se aşază pe un fotoliu şi ia croşeta.)

SCENA 7

SULTANA, IONIŢĂ

VOCEA LUI IONIŢĂ *(de departe, poruncitoare, groasă, neplăcută)*: Leagă dulăul, că încă nu s-a înnoptat! Fă-mi o cafea. Nu dai la masă pînă nu poruncesc eu. *(Mai aproape se aud paşi grei.)* Sultană! Unde eşti, Sultană?
SULTANA: Aici, Ioniţă, aici.
IONIŢĂ *(în uşă)*: Nu mai poţi sta decît în salon? *(Închide uşile în urma lui şi se aşază greoi în celălalt fotoliu.)*
SULTANA: A cîntat fata şi eu am ascultat!
IONIŢĂ: Cîntă, ce-i pasă! Poate să ia casa foc, şi ea cîntă! Deschide ferestrele!
SULTANA *(se ridică şi le deschide)*: Acum, Ioniţă. Mi-era frică să nu intre praf...
IONIŢĂ: Care praf? Nu e praf! *(Aprinde pipa şi stă morocănos. Pauză.)* Închide fereastra. Intră praf.

SULTANA *(închide fereastra încet)*: Ești necăjit, Ioniță?
IONIȚĂ: Sînt.
SULTANA: Ce ai?
IONIȚĂ: Ai să afli dumneata cînd am să-ți spun.
SULTANA *(sfios)*: Ai fost la „Bristol"?
IONIȚĂ *(violent)*: Și ce-i dacă am fost? Nu sînt liber să mă duc?
SULTANA *(speriată)*: Nu, nu, vai de mine, dar mă miram că ai venit atît de devreme.
IONIȚĂ: Voiai să viu mai tîrziu?
SULTANA: Eu? Nu! De ce? Masa e gata, dacă vrei să mănînci...
IONIȚĂ: Uite că nu vreau încă să mănînc.
SULTANA: Bine, cum vrei dumneata.
IONIȚĂ: Vreau să stau aici, uite-așa, și să fumez. În liniște, mă înțelegi? *(Sultana se ridică și își adună lucrul.)* Ce-i? Unde te duci?
SULTANA: Credeam că vrei să stai singur.
IONIȚĂ: Nu mai crede și ce n-am spus. Cînd mă vezi mai amărît, dai bir cu fugiții. Poate vreau și eu o dată să mă sfătuiesc cu nevasta, să-i povestesc o supărare.
SULTANA: Mă rog dumitale. *(Așteaptă.)*
IONIȚĂ: Ce aștepți ca moartea cu coasa cînd stă să ia sufletul omului?
SULTANA *(pleacă ochii, se așază și croșetează repede)*: Ferit-a sfîntul! *(Pauză.)*
IONIȚĂ: Unde sînt copiii?
SULTANA: În grădină.
IONIȚĂ: Singuri?
SULTANA: Cu un oaspete. Cu domnul Grigoriu.
IONIȚĂ: Ce mai caută? Ruxandra doar nu mai ia lecții și nici n-o să mai ia vreodată. Gata!
SULTANA: E prieten cu copiii, cu Iliuță.
IONIȚĂ: Să-i învețe prostii și stricăciuni, obiceiuri deșănțate de pe la Paris. Măscări din viața artiștilor.

SULTANA: Nu cred. E un băiat tare așezat.

IONIȚĂ: Așezat? Un zăpăcit care cîntă la clavir și trăiește din pomana Vernescului. *(Din grădină se aude o detunătură.)*

SULTANA *(se sperie)*: Ah!

IONIȚĂ: Ilie! Trage cu pușca! O fi nimerit iar în cineva! În muzicantul ăsta, să-l plătim cît nu face!

SULTANA: În ciori o fi tras, tată, în ciori.

IONIȚĂ: Îi trag mereu ponoasele. Zamfirescu îmi poartă sîmbetele de cînd am dat rezoluția în favoarea lui Marin, ca să tacă istoria cu glontele în genunchi. Crezi că e bine să-l am dușman pe Zamfirescu, om cu cinci sute de hectare și cincizeci de voturi sigure la alegeri? De ce taci?

SULTANA: Ce să spun? Știu că e rău.

IONIȚĂ: Atunci taci. *(Pauză.)*

SULTANA *(ridică ochii, vede în antreu)*: Vin, vin! *(Se ridică repede.)*

IONIȚĂ: Ce-i? Unde te duci?

SULTANA: Nu mă duc, Ioniță. Îți aduc cafeaua. *(Iese o secundă și se întoarce cu cafeaua lui.)* Tinca ți-a făcut cafeaua.

IONIȚĂ: Și ea nu poate veni pînă aici? Obosește? Trebuie să te deranjeze pe dumneata?

SULTANA: Nu era așa de curată, curăță vatra, s-a sfiit să intre murdară.

IONIȚĂ: Cînd dă noaptea, cînd e mîncarea gata, curăță vatra?

SULTANA: S-a înfundat ceva în horn adineaori, a dat fum și... curăță.

IONIȚĂ: Și cu mîinile alea murdare mi-a făcut cafeaua?

SULTANA: Of, Ioniță, mult mă chinuiești astăzi!

IONIȚĂ *(rîde fără haz)*: Mai mult decît ieri și mai puțin decît mîine.

SULTANA: Cîteodată îmi vine să-mi iau lumea în cap.

IONIȚĂ: Și unde să te duci?

SULTANA: Unde oi vedea cu ochii!

IONIȚĂ: Pesemne că ai ochit dumneata mai demult vreun loc, te-o fi așteptînd cineva, și acum îmi cauți pricină.
SULTANA: Eu îți caut pricină?
IONIȚĂ: Atunci de ce mă amenințí? Frumos îți stă, femeie în vîrstă, cu copii mari!
SULTANA: Dacă mă cicălești așa!
IONIȚĂ: Acasă nu găsesc liniște, la judecătorie n-am o clipă de odihnă, la „Bristol" numai supărări. Parcă aș fi blestemat pe lumea asta.
SULTANA *(cu teamă)*: Ai pierdut azi, Ioniță?
IONIȚĂ: Arăt ca un om care a cîștigat?
SULTANA: Ai pierdut mult?
IONIȚĂ: Mult.
SULTANA *(mai neliniștită)*: Bani nu mai avem. Ce-ai putut pierde?
IONIȚĂ: Ai să afli dumneata.
SULTANA: Ceva mai de preț decît data trecută, decît locul de la gară, decît calul lui Iliuță?
IONIȚĂ: Descoase, descoase, că ai să te bucuri cînd îi afla.
SULTANA: Spune, spune, te rog.
IONIȚĂ *(simplu și teribil)*: Casa.
SULTANA *(se ridică)*: Casa asta?! Casa mea?
IONIȚĂ *(cu glas de tunet)*: Stai jos.
SULTANA *(nu se așază)*: Casa clădită de tata?
IONIȚĂ: Stai jos!
SULTANA *(se așază)*: De ce ai jucat? De ce mai joci?
IONIȚĂ: Să-mi scot pagubele de ieri, de alaltăieri, de un an întreg. Dar uite că n-am noroc. Uite că norocul m-a părăsit, scîrnăvia, și azi m-a trîntit la pămînt de tot.
SULTANA *(își frînge mîinile)*: Și ce-o să ne facem? Ce-o să ne facem? Ah, dacă ar fi făcut tata foaie dotală! Dacă n-ar fi fost pe numele tău! Cine a cîștigat-o? Cu cine ai jucat?

IONIȚĂ: Cu Chiril Dumbrăveanu.

SULTANA: Cu Chiril Dumbrăveanu? El a cîştigat-o la cărţi? El?

IONIȚĂ: Ce vrei, să-ţi mai spun o dată?

SULTANA: Şi nu se mai poate face nimic? Nu putem aranja într-un fel? Nu mai puteți juca o dată, s-o cîştigi înapoi?

IONIȚĂ: Minte de femeie! Dacă mai jucăm o dată, el mizează casa, și eu ce miză pun? Pe tine?

SULTANA *(se sperie şi mai tare)*: Nu mai rosti grozăvii. Cînd ai putut-o pierde? Azi?

IONIȚĂ *(ca de piatră)*: Astă-noapte am pierdut grădina, şi azi, de la două pînă acum, casa.

SULTANA: Dar lămureşte-mi şi mie, Ioniţă, că-mi pierd mintea. Cînd ai pierdut calul, a venit Zamfirescu şi l-a luat din grajd. Ilie nu se mai poate duce la toamnă la cavalerie. Dar acum ce are să fie? Are să vină Chiril Dumbrăveanu să ne scoată din casă, să-şi pună lucrurile lui, şi noi o să ne ducem cu chirie, pe undeva? Cum? Rămîne fata fără zestre?

IONIȚĂ: Pesemne că aşa o să fie. Chiril are să vină acum, să stăm de vorbă. Am poruncit să lege cîinii.

SULTANA: Va să zică există o scăpare? O înţelegere?

IONIȚĂ: Stai jos.

SULTANA: Te mai amînă? Te iartă?

IONIȚĂ: Cum să mă ierte? E datorie de onoare, femeie nu încape iertare.

SULTANA: Atunci?

IONIȚĂ: Are el un gînd. Om vedea. *(Se aud cîinii lătrînd. Sună clopoţelul.)* Aprinde lampa şi du-te. Tinca o fi tot murdară, îi deschid eu. *(Iese în stînga.)*

SULTANA *(aprinde lampa care atîrnă în mijlocul tavanului și iese prin dreapta)*: Vai de sufletul meu! Vai de sufletul meu!

SCENA 8

IONIȚĂ, CHIRIL

IONIȚĂ: Ia poftim, poftim, coane, și ia loc.
CHIRIL *(are vreo patruzeci de ani, dar e trecut, are o mutră de crai petrecăreț, obosit)*: Mulțumesc dumitale, mulțumesc. *(Se așază; pauză.)*
IONIȚĂ: Și așa, boierule, m-ai ars. Ai isprăvit cu mine.
CHIRIL *(rîde flatat)*: Ei, dumneata să fii sănătos, coane Ioniță, că la tribunal pricinile curg. Da' ia spune, că de mult voiam să te întreb, cum a fost cu daravera aia a lui Zamfirescu cu Marin căruțașul, că a umplut tîrgul că l-ai năpăstuit?
IONIȚĂ: Eu? Mă știi, coane, eu sînt liberal, sînt democrat, nu pot să procedez decît după sfînta dreptate. Cum era să-l bag pe pîrlitul ăla în pușcărie dacă nu călcase legea?
CHIRIL: Așa, așa, bine ai făcut. Tîrgul vorbește că feciorul dumitale, nu știu ce, cu o armă... Ei, vorbe!
IONIȚĂ: Vorbe, coane, te potrivești la ele?
CHIRIL *(fals și șmecher)*: Nu! *(Pauză.)*
IONIȚĂ: Zi, m-ai curățat azi, boierule!
CHIRIL *(rîde dulce)*: Ei, eu te curăț azi pe dumneata, mîine cureți dumneata pe altul. Așa-i norocul, aleargă din om în om. Dar ia spune, judecătorule, ce-ți face cucoana, feciorul? Îl dai la cavalerie? Îl dai la toamnă?
IONIȚĂ *(strîns cu ușa)*: Să vedem, la cavalerie ori la infanterie.
CHIRIL: La infanterie? Băiat de casă bună! Nu face! Dă-l la cavalerie, coane, că am și eu pe vărul meu, generalul, acolo, și ți-l mai saltă nițel. Vorbesc eu cu el, dacă *(rîde dulce)* ...dacă ne înțelegem acuși.
IONIȚĂ: Să ne înțelegem, frate, eu asta aștept.

CHIRIL *(rotește ochii, îi ridică în tavan)*: Bună, bună casă. Ziduri groase, tavane pictate... ți-a adus frumoasă zestre nevasta. Pivnița e mare?
IONIȚĂ *(ursuz)*: Mare, mare, sub trei camere.
CHIRIL: Știi, la vinuri mă gîndesc, cînd aduc butoaiele de la podgorii. Nu-i umedă? N-are mucegai?
IONIȚĂ: N-are.

SCENA 9

Aceiași, SULTANA

SULTANA *(vine cu o tavă cu dulceață și cafea)*: Bună seara. Tinca e încă plină de funingine și nu se poate înfățișa la oaspeți.
CHIRIL *(se ridică)*: Sărutăm dreapta! De ce ți-ai mai dat osteneală, cucoană Sultană?
SULTANA: Nici o osteneală.
CHIRIL: Plecăciune, plecăciune. Mulțumesc. Ce mai face domnișoara?
SULTANA: Prin grădină, cu frate-său.
CHIRIL: Floarea la flori trage!
SULTANA: Eu mă duc, că mai am... *(Iese cu timiditate.)*

(Ioniță așteaptă încordat, cu ochii la Chiril. Acesta ia încet dulceața, apoi soarbe tacticos din cafea.)

IONIȚĂ: Și cum spuneai adineauri, cum vezi dumneata istoria asta a noastră?
CHIRIL: Care istorie?
IONIȚĂ *(se stăpînește)*: Cu jocul, cu casa.
CHIRIL: Asta te frămîntă? Ne înțelegem noi. Ia spune mai bine, coane, tot liberal ai să fii pînă ăi îmbătrîni? Nu vezi că la noi, la conservatori, ai avea mai mulți sorți? Te-ai alege și deputat.

IONIȚĂ: Zău că nu mi-e aminte acum de politică.

CHIRIL: Ești copil? Pentru o casă? Păi dacă mi-aș face eu sînge rău pentru fiecare din cele trei case ale mele și pentru fiecare din cele optzeci de hectare, aș îmbătrîni curînd.

IONIȚĂ: Vezi că ai mai multe, de aia ești liniștit.

CHIRIL *(pătruns)*: Asta-i drept. *(Pauză.)* Ploioasă a fost primăvara, ploioasă și bună. Îmi scrie vechilul că grîul e așa. *(Arată.)* Am pus și porumb mult anul ăsta, că se cere peste graniță. *(Se uită la portrete.)* Părinții nevestei. El se înfiripase binișor cînd a ridicat casa. Eu eram copil, mi-aduc aminte. Ei, ai dumitale n-au avut să-ți dea avere, dar ți-au dat învățătură. Mi-aduc aminte și de tatăl dumitale, cînd lucra pe moșia lui văru-meu.

IONIȚĂ: Erați vecini.

CHIRIL: Dar portretul fetei de ce nu pui să i-l facă cineva? E o frumusețe de fată. Acum, cît e proaspătă, fragedă, s-o picteze, nu cînd s-o trece.

IONIȚĂ *(izbucnește)*: Da' spune odată, coane, nu mă mai fierbe, că înnebunesc, ce vrei să-mi propui? Cum să ne înțelegem? Ce ai de gînd?

CHIRIL *(rîde prietenos)*: Asta te frămîntă, frate? Păi să ne înțelegem ca oamenii cumsecade. Ia stai aici lîngă mine. Ai fată de măritat? Rămîne fără zestre, și, cît e ea de frumoasă, nu ți-o mai ia nimeni.

IONIȚĂ: Nu se știe.

CHIRIL: Ba se știe, coane, ba se știe. Care fată se mărită în timpul nostru fără zestre, cu un om bine, vreau să spun, nu cu un milog?

IONIȚĂ: E învățată, cîntă la clavir, e cuminte și frumoasă.

CHIRIL: Da' n-are lățcaie, coane, n-are sfanț, că taică-său a topit tot. Și uite, așa goală, săracă, știu eu unul care ți-o ia.

IONIȚĂ: Cine?

CHIRIL: Eu. Ţi-o iau eu. Asta mi-e tîrgul, dacă-ţi place şi-l vrei...

IONIŢĂ *(se gîndeşte o clipă adînc)*: Şi eu cu familia rămînem în casă?

CHIRIL: Rămîneţi, coane, că am doar şi conacul de la moşie, şi casa de aici, de la pod. Ce-mi pasă mie dacă ăţi rămîne şi voi aici, în două odăi!

IONIŢĂ *(se mai gîndeşte o clipă, apoi izbucneşte vesel)*: Să fii sănătos şi să vă meargă în plin! Eşti tînăr, eşti voinic, eşti plin de minte, fata e curată ca un înger, să ai grijă de ea, coane, ca de ochii din cap.

CHIRIL: E proaspătă ca o piersică, cum să n-o ţii în puf? Abia a dat în pîrg, îţi vine s-o mănînci!

IONIŢĂ: Să vă ajute Dumnezeu la amîndoi!

CHIRIL: Dar am şi eu o rugăminte. Se apropie secerişul, trebuie să mă duc la Goldana, la moşie, să fiu cu ochii pe oameni. Vorbă multă, sărăcia omului. Ce să stau să-i fac curte ca filfizonii care n-au altă treabă! Ne cununăm şi plecăm. Vorbeşte-i tu, pregăteşte-o, şi gata nunta. *(Se ridică.)* Eu mă duc, şi cînd să mai viu?

IONIŢĂ: Cînd pleci la Goldana?

CHIRIL: Mîine în zori, dar mă întorc peste o săptămînă.

IONIŢĂ: Mai vino pe aici în seara asta.

CHIRIL: Nu-i prea curînd?

IONIŢĂ: De ce curînd? Eu îi spun, ea se bucură, şi s-a isprăvit! *(Şiret.)* Să nu mă răzgîndesc mai tîrziu.

CHIRIL: Ei, dacă te răzgîndeşti, ne socotim altfel. Căutaţi casă, vă mutaţi... Gînduri vin multe în capul omului, şi mie s-ar putea să-mi vie altele.

IONIŢĂ: Ce spui, cucoane? Am glumit! Te aştept peste două ceasuri. *(Îl conduce.)* Ai trăsură aici? Bine, la revedere. Tinco! Tinco! Ia adu cheile de la cămară, de la cucoana, şi vin cu mine la... *(Iese.)*

SCENA 10

SCENA E O CLIPĂ GOALĂ, APOI SULTANA
ȘI PESTE O CLIPĂ, IONIȚĂ

SULTANA *(potrivește lampa, se frămîntă prin odaie)*: Și a stat, și a stat!
IONIȚĂ: Ce deretici?
SULTANA: Lampa asta. *(Se așază.)* Spune.
IONIȚĂ: Rămînem cu casa. Îi dăm fata.
SULTANA *(nu pricepe și nu poate să priceapă)*: Cum? Îi dăm fata? Care fată?
IONIȚĂ: Cîte fete ai? Îi dăm pe Ruxandra de nevastă și o să puie el casa pe numele ei.
SULTANA: Pe Ruxandra? Ce spui, Ioniță? Dar e bătrîn, are peste patruzeci de ani, e urît, e cartofor, e... e un drac bătrîn!
IONIȚĂ *(îi ia tonul pe alt registru)*: E bogat, e bine văzut, e om cu noroc, e de familie bună. E o partidă.
SULTANA: Fata e tînără, e o fetiță.
IONIȚĂ: Bună de măritat.
SULTANA: E prea tînără pentru el. Un om care joacă cărți zi și noapte!
IONIȚĂ: Și eu joc.
SULTANA: Și nu-i bine, Ioniță, vezi și tu că nu-i bine. Mîine poate să piardă casa asta pe care a cîștigat-o azi, poate să-și piardă și moșia, și numele. Se poate îmbolnăvi și muri, nu mai e tînăr.
IONIȚĂ: Rămîne Ruxandra văduvă tînără, cu avere, și ia pe cine-i place.
SULTANA: Dar dacă mai trăiește patruzeci de ani, și ea, femeie tînără, stă și-l îngrijește damblagiu sau știu eu cum?
IONIȚĂ *(spăimîntător)*: Ce vrei, Sultană, atunci? Ce vrei? Să mă afle tot tîrgul? Să mă destituie din magistratură? Să rămînem toți patru pe drumuri? Să nu se mai poată face Iliuță ofițer? Fata să

îmbătrînească nemăritată? Păi o partidă ca Chiril nici n-am visat vreodată! Nici n-am îndrăznit să sper! El îmi făcea aluzii cîteodată, în glumă, dar eu nu cutezam să-l iau în serios. Azi abia, cînd mi-a spus ce mi-a spus, am văzut că nu glumeşte. Păi Ruxandra trebuie să creadă că i-a pus Dumnezeu mîna în cap!

SULTANA *(încremenită)*: Fata mea frumoasă!

IONIŢĂ: Bine că e frumoasă. Dacă era urîtă n-o lua.

SCENA 11

Aceiaşi, ILIE

ILIE: Sărut mîna, tată. Nu mîncăm?

IONIŢĂ *(e ursuz şi cu el, dar se vede că e slăbiciunea lui)*: Uite că nu mîncăm!

ILIE: Atunci mă duc în grădină.

IONIŢĂ: Stai aici. Ce vrei să mai împuşti? Luna poate, că ciorile s-au culcat. Stai aici, flăcăule, să iei parte la sfatul nostru. Eşti singurul meu băiat şi ai să fii stîlpul casei.

ILIE *(important)*: Despre ce-i vorba?

IONIŢĂ: Soră-ta se mărită.

ILIE *(amuzat)*: Acum, în grădină? Nu cred!

SULTANA *(speriată)*: Iliuţă, nu vorbi prostii.

IONIŢĂ *(n-a ascultat, îşi urmează gîndul)*: Soră-ta se mărită cu Chiril Dumbrăveanu.

ILIE: Cu hodorogul ăla? E prea bătrîn, tată!

IONIŢĂ: Nu te-am oprit aici ca să ai păreri; să le ai cînd ai să fii colonel şi nici atunci în faţa lui taică-tău. Să le ai la reghiment, la rezbel, nu în casa mea. Ţi-am spus ca să ştii că asta e voinţa mea şi să nu te puie naiba s-o încurajezi, dacă se împotriveşte.

ILIE *(dă înapoi)*: Eu n-o încurajez, dar zău, parcă mi se pare că e cam bătrîn și cam bocciu.

IONIȚĂ: Dar cal din grajdurile lui ți-ar plăcea, dacă te duci la toamnă la cavalerie? Dar unchi-su, gheneralul, ți-ar plăcea poate să te oblăduiască dacă îți dai examenele? Dar la moșia lui, cine o să vîneze? Eu, poate? Cine o să domnească dacă nu tu cu soră-ta, că neamuri n-are? Hai?

ILIE *(cucerit)*: Da, e o partidă pentru Ruxandra.

IONIȚĂ: Vezi că judeci pripit?

ILIE *(servil)*: Să mă duc în grădină, s-o pregătesc?

SULTANA: Nu, nu, mai bine să vorbesc eu cu fata.

IONIȚĂ *(scurt)*: Nici dumneata, nici el. Vorbesc eu cu fata cum știe un tată.

SULTANA *(dezolată)*: Cum vrei dumneata, dar ar fi fost mai bine...

ILIE *(dîndu-și importanță)*: Să mă duc în grădină, totuși, că sînt singuri și nu se cuvine la ora asta.

IONIȚĂ: Singuri? Cine?

ILIE: Ruxandra cu Grigoriu, cu muzicantul ăla.

IONIȚĂ *(furios)*: Ce caută în grădină cu Ruxandra? Cum îndrăznește? *(Sultanei.)* Tu ce grijă ai? Ce moravuri sînt astea?

SULTANA: Nu ți-am spus, tată, de cînd ai venit, că sînt toți trei în grădină?

IONIȚĂ: La asta mi-era mintea, cu grijile mele? Iliuță, fugi în grădină și fă-i vînt. Nu-i spune nimic Ruxandrei, ai înțeles?

ILIE: Nimic, tată. Îi fac vînt, și-o aduc aici. Ce partidă excelentă, ce partidă! *(Iese.)*

SULTANA: Să-i vorbești domol, Ioniță, să nu strigi.

IONIȚĂ *(strigă)*: Cînd am mai strigat eu, femeie? Să-ți fie rușine! Îți aperi copiii de mine ca de lup. Vrei să le bagi în cap că sînt rău, că sînt spăimîntător! Cînd mă vezi mai lovit de nenoroc, atunci mi te faci vrăjmaș.

SULTANA: Nu, Ioniță, dar fata e sfioasă, are o fire gingașă.
IONIȚĂ: Și ce-i fac eu? Un rău? O mărit cu un om pentru care o să-mi mulțumească toată viața.

SCENA 12

IONIȚĂ, SULTANA, ILIE, RUXANDRA, ȘERBAN

RUXANDRA: Sărut mîna, tată. Domnul Grigoriu vrea să-ți spună bună seara.
ȘERBAN *(se înclină)*: Bună seara, bine v-am găsit.
IONIȚĂ: Bună seara, tinere, bună seara. Ei, ce mai faci? Greu cu dibla, greu! Nu-i meserie bănoasă, nu-i așa?
ȘERBAN *(jenat)*: Eu cînt la clavii, nu la vioară. E o meserie frumoasă. Sînt încă în perioada de studiu, nici nu se pune deocamdată problema cîștigului.
IONIȚĂ: Ei, da, sigur, acum stai pe banii Vernescului. Nici asta nu e ușor pentru un tînăr, trebuie să fie destul de zgîrcit boierul.
ȘERBAN *(e jignit, dar se stăpînește)*: Nu, deloc. Mă ține ca pe un fiu. *(Femeile sînt din ce în ce mai stingherite.)*
IONIȚĂ: Și pe urmă? Ai să cînți la „Bristol", la „Bacus"? Sau pe undeva, la un restaurant din București?
RUXANDRA: Tată, domnul Grigoriu nu e doar lăutar. Se pregătește pentru a da concerte în toată lumea.
IONIȚĂ: Așa? Ei, și Cimbrișor, care cîntă acum la „Bristol", ne povestește, cînd bea nițel, că în tinerețe a dat concerte la Focșani. Puțini răzbesc. Puțini. Nu e tot să vrei să ajungi muzicant mare, și

chiar dacă ai ajuns, e greu, e greu. Baţi drumurile, aştepţi să te aplaude, şi-n casele cele mari nu prea eşti primit. Te pregăteşti pentru o meserie ingrată, tinere.

RUXANDRA: Tată, numai la noi, în provincie, artiştii sînt dispreţuiţi. În capitală, în ţările mari, sînt cinstiţi şi onoraţi.

IONIŢĂ: Tu de unde ştii? Abia ai făcut ochi, şi ştii mai bine decît tată-tău. Ei, nevastă, mîncăm?

SULTANA *(ruşinată)*: Cînd vrei tu, Ioniţă, dar...

ŞERBAN: Iertaţi-mă că am stat prea mult. Bună seara.

SULTANA: Dar n-ai stat mult. Masa nu e încă gata...

IONIŢĂ: Bună seara, tinere, bună seara. Şi dacă pleci, drum bun! *(Şerban se înclină şi iese.)*

RUXANDRA: O clipă, să te întovărăşesc, domnule Grigoriu... *(Ia şalul maică-si de pe fotoliu, iese.)*

SULTANA: Cum poţi, Ioniţă, să fii atît de aspru cu un om străin, cu profesorul fetei? De ce?

IONIŢĂ: Ca să nu mai calce pe aici. Ce ne trebuie asemenea relaţii? Crezi că lui Chiril o să-i placă să aibă nevastă-sa vizite de astea?

SULTANA: Aproape că l-ai dat afară.

ILIE: Dacă nu-i place, să nu mai vie.

IONIŢĂ: Unde-i fata? Ce, stă cu el la poartă? Ruxandră! Ruxandră! Iliuţă, du-te după ea şi adu-o în casă. *(Ilie iese.)*

SULTANA: Să dau la masă?

IONIŢĂ: Nu.

SULTANA: N-ai spus...?

IONIŢĂ: Ca să-şi ia valea. Auzi dumneata, meserie de ţigan, şi-i mai spune fetei şi basme, că în străinătate de-alde el se bucură de mare onoare! *(În stînga se aud voci şoptite şi răstite. Se pare că Iliuţă se ceartă cu Ruxandra.)*

SCENA 13

Aceiaşi, fără ŞERBAN

VOCEA LUI ILIE: Unde vrei să pleci? Îl chem pe tata!

VOCEA RUXANDREI: Lasă-mă, Ilie! Iliuţă, dă-mi drumul!

VOCEA LUI ILIE: Intră în casă!

IONIŢĂ: Ruxandră! Vino încoace! *(Ilie o trage de braţ pe Ruxandra, care şi-a pus şalul pe cap şi are îmbrăcămintea niţel deranjată, ca şi cum s-ar fi luptat cu Iliuţă.)*

ILIE *(tare)*: N-auzi că te cheamă tata? Unde vrei să pleci?

IONIŢĂ: Unde te duceai? Plecai undeva?

RUXANDRA: Voiam să-l întovărăşesc pînă la colţ. Ca să repar primirea dumitale.

IONIŢĂ: Pînă la colţ? Fetele de familie bună îşi duc oaspeţii pînă la colţ, ca spălătoresele? Şi încă ce oaspete! Ce preacinstit oaspete! *(Se apropie de ea ameninţător.)*

SULTANA *(ţipă)*: Ioniţă! Lasă fata!

IONIŢĂ *(se întoarce)*: Ce sari? Nu-i fac nimic. Ce te sperii?

ILIE: Şi-a pus şi şalul pe cap, parcă voia să plece cu el, să caute servici, ca o slugă.

SULTANA: Taci, Iliuţă. Nu ţi-e ruşine?

ILIE: Mie? Ei să-i fie!

IONIŢĂ *(poruncitor)*: Linişte! Stai jos, Ruxandră. Acum vorbesc eu.

SULTANA *(îi face semn să fie potolit.)*

IONIŢĂ: Ce-i? Aha, e sfioasă, ştiu. Ruxandră, fata mea, ai să te măriţi.

RUXANDRA *(tresare speriată)*: Eu, tată?

IONIŢĂ: Ce te miri? Voiai să te călugăreşti?

RUXANDRA: Nu, dar...

IONIŢĂ: Ai să te măriţi cu Chiril Dumbrăveanu.

RUXANDRA *(sare în sus)*: Cu Chiril Dumbrăveanu? Eu? Cu... Dumbrăveanu?

IONIȚĂ: Cu Dumbrăveanu, moșierul. O partidă la care nici n-ai visat.

ILIE: Are moșii, cai, neamuri mari. O partidă cum nu te-ai așteptat tu vreodată!

RUXANDRA: Dar nu vreau, tată, nu vreau!

IONIȚĂ: Nu vrei tu? Ai ajuns să vrei și să nu vrei împotriva dorinței tatălui tău? Poftim, Sultană, fata ta sfioasă, cu fire blajină, nu vrea! Se împotrivește poruncii mele! Crede că o întreb, nu că-i ordon!

RUXANDRA: Te rog, tată, te rog în genunchi! Nu-mi place, nu-l iubesc! Nu pot să-l sufăr!

IONIȚĂ: Ai să-l iubești după cununie. Numai dezmățatele iubesc înainte.

RUXANDRA: E bătrîn, tată.

IONIȚĂ: Ai să îmbătrînești și tu într-o zi.

RUXANDRA *(se repede la Sultana)*: Mamă! Mamă! Spune ceva, ajută-mă! Nu mă lăsa! Nu-l vreau!

SULTANA *(cu lacrimi în glas)*: Fata mamei, așa vrea tata... așa trebuie! Ai să te deprinzi!

RUXANDRA: De ce să mă deprind să fiu nenorocită? De ce vrei, tată, să fiu nenorocită?

IONIȚĂ: Copiii nu-și cunosc fericirea. Părinții sînt mai înțelepți.

RUXANDRA *(își face curaj)*: Dar eu... eu iubesc pe altcineva.

IONIȚĂ: Ce spui? Ce-ai spus? Pe cine iubești dumneata fără să te fi încuviințat eu?

RUXANDRA: Pe... pe... *(Tace, n-are curaj.)*

IONIȚĂ: Pe cine iubește fie-ta, Sultană?

SULTANA *(pierdută)*: Nu știu, jur că nu știu.

IONIȚĂ: Asta mamă! Fiică-sa se îndrăgostește sub ochii ei, și ea nu știe. Ce-ai păzit, femeie? Ce treabă ai avut tu?

ILIE *(ca să se pună în valoare)*: Nu cumva... pe lăutarul de adineauri? Pe artistul fără gologani? *(Toți se uită la Ruxandra. Pauză.)*

RUXANDRA *(încet)*: Pe el îl iubesc și pe el vreau să-l iau.

IONIȚĂ: Nerușinato! Un pui de bogdaproste, un nemernic care trăiește din pomana Vernescului, un derbedeu care învață toate dezmățurile la Paris, un golan fără avere, unul care vrea să-și cîștige pîinea zdrăngănind pentru boieri, de inimă albastră, să-i puie la chef banul în pahar, asta iubești tu? Asta iubește fata mea? Pe mine m-ai întrebat cînd te-ai hotărît să-l iubești?

RUXANDRA: E un artist, are să fie un mare artist, are să dea concerte în toată lumea...

IONIȚĂ: Are să dea sau nu are să dea, treaba lui. Nici o cinste. Numai te uiți la el, cu haina aia de catifea ca neoamenii...

RUXANDRA: A primit-o în dar de la maestrul lui.

IONIȚĂ: Îmbrăcat de pomană, mănîncă de pomană, și vrea nevastă. Cu ce să te ție? Sau te vrea ibovnică?

RUXANDRA: Tată!

IONIȚĂ: Te pomenești că ai și greșit cu el, de-l aperi așa?!

RUXANDRA: Tată, cum poți...?

SULTANA: Ioniță!

IONIȚĂ: Ce Ioniță! Ce te sperii? De unde știi tu ce-a fost între ei, dacă n-ai știut nimic pînă acum? Numai Dumnezeu mi l-a scos pe Dumbrăveanu în cale. Se cuvine s-o măritam, și iute, să nu se afle în tîrg nimic, că altul pe urmă n-o mai ia.

ILIE: Nici n-am bănuit! Nici n-am bănuit!

RUXANDRA: Tată, îți făgăduiesc să nu mai ies din casă, să te ascult în toate, călugărește-mă dacă vrei, dar nu mă mărita cu Dumbrăveanu!

IONIȚĂ: Fată, cu el te mărit. Ascultă-mă bine! Casa asta, casa de zestre a maică-ti, e azi a lui. Mîine ne poate scoate în drum pe toți. Dacă i te dau de

nevastă, casa rămîne în familie. Cariera lui Iliuță e în mîinile lui. Ilie e băiatul meu, purtătorul numelui meu. Lui nu-i las avere, că n-am, dar carieră trebuie să-i fac. Ţie, casa, lui, drum deschis. Ei, şi pînă cînd o să stau să te lămuresc? Îţi sînt dator? Aşa hotărăsc eu, aşa o să fie. Ai să fii bogată, cucoană mare şi bogată, dezmăţato, care vrei să fugi cu derbedeii!

SULTANA: Poţi tu, mamă, să ne laşi pe drumuri? Să-l laşi pe fratele tău fără carieră?

IONIŢĂ: N-o mai convinge atît, că a înţeles. Staţi! Linişte! Parcă latră cîinele! Vine! Du-te la clavir! Cîntă ceva la clavir! Hai, la clavir! Vino cu mine, Iliuţă! Sultană, aprinde lămpile! Deschide uşile! *(Ioniță și Ilie ies. Sultana aprinde lămpile, deschide ușile.)*

SCENA 14

SULTANA, RUXANDRA

SULTANA *(plîngînd, îi așază Ruxandrei părul, bluza)*: Piaptănă-te puţin, Ruxandră. Uite cum arăţi, mamă!

RUXANDRA *(crîncenă)*: Lasă-mă! Am vrut să fug cu el şi m-a oprit Ilie.

SULTANA: Vai de mine! Cu un muzicant, mamă? Fata judecătorului?

RUXANDRA: Şi tot am să fug! Am să fug înainte de cununie, după cununie, de la bărbat, dar am să plec cu el!

SULTANA: Taci! Nu vorbi cu păcat! Ai să te deprinzi, mamă. Toate ne deprindem. Ne mărită, și noi ne deprindem.

RUXANDRA: N-am să mă deprind, nu vreau, nu pot. Nu-i drept!

SULTANA: Auzi! Vin! Cîntă ceva! Pentru Dumnezeu! Taică-tău a spus să cînți! Să nu-ți vadă fața plînsă! *(Ruxandra se așază la pian, cu spatele la odaie, și picură încet cîteva note. Sultana se așază solemn în fotoliu și croșetează.)*

SCENA 15

RUXANDRA, SULTANA, IONIȚĂ, ILIE, CHIRIL DUMBRĂVEANU

IONIȚĂ: Poftește, poftește, scumpe oaspe, că ești așteptat. Sultană, Ruxandră, a venit oaspetele mult așteptat!

SULTANA *(se ridică)*: Bine ai venit coane Chiril.

ILIE: Tii! Da' ce cizme ai, coane! Din străinătate? Și ce bine îți vin!

CHIRIL *(sărută mîna Sultanei)*: Bine v-am găsit, pentru a doua oară!

IONIȚĂ: Ruxandră! Se rușinează să te întîmpine, că știe ea, hoața, de ce-ai venit, coane! Ruxandră! *(Ruxandra se ridică, rămîne dreaptă în fața pianului.)*

CHIRIL *(se duce la ea)*: Sărutăm dreapta, cea deprinsă cu clavirul.

RUXANDRA *(întinde mîna, vrea să rostească ceva cu buzele uscate, dar nu poate.)*

IONIȚĂ *(rîde cu poftă)*: Ia te uită cum s-a fîstîcit! S-a pierdut de tot, copila.

CHIRIL: Poate ăi fi luat prea repede, coane, rîndunica asta care n-a zburat încă niciodată din cuib. I-ai spus, te pomenești, ce of mă aduce, i-ai spus fără să mă lași să-mi pun eu inima la picioarele ei?

IONIȚĂ: Iartă-mă, coane, dar i-am spus. Nu m-a răbdat inima să-i ascund asemenea bucurie.

CHIRIL: Atunci ce-mi mai rămîne mie? Să mă dau plecat! *(Pune un genunchi în pămînt în fața Ruxandrei.)*

IONIȚĂ *(îi pune dreapta pe creștet și cu stînga o apasă pe Ruxandra să îngenunche și ea)*: Eu vă dau binecuvîntarea mea de părinte și să fie într-un ceas bun! Să vă iubiți și să vă cinstiți unul pe altul! Amin!

ILIE *(izbucnind)*: Șampanie, mamă, șampanie!

CORTINA

ACTUL II

Acelaşi salon. Sîntem în 1925. Fotoliile poartă huse albe şi au apărut printre ele mobile moderne: un dulap *Fichet*, un gramofon cu pîlnie; draperiile de catifea sînt înlocuite cu draperii albe de dantelă.

SCENA 1

RUXANDRA, CHIRIL

CHIRIL: Unde a fost Eliza?

RUXANDRA *(e o femeie de vreo patruzeci şi trei-patruzeci şi patru de ani, pare puţin obosită, e încă frumoasă şi se vede că se consideră bătrînă. Cîrpeşte o cămaşă)*: A fost la tenis.

CHIRIL: Sporturi! Fetele fac sport! Aşa ceva nu exista înainte de război. Fetele fac sport ca băieţii! *(Rîzînd dulce.)* Tu nu te duceai la sporturi, Ruxandră, tu nu te duceai.

RUXANDRA: Erau alte obiceiuri atunci. Şi nu era bine. De asta sîntem noi, femeile, atît de dezarmate în viaţă. Eu nici pe stradă nu ieşeam singură.

CHIRIL: Şi cu ce te armează sportul? Ce cîştigi? Întîlneşte acolo tineri pe care noi nu-i cunoaştem. Mîine-poimîine are să vrea să se mărite după ideile ei.

RUXANDRA: Şi e poate mai bine.

CHIRIL: De unde scoţi tu, dragă, gîndurile astea ciudate? O femeie cuminte ca tine! După ideile ei! Eliza trebuie să se mărite cu un om care şi-a făcut drum în viaţă, cu un om serios, un om ales de mine.

RUXANDRA: Cu Alexandru Irimescu, nu-i aşa?

CHIRIL: Poate cu el, dacă nu s-o ivi ceva mai bun. Irimescu ăsta e un om care, la vîrsta lui, a făcut o carieră strălucită. Îţi poate împrumuta oricînd optzeci, o sută de mii de lei ca pe un fleac.

RUXANDRA: Chiril, nu e ăsta punctul tău de vedere cînd te gîndeşti la viitorul Elizei, nu-i aşa?

CHIRIL *(zîmbeşte blajin)*: Ai nişte gînduri, zău, ai nişte gînduri de om de afaceri. În orice caz, cu un om care să poată băga oricînd în Goldana cîteva sute de mii de lei. E avocat cu renume, e în cîteva consilii de administraţie, are acţiuni la nu ştiu cîte societăţi.

RUXANDRA: Pot să deschid fereastra?

CHIRIL: Nu mai deschide. Intră în casă tot zgomotul mitocanilor care se plimbă pe bulevard. Ce cîrpeşti acolo?

RUXANDRA: O cămaşă a lui Iliuţă. A făcut-o praf vara trecută la Goldana. S-a suit într-un pom să mănînce mere.

CHIRIL: Şi de ce-o cîrpeşti? N-ai destule slugi? Să cîrpească ele!

RUXANDRA: Ştiu eu? La vară el tot n-o s-o mai poarte. E o manie. Cîrpesc tot ce se rupe.

CHIRIL: La vară n-o să mai fie el administrator. Administrator ca ăsta, care se urcă în pom să mănînce mere...

RUXANDRA: Dealtfel, sînt singurele pe care le-a recoltat.

CHIRIL: Priceperea lui și seceta din vara trecută au adus moșia unde e. Trebuie să băgăm în ea sute de mii anul acesta, altfel nu dă nimic. Înghite, nu dă moșia asta.

RUXANDRA: Eu nu te-am sfătuit să-l iei pe Ilie.

CHIRIL *(dulce)*: Nu m-ai sfătuit, dar l-am luat de dragul tău. Ei, trece și asta.

RUXANDRA: L-ai luat pentru că avea „pretenții modeste“, cum ai spus tu.

CHIRIL *(naiv)*: Așa am spus? Nuu! Trebuie să ajuți un cumnat. Ei, trece! Și l-am mai băgat și la Macri, unde a administrat tot cum știe el.

RUXANDRA *(amărîtă)*: Crezi că bătrînul are dreptate? Că Ilie i-a ruinat?

CHIRIL *(amuzat)*: Ei, așa, nițel! Vulpea bătrînă de Macri a crezut că în felul ăsta o mărită pe Clémence cu Ilie, și s-a ars. Ilie l-a împins pe moș Macri la speculații și vînzări, și-a făcut partea, și i-a lăsat-o pe Clémence în brațe.

RUXANDRA *(spăimîntată)*: Chiril, e adevărat? Atunci nu e numai nepriceput Ilie, e și... necinstit!

CHIRIL: N-am vrut să spun asta, dragă, nu m-ai înțeles. Ilie e și el destul de naiv în afaceri. Săracul, e mai mult trepăduș decît administrator, n-are anvergură. Unde e Eliza?

RUXANDRA: În odaia ei. Citește. Las-o să citească.

SCENA 2

Aceiași, ILIE

ILIE *(intră aferat. E un om de vreo patruzeci și opt de ani, cu o înfățișare de ofițer în civil. Se ține drept, parcă ar purta corset; e puțin chel)*: Hai, Chiril, să vedem lista. Eu joc pe Fulger și pe Hasdrubal. M-am hotărît. Tu pe care?

RUXANDRA: Iar jucați?

ILIE: Și o să luăm *derby*-ul de data asta, dacă nu te superi dumneata. *(Scoate ceasul din buzunar.)* La unsprezece seara plec la București și vreau să mai ies în oraș, să miros situația.

RUXANDRA: Altceva nu se poate face pe lume decît să joci la curse?

ILIE: Ce vrei să fac? Să intru funcționar? Am fost ofițer, am fost administrator de moșie, n-am avut șansă! Trebuie să forțez o dată norocul! Trebuie să-l violentez.

RUXANDRA *(îngrijorată)*: Și vreți să jucați mult?

ILIE: De ce te interesezi tu de treburile noastre? Ce-ți pasă?

RUXANDRA: Ce fel de treabă e asta, să joci la curse?

CHIRIL *(molcom și subliniat)*: Draga mea, ai un obicei urît, să te amesteci în toate. Știi bine că nu te pricepi *(și mai subliniat, dulce)*, că averea e a mea, și nu contenești să te amesteci. Nu faci decît să mă tulburi și să mă indispui.

RUXANDRA *(cu glas tăios)*: Ai dreptate, Chiril, averea e a ta, dispui de ea cum vrei. *(Pauză.)* La fată nu te gîndești?

CHIRIL: Tu te-ai măritat fără avere. O să se mărite și ea.

RUXANDRA: Las-o cel puțin să învețe. Să se ducă la București, la facultate.

CHIRIL: Ce-i trebuie învățătură, ce să iasă? Profesoară cu un salariu *(se strîmbă)* ... la țară sau într-un fund de provincie? Las-o acasă, sub ochiul meu părintesc. Îi caut eu ei bărbat.

ILIE: Ei, ce facem, frate? Pierdem vremea? Joci pe Hasdrubal sau nu joci?

RUXANDRA: Isprăvește, Iliuță. În iarnă ați făcut un tărăboi grozav că Chiril a cîștigat enorm cu nu știu ce afacere cu Drăgescu. De ce nu are acum bani pentru moșie? Cine știe dacă și banii ăia nu s-or fi dus tot la curse!

ILIE: Da' de unde! A luat un vagon de zahăr pe ei.
CHIRIL: Ilie! Nu mai bate cîmpii, dragă!
RUXANDRA *(uluită)*: Şi unde e zahărul?
ILIE *(fluieră)*: S-a dus!
RUXANDRA: Unde?
ILIE: L-a dat pe postav. Postav pentru armată.
RUXANDRA: Şi postavul?
ILIE: Era putred şi a fost respins. Adică a fost primit el, dar a trebuit să-i dea colonelului mită, ca să-l recepţioneze, şi restul... *(Fluieră.)* S-a dus!
RUXANDRA: Afaceri ca aceea cu făina din timpul războiului! Nu vă mai potoliţi cu speculaţiile.
ILIE: Păi cu făina a cîştigat atunci două sute la sută. Nu-ţi plac speculaţiile?
RUXANDRA: Mi-e scîrbă de ele. *(Se aude în dreapta telefonul.)* Telefonul! Mă duc eu. *(Iese.)*

SCENA 3

CHIRIL, ILIE

CHIRIL: Ce te-a apucat să-i povesteşti despre toate?
ILIE: Altfel nu scăpam de ea şi avem de hotărît aici. *(Agită listele.)*
CHIRIL *(fumează şi zîmbeşte)*: Femeile tot ingrate! Pînă şi nevastă-mea e ingrată. Cum avem o mică încurcătură, uită epocile în care s-a scăldat în bani. Uită că moşia, aşa cum e, valorează şi azi cel puţin un milion şi că ea e cea mai elegantă femeie din oraş.
ILIE *(rîde)*: Mai elegantă decît Coralia chiar?
CHIRIL *(sever)*: Las-o pe Coralia! *(Schimbă glasul.)* Mîine-poimîine reuşesc ceva magistral şi iar se închină tot oraşul la conu Chiril, mai abitir decît azi.

ILIE: Joci pe Hasdrubal? Nu? Nu mă asculţi, faci numai ce vrei tu.

CHIRIL *(batjocoritor)*: Da, tu eşti o autoritate în materie!

ILIE: Cred şi eu. Vechi ofiţer de cavalerie! Din cei dinainte de război.

CHIRIL *(dulce)*: Dacă n-ar fi fost istoria aia de pe bulevard, erai azi general!

ILIE: Un măgar, care mai era şi beat. Odată şi odată am să-i dau înapoi eu palmele alea însutit, ehe! Şi în armată, *mon cher*, sînt anumite rigori cu care nu m-am împăcat. *(Chiril rîde.)* Eu, cel puţin, n-am întreţinut ibovnică pe bulevard şi n-am vîndut casele de la pod pentru ea.

CHIRIL: Pentru că n-ai avut. Tu ai luat, n-ai dat.

ILIE: Ce-ai cu mine azi, frate?

CHIRIL: Nimic. Ne distrăm şi noi.

ILIE *(bucuros)*: A, ne distrăm! Ei, ce facem? *(Pune iar hîrtiile pe masă.)* Hasdrubal e acum al doilea după Fulger. Sînt informat. E în vogă. Ei, vorbesc cu jocheul, e omul meu, îi dă bromură şi fuge mai încet decît tine cu piciorul ăsta.

CHIRIL: Dar eşti sigur de jocheu?

ILIE: Ca de mine!

CHIRIL: Atunci, slabă nădejde! Mie să-mi spui ce crede Popescu Chihioaia. El e totdeauna informat. Sau, vom vedea...

ILIE: Ei, la revedere. Mă întorc repede.

CHIRIL: La reve... Stai. Să treci şi pe la Coralia.

ILIE: Pe la Coralia? Şi nu-i trimiţi nimic? N-o să mă primească bine!

CHIRIL *(alene, zîmbind)*: Să-i trimit ceva. *(Se duce şchiopătînd la scrin, îl descuie cu o cheie pe care o scoate din buzunar, scoate bani şi-i dă lui Ilie.)* Du-i şi spune-i să cheltuiască mai încet.

ILIE: Dacă poate. *(Iese.)*
CHIRIL *(îl urmează la ușă, mergînd destul de bine, fără să șchioapăte)*: Să nu vii tîrziu. *(Trece la cealaltă ușă.)* Ruxandră! Ruxandră!

SCENA 4

CHIRIL, ELIZA

ELIZA *(o fată de vreo nouăsprezece ani, frumoasă și vie)*: Mama s-a dus în grădină, tată. Vrei ceva?
CHIRIL: O cafea, Elizo. Tu ce făceai?
ELIZA: Citeam.
CHIRIL *(zîmbind)*: Un roman?
ELIZA: Un roman.
CHIRIL: Înveți cel puțin din el cum să te porți în viață cu șmecherii, cu nerozii, cu adormiții? Îți ascute mintea, folosește la ceva?
ELIZA *(închisă)*: E o carte de călătorii.
CHIRIL *(dulce, ironic)*: Mofturi! Călătoriile să le faci, să se îndrăgostească de tine un american bogat, să te ia de nevastă și să-ți cumpere un iaht pe ocean. Nu să citești că le-au făcut alții.
ELIZA *(rîde)*: În carte lipsește morala asta.
CHIRIL *(doctoral)*: E morala mea, și e sfîntă. Să nu faci, fata mea, compromisuri, să nu te subevaluezi, să nu-ți pleci ochii asupra primului venit, să vizezi sus dacă vrei să ajungi sus. În viață, nefericirea oamenilor începe în clipa în care pretind puțin.
ELIZA: Eu pretind să mă dai la facultate. Dumitale ți se pare mult, dar nu mi-o acorzi.
CHIRIL: Facultate! Ce, vrei să muncești? O femeie, o fată de familie cu calitățile tale, e făcută pentru viață mai bună.

ELIZA: Ce viață se poate croi, aici, în provincie?

CHIRIL: Nu e scris că tu o să rămîi în provincie... *(Eliza se uită pe fereastră, visătoare.)*

ELIZA: Vine domnișoara Macri cea mică.

CHIRIL *(rîde)*: Prietena maică-ti, ce să-i faci! Poate că a avut o aventură galantă și vine să i-o povestească.

ELIZA: Poate că a visat astă-noapte vreo aventură, sărăcuța. *(În hol se aud vocile Ruxandrei și domnișoarei Macri.)*

RUXANDRA: Poftim aici, în salon, Esmeraldo.

D-RA MACRI *(e îmbrăcată ca o fată tînără, ca Eliza, cu părul scurt* à la garçonne; *e mult îmbătrînită, dar se vede că se consideră o domnișoară. Ține de curea un cîine de rasă)*: Bună ziua, domnule Dumbrăveanu, bună ziua, Elise.

CHIRIL: Sărut mînuțele! Dar rar te mai vedem!

D-RA MACRI: O, și-acum am venit în trecere. Am fost să chem doctorul pentru *papà*. Nu se simte bine deloc. Și Clémence are niște dureri reumatice. Închipuiți-vă, la vîrsta ei!

CHIRIL: Cam cîți ani are domnișoara Macri cea mare?

D-RA MACRI: O, e destul de tînără. E doar cu cîțiva ani mai mare decît mine. *(Ruxandrei.)* Să nu uit, am dat peste un album al meu din pension, și am găsit ceva scris de tine.

RUXANDRA: Elizo, să ne facă o cafea, dragă. Stai măcar să iei o cafea, Esmeraldo! *(Eliza iese.)*

CHIRIL: Eu am să trec în dormitor, să mă odihnesc! Piciorul ăsta! Dar frumos cîine! Ce rasă e?

D-RA MACRI: Un zaidenpinci pur. Și e deștept! Pik, frumos! Frumos! Ai văzut?

CHIRIL *(îi sărută mîna domnișoarei Macri)*: Nu te superi pe un bătrîn obosit? Și spune, cînd jucăm la nuntă? Hai, dragă domnișoara Macri, că pe urmă n-o să mă mai țină piciorul la joc!

D-RA MACRI *(se rușinează ca o fetiță)*: Vai, domnule Dumbrăveanu! Trebuie să se mărite mai întîi Clémence! Ea e mai mare! Eu nici nu mă gîndesc pînă atunci! Culcă-te, culcă-te! *(Chiril iese.)*

RUXANDRA: Se simte rău domnul Macri?

D-RA MACRI: Nici n-a mai putut coborî din pat de două săptămîni. Dar e lucid, știi ce lucid e? A aranjat așa, culcat și bolnav cum e, o vedere pentru Clémence! Poate că de data asta reușește. Păcat numai că nu știu exact ce spun ei că s-a întîmplat cu averea noastră. Că de cînd *(se zăpăcește)*... de cînd... în sfîrșit, tu ești prietena mea, pot să-ți spun. De cînd s-a amestecat Ilie în treburile tatei, ar fi ieșit mai rău, nu mai bine. Știi, Clémence e atît de furioasă pe el, încît îmi interzice să vin și la tine. Dar așa e Clémence, cîteodată se pornește pe cineva. Eu i-am spus: „Cum crezi că un om dintr-o casă atît de bună poate să fie incorect? Exagerezi!"

RUXANDRA *(se simte foarte stingherită)*: Eu nu prea știu... Și nu te mai lasă să vii la noi?

D-RA MACRI: Nu, dar eu n-am să-i spun că am fost. Tu ești prietena mea. O, ți-am spus de album? Am găsit acolo, scris de tine, în 1893, așa: *„Pour nous consoler de l'absence, Dieu créa le souvenir"*[1]. Ce frumos! Îți aduci aminte?

RUXANDRA *(rîde)*: Nu, cum o să-mi aduc aminte! *(Eliza vine cu cafeaua.)*

D-RA MACRI: Mulțumesc, Elise. Doamne, ce drăguță s-a făcut! *(Eliza se uită pe fereastră. Domnișoara Macri scoate oglinda din poșetă și se aranjează.)* Ți se pare că arăt rău? Sînt atît de obosită! Clémence nici nu mă mai lasă să citesc seara. Îmi spune: „Trebuie să te culci devreme, să nu te

---

[1] Ca să ne consoleze de absență, Dumnezeu a creat amintirea (în lb. franceză).

ridezi! Dacă tu ai să arăți rău, lumea are să creadă că și eu, care sînt mai mare, am început să îmbătrînesc!" Și-mi stinge lampa!

ELIZA *(la geam)*: Ce frumos e afară!

D-RA MACRI: Da, e minunat. Te simți de optsprezece ani. *(Soarbe repede din cafea.)* Au! M-am ars! Elise, cum îți faci tu colțul ăsta pe frunte? Mie nu-mi reușește! Mă duc. Vă sărut. Și mi-e atît de groază să mă duc acasă, *papà* e atît de aspru cu noi, de parcă noi am fi vinovate că nu ne-am măritat încă. La revedere. *(Se îndreaptă spre ușă, apoi se oprește și o ia de braț pe Ruxandra.)* Aș fi vrut să-ți spun ceva, dar... *(Arată spre Eliza.)* Mă jenez.

RUXANDRA: Elizo, vrei tu, drăguță, să duci ceștile astea?

ELIZA *(ia ceștile zîmbind, pricepe că e vorba de un secret)*: Cu plăcere. *(Iese.)*

RUXANDRA: Spune!

D-RA MACRI: S-a îndrăgostit de mine un domn foarte bine... N-aș vrea să spun cine e... Sau să-ți spun: Theodoru, vărul lui Marie-Lise.

RUXANDRA *(cu bucurie)*: Da? Adevărat? E un om bine. Cum s-a întîmplat?

D-RA MACRI: Nu mi-a spus încă nimic.

RUXANDRA *(dezamăgită)*: A, așa!

D-RA MACRI: Vezi și tu că nu se putea. Păzită cum sînt de *papà* și de Clémence! Dar am citit-o în ochii lui. Dacă ai ști cum mă privește cînd ies cu Clémence și cu cățelul! *(Își aduce aminte de cîine.)* Ce faci, Pik? Rozi covorul? Nu-i frumos! Da, mă privește pierdut. Dar ce putem face? Cum să mă ceară, cînd cunoaște situația cu Clémence?

RUXANDRA *(încurcată)*: Poate că are să îndrăznească!

D-RA MACRI: Eu sînt fermecată de el! Sînt îndrăgostită ca o nebună. Dar n-am mijloace să-i transmit nimic. Şi atunci m-am gîndit la o soluţie: să mă răpească! Dacă m-ar răpi, nici *papà*, nici Clémence n-ar avea ce spune.

RUXANDRA *(cu ochii în jos)*: Cred că e o soluţie... copilărească.

D-RA MACRI: Da' de unde! E singura! Şi voiam să te rog... Poate ar putea Chiril sau Ilie să-i dea ideea să mă răpească. Ce zici? *(Intră Eliza.)*

RUXANDRA: Ai rămas un copil, Esmeraldo.

D-RA MACRI: Vă las. Hai, Pik! A fost bun covorul? Da, ţi-a plăcut? La noi acasă a ros toate fotoliile. Vă sărut! La revedere! *(Le sărută repede şi iese.)*

ELIZA: Ce morişcă!

RUXANDRA: E un om fără o picătură de răutate. De asta au şi strivit-o ai ei, care sînt răi. Poate că dacă ar fi trăit altfel... *(Se aşază în fotoliu, ia iar cămaşa la cîrpit.)* Ce mai spunea taică-tău?

ELIZA *(zîmbind)*: Că trebuie să vizez sus, dacă vreau să ajung sus.

RUXANDRA: Şi ce înseamnă „sus" pentru el?

ELIZA *(rîde)*: O, ceva foarte precis! Să ai un iaht pe ocean, cîteva blănuri, cai de curse, probabil, să cheltuieşti mult...

RUXANDRA *(gravă)*: Şi pentru tine, Elizo, ce înseamnă „sus"?

ELIZA *(şovăind, se uită în ochii ei)*: Cred că puţin altceva, mamă... Poate că să ştii mai mult, sau să vezi mai mult, să ai sentimente mari, să trăieşti aşa, cu aripile desfăşurate...

RUXANDRA: Cu aripile desfăşurate! Ca să zbori? Ce fel de sentimente vrei să ai?

ELIZA: Nu ştiu, mamă, nu ştiu, dar parcă vreau să cuprind mai mult. *(Uluită şi ea.)* Nu ştiu ce să cuprind! Tu cum înţelegi „sus", mamă?

RUXANDRA *(se gîndește adînc)*: Poate că să nu-ți fie rușine de tine, de cei între care trăiești, și să nu-ți pară rău că ai făcut un lucru sau altul...

ELIZA: Ție ți-e rușine de tine? Ți-a fost vreodată?

RUXANDRA: Eu am rezistat.

ELIZA: Cum „ai rezistat"?

RUXANDRA: N-am făcut, m-am împotrivit să fac lucruri de care să-mi fie rușine.

ELIZA: Dar de cei între care ai trăit, ți-a fost rușine?

RUXANDRA *(se zăpăcește)*: Elizo! Nu mă mai descoase! Ce ne-am apucat și noi să vorbim!

ELIZA: Dar îți pare rău că ai făcut vreodată ceva?

RUXANDRA: O dată, o singură dată, am făcut un lucru silit, dar nu se putea altfel.

ELIZA: Dar că n-ai făcut ceva, regreți?

RUXANDRA: Tot atunci. Ei, gata! Nu mă mai întreba. Cîntă-mi ceva!

ELIZA *(rîde)*: La pian? Știi că am uitat! Ce fată mai cîntă azi la pian? Asta era moda de pe vremea ta.

RUXANDRA *(rîde și ea)*: Demult, demult! Nu-i așa? Ție maică-ta trebuie să ți se pară bătrînă cît Ceahlăul!

ELIZA *(o sărută)*: Ba nu, ești tînără și frumoasă. Ești cea mai frumoasă doamnă din oraș. Și cînd îți pui haina de blană sau rochia de seară și capa, atunci n-ai pereche, mamă!

RUXANDRA: Asta ai moștenit-o de la taică-tău. Îți plac hainele elegante. Dacă ai ști cît mă apasă pe mine!

ELIZA: Am băgat de seamă. De ce?

RUXANDRA: Sînt scump plătite, fetițo.

ELIZA *(iscoditor)*: În bani?

RUXANDRA: În eforturi sufletești. Nu vrei să-mi citești tare ceva?

ELIZA: Ba da. Ce? Versuri?

RUXANDRA: Versuri, dacă vrei.

ELIZA *(ia o carte, foiletează)*:

Un cer de stele dedesubt,
Deasupra-i cer de stele,
Părea un fulger nentrerupt
Rătăcitor prin ele.

(Foiletează.)

Arald, nu vrei tu fruntea pe sînul meu s-o culci?
Tu, zeu cu ochii negri! O, ce frumoși ochi ai!
Las' să-ți înlănțui gîtul cu părul meu bălai.
Viața, tinerețea, mi-ai prefăcut-o-n rai!
Las' să mă uit în ochii-ți ucigător de dulci!

(Lasă cartea pe genunchi și se gîndește.)

RUXANDRA *(așteaptă)*: Ei, mai departe?

ELIZA *(tresare)*: Poftim?

RUXANDRA: Nu mai citești? La ce te gîndești?

ELIZA: *(o privește, lasă cartea, vine la ea încet, se așază alături și spune foarte dulce și liniștit)*: Mamă, m-am îndrăgostit!

RUXANDRA *(împreună mîinile, e speriată)*: Fata mea! Nu se poate!

ELIZA: Ba da, mamă!

RUXANDRA: Tata are să se supere! El vrea să te mărite cu...

ELIZA: Știu. Și cel pe care-l iubesc eu nu are să fie pe placul lui.

RUXANDRA: Cine e?

ELIZA: Am să-ți spun. Am să ți-l arăt.

RUXANDRA: Poate nu-i de tot serios. Poate ți se pare.

ELIZA: E foarte serios, mamă.

RUXANDRA: De mult?

ELIZA: De la sărbători.

RUXANDRA: De ce nu mi-ai spus de la început?

ELIZA: Nu mi-a venit. Și dacă ți-aș fi spus de la început, m-ai fi împiedicat să-l văd, să-l iubesc?

RUXANDRA: Știu eu? Poate că nu te merită!

ELIZA: O, mamă, eu nu-l merit pe el! Ai să-l vezi. Şi oricît ai fi vrut să mă împiedici, n-ai fi putut. Eu vreau să-l iubesc şi sînt fericită că-l iubesc.
RUXANDRA: Dar spuneai că vrei să înveţi carte, că vrei să pleci la Bucureşti?
ELIZA: Şi el e de acord să învăţ, după ce ne căsătorim.
RUXANDRA: Dar tata, tata ce are să spună?
ELIZA: Tata vrea să mă mărite cu Alexandru Irimescu, ştii şi tu. Aşteaptă numai să vrea şi Alexandru, să se hotărască.
RUXANDRA: Şi are să se hotărască. Cînd nu sînt iubiţi, se hotărăsc repede.
ELIZA: Şi-ţi place, mamă, îţi place? Răspunde cinstit.
RUXANDRA *(cu ochii în jos)*: Nu-mi place, Elizo.
ELIZA: Atunci? Atunci e drept să-l iau? E drept să mă opriţi să-l iubesc pe Radu? E drept să vreţi să fiu nevasta unui avocat despre care toată lumea spune că e şmecher, numai pentru că e bogat? Care visează să pună mîna pe Goldana, să-şi fructifice capitalul în Goldana?
RUXANDRA: Să luptăm, fata mea, să încercăm. Nu putem să mergem aşa, împotriva tatei. Trebuie să-l convingem.
ELIZA: Pe tata? Nimeni nu-l convinge cu nimic! Să luptăm cu armele pe faţă, mamă!
RUXANDRA: Să încercăm!
ELIZA: Să-l vezi, mamă, ce frumos e, ce cultivat! Să-l vezi ce multe lucruri ştie!
RUXANDRA: Al cui fecior e? Cine e? Radu şi mai cum?
ELIZA *(se răsfaţă)*: Am să-ţi spun eu.
RUXANDRA: Eu nu-l cunosc?
ELIZA: Da şi nu.
RUXANDRA *(cu o curiozitate tinerească)*: Cînd am să-l văd?

ELIZA: Ne-am înțeles că în ziua în care poate veni să ți se prezinte, să aprind în plină zi lampa din marchiză, după ce pleacă tata. Dar uite că tata nu pleacă!

RUXANDRA *(mustrător, dar zîmbind)*: Elizo! Știi că-l dor picioarele!

SCENA 5

Aceleași, CHIRIL

CHIRIL: Pe cine-l dor picioarele? *(Femeile tresar.)* Pe mine? Mi-au trecut și am să ies puțin. Elizo, adu-mi bastonul.

ELIZA *(iese ca un vîrtej)*: Da, numaidecît.

RUXANDRA *(cu remușcări)*: Să nu faci o imprudență, Chiril, stai mai bine acasă.

CHIRIL: Trebuie să iau și eu puțin aer. Mă înec în casă.

RUXANDRA: Cum vrei tu.

ELIZA *(vine în fugă cu bastonul și pălăria)*: E cald afară, nu e pic de umezeală sau de vînt.

CHIRIL: Dacă mă caută cineva, mă întorc într-un ceas.

ELIZA: Știi ce frumos e afară! Să tot te plimbi! *(Îl conduce; Chiril iese. Eliza se întoarce. Încordată, pe prag.)* Să ajungă la colț și aprind lampa în marchiză.

RUXANDRA *(vrea să fie mustrătoare și nu poate)*: Și eu sînt complicea ta? De unde știi că am să-ți dau voie să-l poftești în casă?

ELIZA *(în glumă)*: Atunci, să mă duc să-l întîlnesc pe stradă?

RUXANDRA: Elizo!

ELIZA: Mamă, vreau să-l cunoști! Vreau părerea ta! Nu-i mai bine așa?

RUXANDRA *(nu mai știe ce să spună)*: Și de unde știi tu că omul se plimbă la ora asta pe bulevard?

ELIZA: O, el se plimbă de o săptămînă pe bulevard toată după-amiaza, doar o arde lumina! Mă duc s-o aprind! *(Aleargă și se întoarce în fugă.)*
RUXANDRA: Poate că sînt nepieptănată.
ELIZA *(o aranjează repede)*: Să vadă Radu ce mamă frumoasă am eu.
RUXANDRA *(rîde)*: Elizo, ce-are să spună omul ăsta despre o mamă care se potrivește la asemenea joc?
ELIZA: Are să te adore, mamă. *(Se aude o sonerie.)* Vine! Mă duc să deschid! *(Aleargă în stînga.)*
RUXANDRA *(în fotoliul în care stătea și Sultana, gravă și emoționată)*: O, Doamne, Doamne!

SCENA 6

RUXANDRA, ELIZA, RADU

ELIZA: Ăsta e Radu, mamă.
RADU *(înaintează și se înclină)*: Sărut mîna, doamnă.
RUXANDRA: Bună ziua. Nu ești matale fiul doctorului Banu? Vai, dar cum ai crescut, nu te-am mai văzut de cînd erai mic!
ELIZA: Vezi, mamă, am spus eu că îl cunoști și nu-l cunoști.
RUXANDRA: Ia loc, te rog. Mi se pare că tot medicina urmezi?
RADU: Am sfîrșit-o în primăvara asta. Mi-am luat și doctoratul.
RUXANDRA: Și te stabilești aici, în oraș?
RADU: Nu m-am hotărît încă. Aș vrea să-mi deschid cabinet la București, dar mai sînt greutăți de învins. *(Pauză.)*
ELIZA: Nu-i așa că mama mea e frumoasă?
RUXANDRA: Elizo!
RADU *(sincer)*: E foarte frumoasă! Dealtfel, o țin minte de cînd eram mic și am zărit-o și cînd am

fost în vacanțe de cîteva ori. E cea mai frumoasă doamnă din oraș.

ELIZA: Mai frumoasă decît mine?

RADU: Tu semeni cu doamna. Să vă spun o taină. Cînd eram mic și mă întrebau cu cine vreau să mă însor, răspundeam: cu doamna Dumbrăveanu.

RUXANDRA *(rîde intimidată)*: Ei, copii, copii! *(Pauză.)*

RADU *(își face curaj; Elizei)*: I-ai spus tot mamei tale?

ELIZA: Tot.

RADU *(se apropie)*: Doamnă, vreau să vă vorbesc și eu. Îmi dați voie?

RUXANDRA: Domnule Banu, ceea ce vrei să-mi spui dumneata nu e un lucru care se face în pripă, și nici nu hotărăsc eu singură de el. Trebuie să stai de vorbă cu bărbatul meu.

RADU: Știu. Dar cunosc puțin de la Eliza părerile lui. De asta vreau să vorbesc întîi cu dumneavoastră. Nu mi se pare cinstit s-o iubesc atîta pe Eliza și să mă ascund.

RUXANDRA: Ai dreptate, dar numai eu...

RADU: În cinstea mea intră și o fărîmă de diplomație. Vă vrem aliată.

RUXANDRA: Împotriva bărbatului meu?

RADU: Nu, alături de noi. Și ca să ne ajutați, trebuie să mă cunoașteți. Să știți ce am în suflet și în gînd.

ELIZA: Și să-l iubești, mamă.

RUXANDRA: Și asta se face în timp, draga mea. Am auzit, e drept, numai lucruri bune despre matale, domnule Banu. Familiile pe care le cunosc eu te laudă, dar un om e mult mai mult decît un student bun sau un copil de familie.

RADU: De asta, doamnă, vreau să mă cunoașteți.

RUXANDRA: Părinții dumitale știu ceva despre dragostea dumitale pentru Eliza?

RADU: Nu știu destul, nu prea știu încă, dar părinții mei au încredere în mine și pînă acum mi-au lăsat toată libertatea.

RUXANDRA: S-ar putea să nu fie de părerea dumitale. *(Jenată.)* Eliza nu e prea bogată, nu știu dacă...

RADU: Asta nu are nici o însemnătate pentru mine, și cred, sper, că nici pentru ei. Eliza e o făptură minunată, o făptură desăvîrșită. *(Copilărește.)* Mă trudesc de cînd o cunosc să-i găsesc și defectele și nu le pot găsi.

RUXANDRA: Să nu-ți închipui că n-are nici unul.

ELIZA: O, eu am destule, dar Radu, Radu în adevăr e un om minunat.

RUXANDRA *(rîde)*: Ce noroc! Să se întîlnească două perfecțiuni!

RADU: Mi se pare că n-are să fie niciodată fericită, dacă n-am să izbutesc să-i fac o viață bună, plină. Să mergem să cunoaștem lumea, toate frumusețile pămîntului să se oglindească în ochii ei frumoși, ca să fie și mai frumoși, și mai luminoși.

ELIZA: Cînd au să se poată toatea astea?

RADU *(așezat)*: Întîi trebuie să muncesc, să-mi creez o situație, să-mi fac o clientelă. Să fiu un medic bun și pe urmă vom putea.

RUXANDRA: Să fii un medic bun, da, asta e o mulțumire.

ELIZA: Și eu am să învăț, spune?

RADU: Dacă tu ai să vrei, ai să înveți, mai ales dacă vom sta la București.

ELIZA: Și dacă n-o să putem pleca?

RADU *(așezat)*: Trebuie să izbutim. Un medic, în provincie, nu poate face mare lucru. *(Scuzîndu-se cu un zîmbet.)* Nu sînt un ambițios, doamnă, dar vreau să-i fac o viață frumoasă, o viață independentă. Să nu depindă de prea strîmte condiții materiale, care urîțesc și viața sufletească pînă la sfîrșit.

RUXANDRA: O urîțesc, cînd te gîndești numai la ele, cînd le dorești numai pe ele. Eu cred că acolo unde există o potrivire, o armonie între oameni, strîmtorarea nu are însemnătate.

RADU: O, ba da. Nu-ți poți îngădui plăcerile artei, ale unei călătorii, ale unui spectacol bun. Pentru asta am să muncesc. O să vedem lumea...

ELIZA: Și o să ascultăm muzică multă! Ah, uitasem...

RADU: Dar n-am uitat eu. Concertul de desearā! Am luat trei bilete, pentru sora mea, pentru tine și pentru mine. (*Ruxandrei.*) Dacă merge și sora mea, e voie, nu?

ELIZA: Prin ea ne-am cunoscut.

RUXANDRA: Dacă merge și ea, e voie. Tata n-are să spună nimic. Ce concert e?

RADU: Un concert de pian al lui Șerban Grigoriu, în turneu prin țară.

RUXANDRA (*încremenește*): Șerban Grigoriu!

ELIZA: Da, pianistul. Se pare că a dat o serie de concerte la Viena, la București, și acum face un turneu în țară.

RUXANDRA (*se ridică emoționată, și se duce repede la fereastră, apoi repede la scrin*): N-am știut! N-am știut!

RADU: L-ați auzit vreodată?

RUXANDRA: Demult, cînd eram tînără. (*Trece iar fără rost la fereastră.*) A fost profesorul meu de pian. (*Radu și Eliza se uită lung, nedumeriți la ea.*)

ELIZA: N-am știut.

RADU (*șovăind*): Nu cred că se mai găsesc bilete la ora asta... dar... dacă vă face plăcere, vă cedez locul meu, mergeți cu sora mea și cu Eliza.

ELIZA: Dar... (*Vede privirea aprinsă a maică-si și renunță repede.*) Haide, mamă! Radu l-a mai auzit și anul trecut, la București. Dacă îți face plăcere! Ieși acum atît de rar!

RUXANDRA (*emoționată*): Nu e... un sacrificiu prea mare... pentru dumneata?

RADU (*se înclină*): Sînt fericit să vă fac o plăcere.

RUXANDRA *(din ce în ce mai tulburată)*: Ei, Doamne, Doamne! A venit iar în tîrgul nostru! *(Brusc, lui Radu.)* Cum arată?

RADU: O, e un om frumos, înalt, puţin adus de spate, cu nişte ochi ciudaţi, albaştri sau verzi, nu, albaştri, dar de o culoare cum n-am mai văzut niciodată.

RUXANDRA: Adus de spate? A îmbătrînit!

RADU: Nu, pesemne obiceiul de a sta aplecat peste pian.

RUXANDRA: Aşa au fost ochii lui totdeauna, de o culoare cum n-au alţi ochi omeneşti. *(Pauză.)*

RADU *(în faţa tăcerii ei, nu mai ştie ce să spună)*: Atunci, eu... mă duc să vă aduc biletul. Pot să mă întorc?

ELIZA: Să se întoarcă, mamă?

RUXANDRA *(cu gîndul aiurea)*: Da, da, să se întoarcă.

RADU: Sărut mîinile. *(Iese condus de Eliza.)*

RUXANDRA *(la oglindă)*: Atîţia ani! Atîţia ani!

ELIZA *(se întoarce)*: Îţi place Radu, mamă?

RUXANDRA *(tulburată)*: Da, fetiţo, e vioi, pare sincer.

ELIZA: Pare? Dar e un om întreg!

RUXANDRA: Vom vedea! Vom vedea! *(Se duce la fereastră.)*

ELIZA *(o urmează)*: Mamă, ce are să spună tata?

RUXANDRA: N-are să se înduplece taică-tău, nu. Sînt oameni săraci. Radu trebuie să muncească ani de zile, ca să-şi facă viaţa pe care o visează.

ELIZA: Are să muncească, mamă. Are s-o facă şi pentru mine, şi pentru el. Ai s-o cunoşti şi pe sora lui la concert. Dealtfel, a fost o dată la noi. Ţii minte? Ce e? Nu mă asculţi?

VOCEA LUI CHIRIL: Ruxandră, aici eşti?

ELIZA: Vine tata! Mă duc în odaia mea să mă uit pe fereastră, să-i fac semn lui Radu să nu intre. *(Iese.)*

RUXANDRA *(la oglindă)*: Vai, cum am îmbătrînit! Ce mult am îmbătrînit!

SCENA 7

RUXANDRA, CHIRIL

CHIRIL: Ilie n-a venit?
RUXANDRA: Nici n-am știut că a plecat.
CHIRIL: Mă doare rău piciorul.
RUXANDRA: Da?
CHIRIL: Mai aveam de făcut un drum și mi-a fost cu neputință.
RUXANDRA: Da?
CHIRIL: Ce e cu tine? La ce te gîndești?
RUXANDRA: Eu? Nu, la nimic. *(Se uită în oglindă cu tristețe.)*
CHIRIL *(plîngăreț)*: Spuneam că mă doare rău piciorul.
RUXANDRA *(se întoarce)*: Te doare rău? Vrei niște sticle cu apă caldă?
CHIRIL: Nu vreau, dragă, nu vreau nimic. Numai că mai aveam o treabă și nu m-am putut duce.
RUXANDRA *(distrată)*: Ai să te duci mîine.
CHIRIL: Nu încape amînare.
RUXANDRA: Poftim?
CHIRIL: Am spus că nu încape amînare.
RUXANDRA: Poate că vine Ilie și ai să-l trimiți pe el.
CHIRIL: Ilie are s-o încurce. *(Oftează.)*
RUXANDRA *(brusc)*: Chiril, eu vreau să ies în seara asta.
CHIRIL *(mirat)*: Tu? Unde?
RUXANDRA: La un concert. Cu Eliza și cu o prietenă a ei.
CHIRIL *(face ochii mari)*: La concert? Și ai bilete? Cine ți le-a luat?
RUXANDRA: Eliza, cînd a ieșit azi de dimineață.
CHIRIL *(dulce)*: Bine, bine, dacă-ți face plăcere. Nu te îmbraci?
RUXANDRA: De pe acum? Concertul e la nouă.

CHIRIL *(blajin)*: Da, da. Aşa sînt concertele. *(Pauză.)* Ruxandră, o să pierdem Goldana.

RUXANDRA: Cum? Ce spui?

CHIRIL: Nu ţi-am spus pînă acum, ca să te cruţ. Vremurile sînt grele, unii se ridică, alţii cad. Pe piaţă sînt ocazii colosale. Trebuie să ştii să pui mîna pe ele. Pe unele le prinzi, altele îţi scapă.

RUXANDRA: Mai bine era să fi văzut de pămîntul tău, să fi văzut numai de el. Dar n-ai vrut să cumperi maşini, n-ai vrut...

CHIRIL: Maşini? Să îngrop banii în batoze şi alte drăcii? Avem oameni, să muncească cu braţele şi cu spinarea.

RUXANDRA: Şi de ce crezi că pierzi acuma pămîntul, Chirile? Spune!

CHIRIL *(domol)*: După afacerea cu făina, care a fost un chilipir, altele n-au mers la fel. Eu n-am vrut să-ţi spun ca să te menajez.

RUXANDRA *(încet)*: Mă menajai mai mult dacă nu le făceai.

CHIRIL *(înţelept)*: Da, dragă, era mai bine dacă nu le făceam pe acele care n-au reuşit. Ai dreptate. Ei, îţi închipui şi tu că nu mi-e uşor să văd că se duce moşia mea, de la tata! *(Rîde ironic.)* N-am primit-o doar zestre de la nevastă.

RUXANDRA *(nerăbdătoare)*: Şi acum, care e încurcătura?

CHIRIL: Da, acum ajung la încurcătură. *(Cu acelaşi rîs dulce-ironic.)* Avem şi casa. A mea, a ta, cum să-i spun? Parcă ar fi a ta, şi parcă am cîştigat-o la cărţi. *(Rîde.)* Ei, a ta, a mea, a noastră.

RUXANDRA: În sfîrşit. Dar cu pămîntul? Dacă Eliza ar avea cel puţin o meserie!

CHIRIL: Meserie? Ce să fie? Croitoreasă? Profesoară? Moaşă?

RUXANDRA: Sau medic, sau avocat!

CHIRIL *(plescăie din buze cu dispreţ)*: Nu sînt meserii pentru femei. Femeia se urîţeşte muncind, şi

nimeni n-are încredere în ea. Fata noastră e născută să fie cucoană.

RUXANDRA: Bine, bine, şi ce se întîmplă cu pămîntul?

CHIRIL: De, pînă acum te-am cruţat, n-am vrut să-ţi spun ca să nu te superi, să nu te îngrijorezi, că există o ipotecă pe Goldana.

RUXANDRA: Chiril!

CHIRIL *(abătut)*: Uite, de-asta am tăcut, ca să nu strigi „Chiril" cu glasul ăsta care-mi sfîşie sufletul. *(Joacă emoţia.)* Tu ştii... cît vreau eu să fii fericită... dar n-am putut totdeauna...

RUXANDRA *(rece)*: Şi cine deţine ipoteca?

CHIRIL: Iordăchescu.

RUXANDRA: Iordăchescu!

CHIRIL *(oftează)*: El!

RUXANDRA: Ai luat de la el o sumă mare?

CHIRIL: Ce copil eşti! Ipoteca nu reprezintă nici a zecea parte din valoarea moşiei!

RUXANDRA *(cu gura uscată)*: Şi cînd ai să poţi să-ţi achiţi datoria?

CHIRIL: Aici e toată problema. Dacă izbutesc acum să dau o lovitură, dar o lovitură serioasă, îi plătesc, dacă nu...

RUXANDRA: Chiril, mă tem de loviturile tale. Nu-mi plac, mă...

CHIRIL *(dulce)*: Te dezgustă, ştiu, mi-ai mai spus-o şi azi o dată. Dar ce vrei să facă un om de afaceri ca mine decît afaceri!

RUXANDRA: Şi ce-ai de gînd să faci acum?

CHIRIL: Dacă aş avea o sumă serioasă, pe care s-o bag în ocazia care mi se prezintă acum, ar fi o soluţie strălucită.

RUXANDRA *(ridică din umeri)*: Şi de unde vrei să avem acum o sumă serioasă?

CHIRIL *(visător)*: Un împrumut. Şi fără altă ipotecă. Un împrumut mare pentru cîteva zile. Cine are

bani în oraș? Cine se joacă azi cu banii? Melinte! I-aș restitui într-o săptămînă.

RUXANDRA: Cum, într-o săptămînă?

CHIRIL: Dar ce crezi, că vreau să mă încurc într-o treabă de durată? Nu! Am găsit un tip care a adus de peste granițǎ o partidă de blănuri. Există altul la București care vrea să le cumpere în angro, și dacă Melinte îmi dă o sută de mii de lei azi, sînt stăpînul mărfii. Un drum la București și vin cu trei sute de mii de lei înapoi. Îi restitui lui Iordăchescu cele optzeci de mii de lei, lui Melinte suta și rămîn cu o sută douăzeci de mii de lei bani curați, pe care îi bag în altceva. Și cu moșia! Pricepi?

RUXANDRA *(se înfioară)*: Contrabandă? *(Încruntată.)* Pricep. Dar de ce nu-i ceri tot lui Iordăchescu?

CHIRIL: Asta înseamnă că se mărește suma pe care s-a ipotecat moșia, îi creez drepturi, îi dau idei. Nu-mi convine.

RUXANDRA: De vreme ce ești sigur că ai să-i plătești peste o săptămînă!

CHIRIL: În afaceri, dacă rămîne o nesiguranță de unu la sută, trebuie să fii prudent.

RUXANDRA: Melinte n-o să vrea și el un gaj? Poate tot ipotecă?

CHIRIL: Tocmai de asta mă gîndeam la el, fiindcă sper să nu ceară nimic. Să-i ajungă cuvîntul meu.

RUXANDRA *(neîncrezătoare)*: Crezi?

CHIRIL *(ca și cum n-ar fi auzit-o)*: Ei, ce zici?

RUXANDRA: Treaba ta... Mă duc să mă îmbrac. *(Vrea să iasă.)*

CHIRIL: Stai puțin. Mă doare îngrozitor piciorul.

RUXANDRA: Odihnește-te puțin, nu te mai zbuciuma. Ai să te duci mai tîrziu.

CHIRIL: Eu? Nu mă pot duce azi, sînt prea bolnav, și se pierde frumusețe de afacere!

RUXANDRA: Atunci cum ai să-i plătești ipoteca lui Iordăchescu?

CHIRIL *(oftează)*: Am s-o pierd! Sau o s-o mărit pe Eliza cu Alexandru, ca s-o răscumpere el. El dispune. El poate să pună Goldana pe picioare în cîteva luni. Are capital.

RUXANDRA: Chiril! Nu!

CHIRIL: Ce vrei să facem? O iubește, o cere, e un bărbat bine, un avocat cunoscut, cîștigă splendid. Pînă cînd am să aștept un miliardar din Argentina? Are s-o răsfețe Alexandru!

RUXANDRA: Chiril, nu! Eliza nu-l poate suferi și are dreptate. E odios!

CHIRIL: Ți se pare, dragă. E un om care știe să trăiască, și cu nevastă-sa are să fie un soț ideal.

RUXANDRA: E un om murdar.

CHIRIL: Atunci salvează tu fata și pămîntul!

RUXANDRA: Eu? Cum? *(După o clipă.)* Da, ai dreptate. Să vindem perlele mele. Pînă acum nu ți-am propus să vindem colierul, pentru că-l păstram pentru o împrejurare grea. *(Desprinde șiragul.)* Ia colierul, vinde-l și fă ce vrei tu cu banii.

CHIRIL *(nu-i ia colierul din mînă)*: Ruxandră dragă, mă pui într-o situație... Într-o situație penibilă, cum știi tu adesea să pui oamenii.

RUXANDRA: Nu e penibil, Chiril. Mi l-ai dat la logodna noastră... Eu nu sînt legată de lucruri, de bijuterii. Te rog să crezi, Chiril, că nu sufăr dacă mă despart de perle. O fac cu plăcere. Dăruiește-mi plăcerea asta! Nu mă umili.

CHIRIL: Draga mea... îți mulțumesc, ești drăguță, dar... dar...

RUXANDRA: Nu e nici un dar, Chiril!

CHIRIL: Ba e unul, dragă. Perlele sînt false.

RUXANDRA *(încremenește cu colierul în mînă)*: Perlele sînt false! Perlele astea sînt false! *(Lasă să cadă colierul.)*

CHIRIL: Dacă am să cîştig acum o sumă importantă, am să-ţi cumpăr un şirag de perle veritabile. Voiam s-o fac de mult. Alt ajutor voiam eu de la tine. *(Ruxandra nu-l aude.)* N-auzi, Ruxandră?

RUXANDRA: Nu. Ce-ai spus?

CHIRIL: Voiam să te rog să mă ajuţi altfel. Ceva mult mai simplu. Un fleac.

RUXANDRA *(surd)*: Spune.

CHIRIL *(simplu)*: Du-te la Melinte şi cere-i banii.

RUXANDRA: Eu? Eu, la Melinte, să cer bani?

CHIRIL: Sigur că şi mai tîrziu se poate prezenta o afacere interesantă. Dar bani, de unde? De la Melinte sau de la Alexandru. Şi dacă tu, ca mamă, eşti împotriva lui Alexandru, atunci rămîne Melinte.

RUXANDRA: Eu cred că e aşa, nu mă pricep. Dar nu mă duc la Melinte.

CHIRIL *(simplu)*: Cum, dragă, te duci în numele meu!

RUXANDRA: Încearcă să te duci singur.

CHIRIL: Dacă aş putea... şi pe urmă, vezi tu, cînd vine să-ţi ceară o femeie, o doamnă, nu poţi s-o refuzi.

RUXANDRA *(revoltată)*: De ce să nu mă refuze? Ori e logic să ne dea aceşti bani pe cuvînt, pentru că are încredere în tine, ori nu, şi atunci de ce să mi-i dea mie? Nu mă duc la Melinte.

CHIRIL: Eşti crudă, Ruxandră, nu ţi-e milă nici de mine, nici de pămînt, nici de Eliza, fata ta. Nu, nu ţi-e milă!

RUXANDRA: De milă e vorba aici?

CHIRIL: Dar de ce? Atunci eşti orgolioasă, nu vrei să ceri, nici măcar cînd ştii că trebuie să plătim datorii.

RUXANDRA: Chiril, tu ai băgat de seamă că Melinte îmi face curte?

CHIRIL: Nu, ţi se pare ţie.

RUXANDRA: Nu ţi-am spus niciodată un lucru ca ăsta, pentru că nu mi se năzare aşa, din senin. Melinte

îmi face curte și eu nu mă pot duce la el. E un om... îl știi... e un om... incorect.

CHIRIL *(senin)*: Ți se pare, dragă. Te stimează foarte mult pentru că ești nevasta mea. Te admiră, și atît. Are să te primească cu ceremonie, are să fie respectuos, flatat că ai venit tu, și nu eu. Și are să-ți dea banii numaidecît!

RUXANDRA: Dar nu mă duc!

CHIRIL *(ca și cînd n-ar fi auzit-o)*: Tu ai să te porți cu demnitate, firește, și totul are să se aranjeze mai ușor dacă m-aș duce eu. Nu? Mie de ce să-mi dea?

RUXANDRA: Nu mă duc la Melinte.

CHIRIL: Bine! *(Oftează. Pauză.)* Deseară vine Alexandru la masă. Să vedem cum va ieși cu el. El e avocatul meu, și a pus de mult ochii pe pămînt și pe Eliza. E mai bine că tu n-ai să fii acasă, o să putem vorbi liniștiți.

RUXANDRA *(tace.)*

CHIRIL: Eu am să-i spun cinstit că singur nu mă mai descurc. Dacă vrea, să plătească el ipoteca. E o sumă mică. Ei, dacă mi-ar da Melinte, i-am da un picior lui Alexandru. Aș da lovitura, și aș reface singur tot: hambarul, crama, tot!

RUXANDRA *(brusc)*: Mă duc să mă îmbrac.

CHIRIL: Atunci, unde te duci?

RUXANDRA: La concert. *(Intră în stînga.)*

SCENA 8

CHIRIL, apoi ILIE

CHIRIL *(umblă repede prin odaie, parcă nu l-ar mai durea nimic)*: La concert! La concert!

ILIE: Am vorbit cu Chihioaia! Vești mari!

CHIRIL: Nimic, nu mă interesează nimic! S-a ivit ceva mult mai important, Ilie!
ILIE: Ce?
CHIRIL: Am nevoie de bani pînă deseară.
ILIE *(grav)*: Serios? Şi... găseşti?
CHIRIL: Sper. De la Melinte.
ILIE: Prin ipotecă de rangul al doilea?
CHIRIL: Nimic. Nici un gaj. Nu mă complic.
ILIE *(decepţionat)*: Nu-ţi dă. Cum are să-ţi dea? Ăla e negustor, nu-i copil mic.
CHIRIL *(zîmbind)*: E un băiat amabil, săritor. Ai să vezi.
ILIE: Glumeşti.
CHIRIL: Sigur că glumesc. În cinci zile are să-şi aibă toţi banii înapoi.
ILIE: Dacă are să-i dea!
CHIRIL: Are să-i dea. *(Soneria.)*

SCENA 9

Aceiaşi, ALEXANDRU IRIMESCU

ILIE: Parcă a sunat.
CHIRIL: Şi mie mi s-a părut. Ia du-te tu. *(Ilie iese; Chiril la uşă.)* Ruxandră, să treci pe aici înainte de a ieşi. *(Intră Ilie cu Alexandru.)*
ALEXANDRU *(un om ca de douăzeci şi şase-treizeci de ani, sigur pe el, zvelt, elegant, cu un aer impertinent şi înfumurat)*: E poate prea devreme, dar ştiu că în familiile în care s-au păstrat bunele obiceiuri, masa se ia la ora opt. Bună seara!
CHIRIL: Bine ai venit. Şi să ştii că nu e devreme deloc. Ia să stăm aici frumos şi să cerem nişte aperitive. Ilie, ia du-te tu şi aranjează cu Eliza ceva mai bun, aşa, mai de soi. *(Ilie iese.)*
ALEXANDRU: Ce mai nou, că pentru mine toate sînt uzate pînă la *spleen*?

CHIRIL: Eu socoteam că dumneata ne vii cu noutăți.

ALEXANDRU: Ce pot să vă spun eu? Procese? Un imbecil care și-a ucis nevasta din gelozie și vine la mine să-l scap? Doi cretini care au provocat o grevă și pretind să-i scot din pușcărie?

CHIRIL: Dar te și compromiți!

ALEXANDRU: Nici n-am primit procesul. Insista și un gazetar, dar l-am trimis și pe el la plimbare. A, e și o chestie interesantă. O escrocherie în stil mare la „Mine și Petrol". Au angajat un grup întreg de avocați. Vine și Dragomir de la București.

CHIRIL: Și ești avocatul societății?

ALEXANDRU: Nu, al acuzaților. Sînt tipi care dorm pe milioane. Îi judecă în libertate.

CHIRIL: Interesant!

ALEXANDRU: Ce mai face domnișoara Eliza?

CHIRIL: Trebuie să vină acum. Avea bilete la un concert, dar a renunțat cînd a auzit că vii dumneata.

ALEXANDRU: Foarte flatat. *(Se înclină.)* Aș vrea, dragul meu, să lichidez și acest proces sufletesc, ca să mă exprim așa.

CHIRIL *(domol)*: Cu vremea, cu vremea!

ALEXANDRU *(atins)*: Nu sînt deprins să las să tînjească problemele principale. Trăim o epocă, dragul meu, în care vremea s-a scurtat. Faci un drum cu avionul de la București la Paris în douăsprezece ore și iei o hotărîre mare peste noapte.

SCENA 10

RUXANDRA, ALEXANDRU, CHIRIL, ILIE, apoi ELIZA

RUXANDRA *(e îmbrăcată sobru, frumos, de concert)*: Bună seara!

ALEXANDRU: Sărut mînușița!

RUXANDRA: Te rog să mă ierți, dar eu va trebui să ies în seara asta.

ALEXANDRU: Vă rog!

CHIRIL: Te iartă, dragă. O să stăm și noi de vorbă ca un părinte cu fiul lui.

RUXANDRA *(tresare)*: Să nu te superi nici pe Eliza, și ea...

CHIRIL: Eliza rămîne acasă. *(Zîmbind dulce.)* Are oaspeți doar!

RUXANDRA: Dar...

CHIRIL *(dulce stăruitor)*: Domnul Irimescu are să ne spună lucruri care o interesează și pe ea. E o seară însemnată, Ruxandră!

RUXANDRA *(se uită lung la el. Chiril nu-și schimbă expresia. Brusc)*: Eu mă duc la Melinte. *(Intră Ilie.)*

CHIRIL: Du-te, dragă, du-te, dacă vrei. Atunci, să te așteptăm cu masa. Tocmai bine. Pînă atunci luăm un aperitiv. *(Lîngă ea.)* Nu-ți pui perlele, voaleta? *(Ruxandra iese repede.)*

ILIE *(uluit)*: Unde se duce?

CHIRIL: Are ceva de aranjat pentru mine. Ei, aperitivul?

ILIE: Îl aduce Eliza acum. *(Intră Eliza.)*

ELIZA: Bună seara! *(E îmbrăcată pentru concert. Pune tava pe masă și îi întinde mîna cu bruschețe.)*

ALEXANDRU *(îi reține mîna lung)*: O fată care nu se ține de cuvînt!

ELIZA: Eu? De ce?

ALEXANDRU: N-am făcut împreună planul să mergem la balul Crucii Roșii?

ELIZA: Planul l-ai făcut dumneata și probabil ai și fost.

ALEXANDRU: Pardon, pardon! Am fost pentru că am crezut că vei veni. N-a fost vorba așa, domnule Dumbrăveanu? Și m-am anostit toată seara cu

domnişoarele din acest oraş, care toate sînt *mal fagotées et mal misés*[1], afară de una, care nu era acolo!

ELIZA: Tată, mama a ieşit? Se întoarce repede?

CHIRIL *(o mîngîie duios pe cap)*: Repede, rîndunico, repede.

ELIZA: Ce i-a venit să iasă? Trebuie să mergem deseară...

CHIRIL: A renunţat. A hotărît să rămîneţi amîndouă acasă cu oaspetele nostru.

ELIZA *(uluită)*: Da?!

ALEXANDRU: Te-am văzut ieri de dimineaţă, domnişoară Eliza, la tenis, dar nu m-am putut opri să te salut pentru că alergam la o treabă extrem de importantă, un consiliu unde eram indispensabil.

ILIE: De tenis ai dumneata vreme! Se înţelege!

ALEXANDRU: Jucai cu băiatul nenoricitului acela de Banu, doctorul fără arginţi! *(Rîde.)* Ştiţi, Cosma şi Damian, doctorii fără arginţi, numai că el i-ar vrea, sărmanul! Dacă şi fiul va trage aşa pe dracu' de coadă!

ELIZA *(nervoasă)*: Sînt prietenă cu Liliana Banu.

CHIRIL: Dar ţuica? Unde e ţuica?

ELIZA *(fericită că pleacă)*: Am uitat! Ilie, vino să mă ajuţi. *(Eliza şi Ilie ies.)*

ALEXANDRU: E încîntător de sălbatică. *(Sună telefonul.)*

ILIE *(intră cu ţuica)*: Domnule Irimescu, la telefon.

ALEXANDRU *(se ridică)*: Unde e telefonul?

ILIE: Pe aici, *mon cher*, pe aici, în birou. *(Îi arată drumul şi se întoarce repede.)* Ruxandra s-a dus la Melinte? *(Demn.)* Chiril, ştii bine că Melinte îi face curte pe faţă Ruxandrei! Cum ai putut? Dacă n-are să fie destul de respectuos cu sora mea, într-o asemenea situaţie? Cum o expui?

---

[1] Lălîi şi rău îmbrăcate (în lb. franceză).

CHIRIL *(îi ia tonul)*: Te îndoiești de demnitatea și de onoarea soției mele, Ilie?

ILIE *(mai scăzut)*: Nu de ea, de el vorbesc!

CHIRIL: Ruxandra e o femeie care în cele mai grele situații nu-și pierde prestanța, și care, ca o mamă romană, știe să-și salveze familia, pe cînd alți membri ai ei o acoperă de blam.

ILIE *(înfrînt)*: Dar... e penibil...

CHIRIL: E un gest elegant.

SCENA 11

Aceiași, ALEXANDRU

ALEXANDRU: Vă rog să mă iertați, te deranjează pentru nimica toată. Zeci de telefoane pe zi, zeci de telefoane! Sînt extenuat.

ILIE *(amabil)*: Treburi multe, sigur! Mii de procese!

CHIRIL: Ia servește-te, dragă. *(Toarnă.)* O țuică veche ca mine.

ALEXANDRU *(ridică paharul)*: À la votre! *(Zîmbind.)* Îngăduie unui fiu să-ți spună noroc și fericire!

CHIRIL: Noroc, dragă! Sînt ceasuri în care îmi simt o inimă largă de părinte pentru orice om tînăr care începe viața.

ALEXANDRU *(cu paharul în aer)*: Dă-mi voie mie să interpretez altfel cuvintele dumitale de mai adineauri. *(Rîde.)* Ah, ce tată viclean! Cît timp ai să mai păzești așa comoara pe care, după orice *Lex divina*, trebuie să o încredințezi altuia?

ILIE: Bravo, întreabă-l!

CHIRIL: Ia niște piept de gîscă, te rog, și pe urmă am să-ți spun unde l-am descoperit. Ilie, cine se ocupă de masă?

ILIE: Acum e gata!

ALEXANDRU *(ridică iar paharul)*: În sănătatea absenților! Pentru domnişoara Eliza!

CHIRIL *(rîde dulce)*: Să trăiască, să-mi trăiască! Ştii că vrea să plece la Bucureşti, la facultate?

ALEXANDRU *(îngrijorat)*: Şi dumneata ce părere ai?

CHIRIL: Să vedem, să vedem!

ALEXANDRU *(enervat)*: Domnule Dumbrăveanu, în alte dăţi mi-ai vorbit mai deschis. Eu poate sînt singurul om din oraş care ştie bine toată situaţia dumitale. Îţi sînt doar avocat. Iartă-mă că sînt brutal, dar mă sileşti să fiu. Ştiu că în clipa de faţă, cu toată averea dumitale mare, chiar dacă ai vrea, n-ai putea s-o trimiţi pe Eliza la Bucureşti.

CHIRIL *(moale)*: Ba da, ba da.

ALEXANDRU *(brutal)*: Ba nu. Dar aştepţi. Te gîndeşti că poată pică ceva mai bun. Ascultă-mă pe mine, în tîrgul ăsta n-are să cadă din lună nici un miliardar. Eu sînt în plină ascensiune. Goldana e o ruină, o piatră de moară de picior, aşa cum e azi, pentru un om care n-are numerar.

CHIRIL: Ştiu, dragă, ştiu. Dar trebuie să întrebăm fata.

ALEXANDRU *(nervos)*: Pe mine m-ai rugat să nu-i vorbesc, dumneata nu-i vorbeşti.

CHIRIL: Goldana poate fi o mină de aur pentru un om cu bani. Ştiu, dragă, ştiu.

SCENA 12

Aceiaşi, RUXANDRA

RUXANDRA *(e cruntă, dreaptă, îngheţată)*: Bună seara.

CHIRIL *(vesel)*: Te-ai şi întors? Ei, să dea la masă! Ilie! *(Ilie iese.)*

ALEXANDRU *(glumind)*: Doamnă, aveţi un soţ foarte diplomat!

RUXANDRA *(încet)*: Ştiu.
ALEXANDRU: Dar spuneţi-i, vă rog, din partea mea, că există şi oameni mai abili decît el.
ILIE *(în uşă)*: Poftiţi la masă.
CHIRIL: Poftiţi, vă rog, poftiţi. Ilie, unde e Eliza? *(Ilie îl ia de braţ pe Alexandru.)* O clipă, te rog! Poftiţi! *(Ilie şi Alexandru ies.)*

SCENA 13

CHIRIL, RUXANDRA

CHIRIL: Ei, ţi-a dat?
RUXANDRA: Nu.
CHIRIL: De ce? Ce-ai făcut? Cum i-ai cerut? Nu cumva l-ai repezit? Eşti în stare!
RUXANDRA: Nu! Nu l-am repezit. N-am avut de ce.
CHIRIL: N-ai ştiut să-l convingi?
RUXANDRA: I-am spus că ai să-i dai înapoi şi...
CHIRIL: Şi n-a crezut? Nu te-a crezut?
RUXANDRA *(ridică din umeri)*: Nu pe mine, pe tine.
CHIRIL: Canalia! Va să zică te-a jignit! Ţi-a spus că bărbatul tău minte!
RUXANDRA: Da.
CHIRIL: Şi n-ai protestat? Nu te-ai revoltat? În sfîrşit, nu l-ai rugat?
RUXANDRA: Nu.
CHIRIL *(revoltat)*: Atunci de ce te-am trimis pe tine? O femeie, în asemenea împrejurări, ştie să plîngă, să înduioşeze, să leşine!
RUXANDRA: Asta voiai?
CHIRIL: Eu? Nu! Doamne fereşte! Mi-era chiar teamă să nu se întîmple aşa. Cum ai plecat tu, îngrozită că pierdem moşia! Şi ai ratat tot! *(Mai mieros, vrea s-o dezmierde.)* Biata Ruxandră!

RUXANDRA *(se dă înapoi)*: Nu mă plînge. M-a plîns și el.

CHIRIL: El? Pentru ce?

RUXANDRA: Că am ajuns să-ți servesc în asemenea împrejurări. I-a fost milă de mine, auzi? I-a fost milă de mine!

CHIRIL: A înțeles anapoda, ticălosul! Ei, ne-a rămas ultima posibilitate... Scoate-ți pălăria, așază-ți părul *(Ruxandra se execută mașinal)*, și hai la masă.

RUXANDRA: Mai lasă-mă puțin.

CHIRIL: Așteaptă omul ăsta! *(Oftează.)* Trebuie să cedez.

RUXANDRA *(tresare)*: Cum?

CHIRIL: Să-i căsătorim.

RUXANDRA: Chiril! Nu! Nu mai face numai ce crezi tu. Vezi bine...

CHIRIL *(la ușă)*: Altfel, sîntem pierduți! Cheamă fata la masă! *(Iese.)*

SCENA 14

RUXANDRA, apoi ELIZA, RADU

RUXANDRA *(se învîrtește prin odaie, cu obrazul închis în palme)*.

ELIZA *(intră prin stînga, din dormitor)*: Mamă, Radu e la ușă, pesemne că a adus biletele. Mă duc să-i spun... ce? Că nu mai mergem?

RUXANDRA *(o privește lung, apoi brusc)*: Adu-l aici!

ELIZA: Aici?

RUXANDRA: Pentru o clipă. În sufragerie e zgomot, n-are să se audă.

ELIZA *(șovăie, apoi se repede afară și se întoarce cu Radu)*.

RADU: Stau de mult în faţa casei. N-am îndrăznit. V-am adus biletul. *(I-l întinde.)*

RUXANDRA *(îl ia, îl priveşte ca şi cum n-ar şti ce e, şi îl pune pe masă)*: Trebuie să vorbesc cu voi.

ELIZA: Ce se întîmplă, mamă? Eu mă îmbrăcasem pentru concert. Tu unde ai fost?

RUXANDRA: Da. Lasă, Elizo! Acolo *(şi arată spre sufragerie)* se pregăteşte căsătoria ta cu Alexandru Irimescu.

ELIZA *(se strînge lîngă Radu)*: Acum? Chiar acum?

RUXANDRA: În seara asta.

ELIZA: Dar eu nu vreau! Eu le spun în faţă că nu vreau, lui şi tatii, în faţă!

RADU: Bine, dar azi trebuie să vrea şi fata să se mărite. Pe ce vremuri trăim? Pe ea o întreabă cineva?

RUXANDRA: Nu ne-a lăsat măcar timp, n-a stat de vorbă cu tine.

RADU: Ce e de făcut?

RUXANDRA *(îl priveşte grav)*: Radule, moşia e ipotecată...

VOCEA LUI CHIRIL: Ruxandră! Ruxandră! Elizo, la masă!

RUXANDRA *(repede)*: Gîndeşte-te bine la ce vor spune părinţii dumitale. Dacă eşti sigur de încuviinţarea lor...

VOCEA LUI CHIRIL: Ruxandră! Elizo!

RUXANDRA: Fugiţi! Du-o la voi! Iau eu asupra mea!

VOCEA LUI CHIRIL: Ruxandră!

RUXANDRA *(tare)*: Vin! *(Încet.)* Fugiţi! *(Iese.)*

SCENA 15

ELIZA, RADU

ELIZA *(îl priveşte cu nădejde)*: Ce facem?

RADU *(palid, şovăie)*: Unde am putea fugi?

ELIZA: La voi acasă.

RADU: La noi? *(Pauză.)* E greu. Nu i-am pregătit destul. Cînd or să audă că Goldana are o ipotecă şi că... e nevoie de bani... Ei contau pe o zestre oarecare, ca să mă stabilesc la Bucureşti.

ELIZA *(îngheţată)*: Şi contai şi tu?

RADU: Eu? Nu... Într-o foarte mică măsură... Eu trebuie să mă gîndesc cum o s-o scoatem la capăt... Nu, Elizo, nu se poate altfel. Te iubesc, viaţa fără tine... Dar trebuie să-i pregătesc... să-i conving... Cum te-ar primi acum?

ELIZA *(surd)*: Cînd vin cu o moşie ipotecată.

RADU: Şi tu ar fi trebuit să-mi spui mai demult!

ELIZA *(ca mai sus)*: N-am ştiut.

RADU: Nu poţi fugi în altă parte... pînă cînd... la o prietenă... sau...?

ELIZA: Nu, n-am unde.

RADU: Pentru că... vezi tu... cum pornim noi în viaţă? Cu ce? Şi cabinetul meu? Ce fel de viaţă o să ducem? Ce ne aşteaptă?

VOCEA LUI CHIRIL: Elizo!

ELIZA: Vin, tată. *(Încet.)* Pleacă, Radule.

RADU *(zăpăcit)*: Unde?

ELIZA: Du-te acasă, la părinţii tăi.

RADU: Şi tu?

ELIZA *(zîmbeşte)*: Eu rămîn aici, la ai mei. Mă duc să mă logodesc cu domnul Irimescu.

RADU: Elizo!

ELIZA *(stăruitor, încet, aproape blajin)*: Du-te, Radule, du-te acasă. Vrei să te găsească tata aici? Auzi? Vine! Şi să nu mai încerci să-i convingi, pentru că eu mă logodesc. Ai priceput?

RADU: Nu! Ce uşor îţi vine să te desparţi de mine!

ELIZA: Cumplit de uşor.

RADU: Ade-vă-rat?

ELIZA: Adevărat. *(Zîmbeşte.)* E bogat, domnul Irimescu!

RADU: Atunci... să fii fericită!

ELIZA: Am să încerc! *(Radu iese. Eliza se învîrtește prin odaie, își scoate pălăria, scoate rujul de buze din geantă și-și vopsește buzele apăsat.)*

SCENA 16

RUXANDRA, ELIZA

RUXANDRA: Elizo! *(O vede.)* Cum? Ești aici? Mă prefăceam că te caut.

ELIZA *(de gîtul ei)*: Mamă! Mamă! Mamă! Nu m-a mai vrut, nu m-a mai vrut! Nu m-a mai vrut fără avere!

RUXANDRA: Fata mea! Dar n-am avut vreme să spun tot... Ipoteca nu-i mare...

ELIZA: Haide să mă logodesc cu domnul Irimescu! Și am să fiu fericită, mamă! Am să fiu foarte fericită, am să trăiesc în belșug și am să-mi bat joc de mine și de el! Ai să vezi!

RUXANDRA: Nu, fata mea, ăsta e lucrul cel mai...

ELIZA: Cel mai rău, știu. Spre cel mai rău mă duc și eu... *(Intră în sufragerie.)*

RUXANDRA *(singură)*: Nu se poate să fie așa pretutindeni! Nu se poate! Nu se poate să fie așa toți oamenii! *(Vede biletul de concert, citește mașinal.)* Concert de pian! La ora nouă. *(Se uită la ceas.)* E zece fără un sfert.

CORTINA

ACTUL III

Acelaşi salon. Au dispărut patefonul, scrinul. Fotoliile sînt îmbrăcate în americă vopsită. În locul mesei de salon, între ferestrele din fund, o masă de desen. În locul canapelei *Alt Wien*, un divan modern cu ladă şi bibliotecă la căpătîi. Într-un colţ, un aparat de radio. Palmierul a dispărut.

SCENA 1

RUXANDRA, ILIE

RUXANDRA *(e bătrînă, dar îşi poartă bine bătrîneţea)*: Iliuţă, mai încet, să nu spargi ceva. *(Cîrpeşte ciorapi.)*

ILIE *(potriveşte nişte undiţe şi le încearcă elasticitatea)*: Ia te uită la ea! Asta e straşnică! Cu asta am să trag numai la ştiucă.

RUXANDRA: Mai spre uşă, Ilie, fie-ţi milă de geamuri!

ILIE: Dar firul de nylon l-ai văzut?

RUXANDRA: Nu.

ILIE: Poftim! *(I-l pune sub nas.)* Suportă zece kilograme!

RUXANDRA: De unde-l ai?
ILIE *(face cu ochiul)*: Vecinul! Ştefan.
RUXANDRA *(absentă)*: Şi nylon are!
ILIE: Să vezi tu ce peşte am să aduc eu acasă! Să-mi faci un sac.
RUXANDRA *(zîmbind)*: Cît prinzi tu, poţi să-l aduci şi în portmoneu.
ILIE *(jignit)*: Pardon! N-aţi mîncat peşte săptămîna trecută?
RUXANDRA: Ba da. De ce să nu fiu dreaptă? Ai adus chiar doi caraşi. Erau cît degetul meu.
ILIE: Pentru că nu m-am specializat încă. O săptămînă am pescuit fără plumb şi mă miram de ce pluteşte cîrligul!
RUXANDRA: Şi trebuia plumb?
ILIE *(superior)*: Natural! Ce ştii tu! Acum am să încep să prind angro. Am să hrănesc toată familia.
RUXANDRA *(ca unui copil)*: Are să fie foarte bine!
ILIE: Am să şi vînd. Ce crezi, am să vînd cantităţi enorme. *(Rîde.)* Mai bine decît să fii lefegiu. Am să scot mai mult decît salariul Veronichii.
RUXANDRA *(ca mai sus)*: Dar cum ai să faci? Ai să ieşi la piaţă cu el?
ILIE: Aş! Nu face pentru mine! Am să vorbesc cu vecinul, să-l ia la cooperativa lui.
RUXANDRA: Dacă poate lua de la particulari!
ILIE *(face cu ochiul)*: Aranjează el pentru mine! Am găsit o meserie frumoasă şi rentabilă. Pescar! Da! Nobilul pescar! Aristocratul pescar! *(Cîntă:)*

Un tînăr şi frumos pescar
Iubea o fată de morar,
Însă copila nu-l iubea...

Ce gusturi! O fată de morar! Pfui! Hai, Ruxandro, fă-mi un ceai.
RUXANDRA *(îşi fereşte capul de undiţă)*: Mai aşteaptă să vină şi ceilalţi. Fiecare are să-mi ceară la rîndul lui.

ILIE *(se supără)*: Vezi cum nu faci nimic pentru mine? Eu nu încetez să fac planuri, să încerc să salvez familia, şi tu... Niciodată nu faci nimic pentru mine... *(Îi vine să plîngă.)* Parcă aş fi străin în casa asta!

RUXANDRA: Ilie! Ilie! Te-am rugat numai să mai aştepţi puţin. Abia adineauri am isprăvit cu vasele.

ILIE *(dă din picioarele lui bătrîne ca copiii cînd au toane)*: Pentru mine nu faci nimic!... Nimeni nu mă respectă aici...

RUXANDRA *(scoate ochelarii, pune lucrul jos)*: Uite, mă duc, mă duc... *(Ascultă o clipă.)* Mi se pare că mai vine cineva...

ILIE *(se linişteşte suspinînd)*: Sigur, pentru că mai vine. Dacă nu mai venea...

SCENA 2

Aceiaşi, ELIZA

ELIZA *(e o femeie de aproape cincizeci de ani, frumoasă şi cu o veşnică expresie de indiferenţă şi blazare)*: Ce-i? Iar te-ai supărat, Ilie? Mamă, fă-mi un ceai. M-a pătruns umezeala. Ploaia asta, care nu mai conteneşte de două zile! Parcă n-am fi în iulie!

RUXANDRA: Ai făcut ceva?

ELIZA: Nimic. N-o interesează bijuteriile. Mi-a cerut stofe, mătăsuri. Parcă aş fi magazin universal. Crede că mai am de toate.

ILIE: Ai văzut undiţa mea? *(O agită deasupra ei.)*

ELIZA: Stai bine, Ilie. În fond, eu mă bucur că n-am vîndut inelul. Să-i rămînă Veronichii. E ultimul lucru. E ultimul!

RUXANDRA: Pe Veronica n-o interesează bijuteriile. Are un cap mai sănătos decît noi, la vîrsta ei.

ELIZA: Parcă n-ar fi femeie! Eu nu înțeleg ce-o interesează pe lume. E o fată fără pic de imaginație.
RUXANDRA *(ridică din umeri)*: Imaginație! Mă duc să fac ceai. *(Iese.)*

SCENA 3

ELIZA, ILIE

ILIE: Să-ți spun un secret?
ELIZA: Numai dacă e un secret adevărat.
ILIE: A spus la radio că se ieftinește grîul.
ELIZA: Ei, și ce fel de secret e ăsta?
ILIE: Cum? Păi moșia?
ELIZA: Care moșie?
ILIE: A noastră. Dacă se întorc lucrurile și ne-o dă înapoi, ieșiți în pagubă față de 1946, cînd a fost expropriată.
ELIZA *(rîde)*: Serios? Atunci, să luăm măsuri! Dar secretul care e?
ILIE: Nu știe nimeni. Numai eu eram în odaie cînd a spus asta la radio.
ELIZA: Bine! Atunci taci! Ssst! Să știm numai noi doi!
ILIE: Mă uit la tine. Cum poți să stai așa, degeaba? Toți muncim aici, numai tu nu faci nimic.
ELIZA: Adevărat, eu mă răsfăț. Bietul Alexandru dă în brînci muncind, și tu... *À propos*, ce faci tu?
ILIE: Eu am să vă întrețin cu pește.
ELIZA: Asta e o idee! Dar nu ți-e frică de reumatism? Cum ai să stai atîta lîngă apă?
ILIE: Pe un scăunel.
ELIZA: Mai bine să stai pe un scaun și să pui picioarele pe un scăunel.
ILIE: Adevărat! Așa am să și fac! Da, da, așa am să fac.

SCENA 4

ACEIAŞI, RUXANDRA

RUXANDRA *(le aduce ceai)*: Iar filează lampa. Un ceai nu poţi să faci.

ILIE *(se repede la ceai)*: Un ceai pentru pescar! Daţi-mi două ţigări şi mă duc la mine.

ELIZA *(scoate pachetul din buzunar şi-i dă)*: Vezi să nu mai arzi cearceaful sau perna. Ţi-ai fumat raţia pe ziua de azi.

ILIE: Nici nu cer mai mult. V-am salutat. *(Iese.)*

SCENA 5

RUXANDRA, ELIZA

ELIZA: Aş mînca ceva, mamă.

RUXANDRA *(şovăie)*: Ce să-ţi dau? Mai am brînză, dar mă gîndeam...

ELIZA *(brusc)*: Lasă, nu-mi mai da nimic. De fapt, nici nu mi-e foame. Mi s-a părut, pentru că sînt nervoasă. *(Aprinde o ţigară.)*

RUXANDRA: Of! Nu mai fi şi tu. E destul Alexandru.

ELIZA: Dacă el ar vrea să facă ceva, să solicite un post cît de mic! Şi alţi moşieri mai mari decît el, şi alţi avocaţi scoşi din barou au intrat în slujbe. L-ar primi, dar nu vrea.

RUXANDRA: I se pare că s-ar umili. Totdeauna a fost orgolios. Nu vrea o slujbă mică.

ELIZA: Cum nu-i e ruşine ca fata lui să muncească şi el să stea? Veronica poate să lucreze, şi el nu?

RUXANDRA: Alexandru e un om care...

ELIZA: Un om? Nu, mamă, e un trîntor, un inconştient.

RUXANDRA: Nu trebuie să vorbeşti aşa, pe vremuri a ştiut să facă avere.

ELIZA: O, la asta s-a priceput!

RUXANDRA: Că asta n-a fost chiar muncă, aşa cum munceşte azi Veronica, e altceva. Dar pe atunci se socotea că aşa e bine! Oamenii ca el erau stimaţi...

ELIZA: Şi dumneata l-ai stimat ?

RUXANDRA *(încurcată)*: Eu?... Eu, tu ştii, între ai noştri nu m-am simţit bine. N-am ştiut niciodată de ce. Dar tare nu mi-a plăcut.

ELIZA *(rîzînd)*: Dumneata trebuia să te naşti azi, nu atunci. Ai nişte gusturi! Dar toate astea nu sînt explicaţii pentru indiferenţa lui Alexandru. De ce nu face nimic?

RUXANDRA *(şovăind)*: Elizo, dar tu de ce nu faci nimic acum? Şi tu stai şi te uiţi cum lucrează Veronica, şi tu aştepţi să aducă ea, şi nu faci nimic.

ELIZA *(izbită)*: Eu... eu sînt femeie! Adică, eu nu ştiu să fac nimic... n-am făcut niciodată nimic. N-am fost deprinsă... Sînt în vîrstă, am aproape cincizeci de ani. *(Brusc.)* Nu m-am gîndit, mamă, nu m-am gîndit niciodată. Asta e adevărul, de ce să caut altceva?

RUXANDRA: Alexandru e şi mai în vîrstă decît tine.

ELIZA: Dar ar putea... poate că şi eu aş mai putea... Crezi însă că am să mă deprind? M-am măritat la optsprezece ani cu un om bogat. Am huzurit, m-am plimbat, m-am îmbrăcat şi m-am împodobit. Am vrut să învăţ ceva, să am o meserie, nu m-aţi lăsat.

RUXANDRA: Taică-tău, sărmanul...

ELIZA: Tata a vrut să vizez sus. Să fiu o femeie împopoţonată şi răsfăţată. Am fost. Acum nu ştiu să fac nimic. Nici să cos măcar. Ar trebui să intru servitoare, şi nici asta n-aş face bine.

RUXANDRA: Ştii limbi străine, ai făcut pensionul...

ELIZA: Ştiu fraţuzeşte? Să flirtez pe franţuzeşte, poate, asta ştiu bine. Dar nici măcar nu scriu corect. Cine are nevoie de asemenea funcţionară? Şi încă de nevasta lui Alexandru Irimescu!

RUXANDRA: Dacă tu ţi-ai vedea de treabă, cine s-ar gîndi cine e bărbatul tău?

ELIZA: Dar cine sînt eu nu s-ar gîndi nimeni?

RUXANDRA: Cine eşti tu? N-ai făcut niciodată nici un rău.

ELIZA: Niciodată! Mamă, dumneata ştii ce viaţă am avut eu?

RUXANDRA: Tu? Ce prostii spui, ce fel de viaţă?

ELIZA *(cinic)*: O viaţă cum n-ai trăit dumneata şi cum n-aş vrea să aibă Veronica. O viaţă scîrboasă!

RUXANDRA *(strigă)*: Elizo! Nu-i adevărat!

ELIZA: N-ai ştiut niciodată. Cine er să-ţi spună dumitale? Pînă şi inelul pe care am vrut să-l vînd azi, şi automobilul pe care l-am avut, n-au fost de la Alexandru.

RUXANDRA: Şi el, nenorocitul, n-a bănuit nimic?

ELIZA: N-a vrut să bănuiască. Cîteodată avea avantaje mari, foarte mari. *(Rîde.)*

RUXANDRA *(se zăpăceşte complet şi îşi frînge mîinile)*: Dar de ce, de ce? De ce ai vrut să trăieşti aşa, în... murdărie?

ELIZA: Încercam să fiu fericită!

RUXANDRA: Aşa? În felul ăsta? Şi ai fost?

ELIZA: Nu, niciodată. Dar nu ştiam să fac altceva.

RUXANDRA: Se pot face doar atîtea lucruri.

ELIZA: Care?

RUXANDRA: Ştiu eu? Să încerci să găseşti o bucurie în tine, în a fi împăcat cu tine, mulţumit de tine cel puţin.

ELIZA: Ştiu. Mi-aduc aminte. Mi-ai spus chiar în ziua în care Radu n-a mai vrut să mă ia şi m-am logodit

cu Alexandru: să nu-ți fie rușine de tine, de ce ai făcut, de cei între care trăiești.

RUXANDRA: Și nu ți-e rușine de tine?

ELIZA: Întîi mi-a fost de cei între care trăiam. Apoi am început să mă plictisesc. Pesemne că era o putere în mine pe care trebuia s-o cheltuiesc. Mi se ura de moarte. Am început să fac lucruri negîndite, smintite. Asta m-a înviorat. Cu cît erau mai hazardate, îmi spuneam: „Poți să faci și asta? Ești tare!"

RUXANDRA: Bine că fata nu știe nimic, bine că Veronica a crescut departe de tine.

ELIZA: De asta am și lăsat-o la tine. Am cruțat-o și... mă împiedica. Cînd însă a trebuit să mă mut cu Alexandru aici, cu voi, m-am hotărît să închei. Să trăiesc molcom *(rîde)* ca tine.

RUXANDRA: Dar pentru ce, pentru ce?

ELIZA: Ce puteam să fac între oameni care voiau să cîștige ca să petreacă, și petreceau împreună ca să cîștige unii de la alții?

RUXANDRA: O dată, o singură dată, atunci cînd ai stat șase luni la Bianritz, mi-a șoptit o cunoștință că n-ai fost singură acolo, și i-am închis ușa casei mele. Credeam că minte, că te bîrfește. Elizo, ești sigură că nu minți? Că nu născocești, că nu ești nebună?

ELIZA: Am mințit pînă acum. Azi nu.

RUXANDRA: Și de ce mi-ai spus azi toate astea? Nu era mai bine să mor fără să știu? Nu mai e doar atît de mult!

ELIZA *(brusc)*: Firea mea ticăloasă, brutală. Am cîteodată sincerități din astea, crude, care nu duc la nimic. *(O ia de gît.)* Iartă-mă, mamă!

RUXANDRA *(se desprinde)*: Lasă-mă puțin.

ELIZA: Ți-e scîrbă de mine?

RUXANDRA: Nu... trebuie să mă deprind... îmi trebuie puțin timp...

ELIZA *(se depărtează)*: Bine! *(Ia o gazetă și începe să citească).*

RUXANDRA *(se duce la fereastra la care a stat toată viața. Pauză).*

ELIZA: Altă comédie! Se înființează un teatru în orașul nostru. Ce mai teatru o să fie!

RUXANDRA: Poftim?

ELIZA: Ridicol!

RUXANDRA: De ce?

ELIZA: Ce fel de teatru o să fie? Cine vine să joace aici și cine să meargă la el, acum cînd lumea nu mai are bani?

RUXANDRA: Poate că au să meargă muncitorii. De cînd s-au făcut două fabrici mari, sînt mulți.

ELIZA: Muncitorii? Numai teatru le mai lipsește! Înțeleg că se duc la conferințe, că e gratis, și-i duc cu sila, dar teatrul costă parale. Au să dea ei bani ca să vadă teatru?

RUXANDRA: Veronica spune că la ea la fabrică, se citește mult. S-ar putea...

ELIZA: Veronica e nebună, și dumneata crezi tot ce spune ea. Frumoasă educație îți face la bătrînețe! Ei i se pare normal că pe moșia noastră, la Goldana, e gospodărie agricolă. Te pomenești că într-o zi o să ți se pară și dumitale.

RUXANDRA: Încerc să mă deprind cu gîndul, să pricep.

ELIZA: Încearcă ce vrei, dar să nu te audă Alexandru, că face iar o scenă ca în seara în care a povestit Veronica despre Lenin nu știu ce. *(Ia cărțile de joc.)* Joci un pinacle?

RUXANDRA: Nu. Cîrpesc.

ELIZA: Atunci am să fac o pasiență *(rîde)* să văd dacă mă mai iubește Alexandru.

RUXANDRA: Mai bine citește-mi tare ceva.

ELIZA: Ce să citesc? Din Franța nu mai vine nimic nou și cărțile astea, ale Veronicăi... *(Se strîmbă.)* Oameni noi și muncă!

RUXANDRA: Poate că nu e așa de rău! Citește-mi versuri.

ELIZA: Versuri! Ce ți-a venit? N-am mai citit poezie poate de douăzeci de ani. *(Se aude de trei ori soneria.)* E pentru noi! *(Se duce să deschidă.)*

SCENA 6

Aceleași, domnișoara MACRI

D-RA MACRI *(e foarte bătrînă, îmbrăcată sărac, dar în aceleași culori deschise, ca și cum s-ar socoti încă tînără. Duce de curea un cîine răpănos și pocit)*: Bună seara! Bună seara!

RUXANDRA: Esmeralda! Ce faci?

ELIZA: *Tante* Esmeralde, ia loc.

D-RA MACRI: Ce faceți? *(Vede ziarul pe masă.)* Citiți gazeta? Niciodată n-am înțeles cum poate o femeie să citească o gazetă! E atît de puțin feminin! Și nu înțelegi nimic. Zău, eu dacă încerc, mi se face somn.

ELIZA *(zîmbește)*: Mie îmi tulbură somnul!

D-RA MACRI: Adevărat? Vai, ce rece mi-a fost! Eu am crezut că a venit primăvara și m-am îmbrăcat de sezon. *(Pare foarte încîntată de toaleta ei.)* Și cînd colo!...

RUXANDRA: Ia, dragă Esmeralda, un ceai. *(Îi dă ceaiul ei.)* Ce mai face Clémence?

D-RA MACRI: Cu reumatismele ei.

ELIZA *(amuzată)*: Tot te mai terorizează, *tante* Esmeralde?

D-RA MACRI: O, da. *(Resemnată.)* Așa e ea. E foarte autoritară. Doamne, fetelor, mă gîndesc, oare nu s-ar mai putea să se mărite? E drept că nu e foarte gospodină, nici nu mai dispunem, dar are

un suflet bun, în fond, și e cultivată. E foarte cultivată. Și cu dantura asta nouă îi stă așa de bine! Un domn mai în vîrstă, un domn dezinteresat, ar putea s-o aprecieze. Dar nu se mai găsesc azi suflete nobile care să-și caute o pereche tot atît de nobilă pe lume! Dacă s-ar mărita ea...

ELIZA *(se stăpînește să nu rîdă)*: Ai rămîne și dumneata liberă.

D-RA MACRI: Da, aș fi și eu liberă și independentă, ar fi și timpul!

RUXANDRA *(pe care o doare penibilul discuției)*: Tu ești sănătoasă? Ești bine, nu-i așa?

D-RA MACRI *(încîntată)*: O, eu sînt perfect! Și primăvara asta mi-a dat o veselie, un antren! Ce face Veronica? *À propos*, are ea o rochie de vară, am văzut-o anul trecut. Eu am într-o ladă o rochie de voal cu buline de catifea, dacă îți aduci aminte, una roz cu buline mici, mici, negre, am făcut-o la *madame Féline* în 1900. Nu, în 1902. Aș vrea s-o prefac și să-i copiez modelul. Nu se supără, nu?

ELIZA: Nuuu!

D-RA MACRI: Știi, două domnișoare în oraș cu același model!

ELIZA: Chestia e cine o s-o poarte cu mai multă eleganță. Veronica mea e cam bățoasă, n-are grație, *tante Esmeralde*. Pe cînd dumneata...

RUXANDRA *(o întrerupe)*: Elizo, aprinde lampa.

ELIZA: E prea devreme, mamă. Spune, *tante Esmeralde*, ai pe cineva în vedere?

RUXANDRA: Elizo!

D-RA MACRI: O, n-aș fi vrut să spun... mă jenez... dar, în sfîrșit, simt și eu nevoia să am o confidentă pe lume. Chiar m-am gîndit tot timpul pe drum dacă am să vă spun sau nu. Acolo, *vis-à-vis* de noi, s-a mutat de curînd un domn foarte bine, foarte bine. Știi, un domn distins. Nu iese fără ghetre albe și baston. Un domn *comme il faut*.

Şi am înţeles din privirea lui că nu-i sînt delo indiferentă. Dar deloc! Şi eu, cînd îl văd, sim aşa, că parcă îmi bate inima.

ELIZA: Atunci e un lucru făcut, dacă se mărită Clémence!

D-RA MACRI: Dar dacă nu se mărită? Şi mai e ceva. E o dificultate. Am înţeles, din cîte mi-a spus proprietăreasa lui, că nu mai stă nici el atît de bine. Şi ar prefera să fiu în cîmpul muncii. Închipuiţi-vă! Ei, sigur că mie nu-mi place să muncesc. E ceva care îţi răpeşte feminitatea, dar aşa, pentru cîtva timp, tot aş intra, pînă cînd şi-ar face şi el o situaţie.

ELIZA: Dar e greu, *tante Esmeralde*. Cine să te bage în cîmpul muncii?

D-RA MACRI: Asta e. Am atît de puţine relaţii. Şi nici n-aş vrea orice, m-am gîndit eu. Voi nu mai aveţi legături cu Societatea Doamnelor Ortodoxe? Ar fi mai agreabil. *(Eliza se întoarce cu capul spre geam ca să nu rîdă.)*

RUXANDRA: S-a desfiinţat de mult, Esmeraldo.

D-RA MACRI: Şi asta s-a desfiinţat! Extraordinar! Vezi, dacă aş intra în cîmpul muncii, m-aş hotărî la pasul ăsta. Ne-am putea croi fericirea. Dar vezi, cum s-o las pe Clémence? S-o las singură? *(Către cîine.)* Stai frumos, Missa, stai frumos! O cunoaşteţi pe Missa?

ELIZA: N-am avut încă plăcerea. Vai, *tante* Esmeralde, dar urîtă e!

D-RA MACRI: Nu-i urîtă, e foarte expresivă. Are un pedigri minunat, tatăl ei a fost buldog londonez şi maică-sa un basset din Canada. *(Foarte tristă.)* Păcat numai că în oraşul nostru nu găsesc un cavaler potrivit pentru ea, din aceeaşi rasă, şi are să rămînă singură pe lume.

ELIZA *(serioasă)*: Săraca!

SCENA 7

Aceleași, ILIE

ILIE: Sărut mîna, domnișoară Macri! *(Se înclină elegant.)* Strălucitoare ca totdeauna!

D-RA MACRI *(se fîstîcește, se uită lung și dulce la el, își așază părul)*: Și dumneata galant!

ILIE: M-am făcut pescar, știi?

D-RA MACRI: Nu, n-am aflat. Nu e o meserie puțin... puțin cam murdară? *(Se înfioară.)* Apă! Solzi!

ILIE: Aș! De ce să te uzi, dacă ești abil?

ELIZA: Ce vrei, Ilie? Cauți ceva?

ILIE: Da. Am venit după... caut.. caut...

D-RA MACRI *(crede că a venit pentru ea)*: De ce vrei să precizeze, Elizo?

ILIE: Am uitat! *(Iese.)*

D-RA MACRI: Ce bine e încă Ilie! Ce șic e! Are o turnură! Îmi aduce aminte de Leonard! *À propos*, voi l-ați mai auzit pe Leonard? Eu nu l-am mai auzit de mult! Dacă ieșim atît de rar!

SCENA 8

Aceleași, ALEXANDRU

ALEXANDRU: Bună seara! A, domnișoara Macri cea mică! Sărut mîna! Mamă, fă-mi un ceai!

D-RA MACRI: Să nu crezi cumva că sînt nepoliticoasă, dar trebuie să mă duc. Mă așteaptă Clémence și se impacientează. E atît de nervoasă! La revedere!

ELIZA: La revedere, mai vino pe la noi, ne aduci un aer de primăvară.

ALEXANDRU: Mamă, nu știi, Ștefan e acasă? *(Domnișoarei Macri.)* Sărut mîinile.

RUXANDRA: Nu știu. *(Iese cu domnișoara Macri.)*

D-RA MACRI *(ieșind)*: Missa, vino iute! Elizo, să nu uiți ce te-am rugat. Poate prin relațiile voastre...

ALEXANDRU: Nici tu nu știi dacă Ștefan e acasă? *(Aprinde lampa.)*

ELIZA *(ridică din umeri)*: Nu l-am căutat.

ALEXANDRU: Sper că în seara asta nu mai vine colegul ăla la Veronica, „tovarășul" ăla, să citească împreună.

ELIZA: Cu ce te supără? Ei citesc aici, și noi stăm în odaia noastră. Cel mult mama se poate plînge, că n-are unde să se culce pînă cînd nu pleacă el.

ALEXANDRU: Ce caută un asemenea individ în casa mea? Un comunist, un... naiba să-l ia.

ELIZA: Nu pe tine, pe Veronica o caută.

ALEXANDRU: Dacă fata mea muncește, nu înseamnă că a ajuns de teapa lui. Am să scutur eu mîine, poimîine, tot ce se lipește acum de ea.

ELIZA: Dacă o să se lase scuturată.

ALEXANDRU: Ești agasantă. Crezi că Veronica e imbecilă, că dacă se schimbă lucrurile o să se încăpățîneze să rămînă... umanitaristă?

ELIZA *(blazată)*: Văd că dă semne de imbecilitate. Nu cred că ai s-o schimbi.

ALEXANDRU: Ai o manie să nu crezi nimic, care mă exasperă. Veronica e încăpățînată, dar are suflet, e sensibilă. Nu vezi, dragă, că regimul dă semne de desperare? Ce crezi că înseamnă contopirea ministerelor? Nu mai au oameni, nu mai au inși care să vrea să fie miniștri.

ELIZA *(neîncrezătoare)*: Crezi?

ALEXANDRU: Cert!

ELIZA: S-ar putea să fie o reformă de organizare administrativă!

ALEXANDRU *(ironic)*: Reformă! Da, îi reformează. O să-i reformeze pe toți. Regimul abandonează partida. Imperialismul ne-o impune.

ELIZA: Care imperialism? E unul în cer care ne poate impune? *(Bătaie în ușă.)*

ALEXANDRU *(tresare și vorbește mult mai tare)*: Nu mi-au făcut bine cartofii pe care i-am mîncat la prînz. Nu erau fierți! Erau prea sărați!

SCENA 9

Aceiași, Ștefan

ȘTEFAN: Bună seara! Se poate veni în vizită?

ALEXANDRU *(foarte prietenos)*: Bună seara, dumneata erai!

ȘTEFAN: Vă deranjez? *(Se așază.)*

ALEXANDRU: Dumneata? Niciodată. Un prieten bun e totdeauna bine venit.

ȘTEFAN: Ce spuneai adineauri? Nu te simți bine?

ALEXANDRU: Nu știam cine e. Ce se mai aude?

ȘTEFAN *(se uită circumspect în jurul lui)*: Nu vine nimeni?

ALEXANDRU: Deocamdată sîntem singuri. Spune!

ȘTEFAN: O chestie grozavă!

SCENA 10

Aceiași, RUXANDRA

RUXANDRA *(vine cu două ceaiuri)*: A! Bună seara!

ȘTEFAN: Sărut mîna. Veșnic activă, veșnic activă.

ALEXANDRU: Ce spuneai?

ȘTEFAN *(îi face semn spre Ruxandra)*: Da, da, a contenit ploaia.

ALEXANDRU: Mamă, nu vrei să-i faci și domnului Ștefan un ceai?

RUXANDRA *(resemnată)*: Să-i fac. *(Iese.)*

SCENA 11

Aceiași, fără RUXANDRA

ALEXANDRU *(zîmbind)*: Soacra mea nu-i primejdioasă.

ȘTEFAN: Știu. E mai prudent totuși.

ELIZA: Și îți închipui că o să te denunțe mama?

ȘTEFAN: O, nu! Vai de mine! Dar spune ceva în fața domnișoarei Veronica, ea povestește ceva tovarășului acela cu care învață, el altcuiva, și se întîmplă o nenorocire.

ALEXANDRU: Aș fi și eu foarte bucuros să nu mai intre tînărul acela în casa mea.

ELIZA: Ce poți să-i faci? Să-l dai afară?

ALEXANDRU: Nu, ar fi imprudent, dar pot să fiu atît de dezagreabil, încît să se sature să mai vină pe la noi.

ELIZA: Învață împreună.

ALEXANDRU: Să învețe singură. Ce învață ea? Școala tehnică serală! Îți închipui dumneata cîtă carte se face acolo! Cît învață ei!

ȘTEFAN: Ca atîtea azi! Ce să ne mai mirăm? Ei, da, tocmai pentru asta venisem. Ghiciți unde am fost azi?

ALEXANDRU: Unde?

ȘTEFAN: La Goldana.

ALEXANDRU: Nu mai spune! La Goldana! Auzi, Elizo? Cum? De ce tocmai la Goldana?

ȘTEFAN: Cartofii de primăvară de acolo ni s-au repartizat nouă.

ALEXANDRU: Unde au pus cartofii? Spre Chițcani, sau dincolo, la Cruce?

ȘTEFAN: Nu cunosc numele locurilor. Cum să vă explic? E acolo o perdea de sălcii și un fir de apă. Ei, la dreapta sălciilor, unde sînt niște case frumușele, de la case în sus, pînă sub deal.

ELIZA: Asta e la Cruce.

ALEXANDRU: Cum la Cruce? Acolo nu sînt case de loc.

ELIZA: Şi-or fi clădit oamenii pe loturile care li s-au dat.

ALEXANDRU: Da, se poate să fie case noi, ale celor împroprietăriţi, pentru că arătau noi şi curate.

ALEXANDRU *(nervos)*: Tabla-başa pe moşia mea! Îşi clădesc, îşi fac, seamănă ce vor.

ELIZA: Nu te-ai deprins încă cu gîndul?

ALEXANDRU: Nu, şi nici n-am să mă deprind. Dar ceea ce mi se pare ridicol, ceea ce mi se pare colosal de ridicol, e că oamenii ăştia îşi închipuie că aşa va rămîne. Că îşi construiesc pentru vecii vecilor. Am să trec cu plugul peste ele, peste casele dumnealor!

ELIZA: Dar povesteşte-ne de Goldana. Cum arată conacul?

ŞTEFAN: Destul de bine. Casa nu e ruinată deloc şi hambarele din faţă arată frumos. N-au dat încă iama în nimic. De mirare!

ALEXANDRU *(încordat)*: Hambarele? Ce spui, domnule? Astea trebuie să fie noi, le-au ridicat ei. Interesant!

ŞTEFAN: Ei vezi că te temi degeaba! Cînd ai să primeşti moşia înapoi, are să fie şi înzestrată.

ELIZA: Şi dumneata crezi că se întorc lucrurile chiar pînă într-atît?

ŞTEFAN: Indubitabil, coniţă. Ni se va face dreptate tuturor celor care suferim azi. S-a mai pomenit vreodată în istorie ca elita, tot ce e mai bun şi mai nobil într-o societate...

ALEXANDRU: Să-mi aduci aminte să-ţi spun ceva! Elizo, vezi ce-i cu mama, parcă nu se simte bine.

ELIZA *(zîmbind)*: Ai băgat tu de seamă? Ei, dacă mama nu se simte bine, vă las singuri. *(Iese.)*

SCENA 12

ȘTEFAN, ALEXANDRU

ȘTEFAN: Cred că s-a supărat. A simțit că vrei să rămînem singuri.

ALEXANDRU: Dragul meu, eu am un principiu: să faci pentru familie toate sacrificiile, dar ea să nu știe cu ce preț. E mai bine.

ȘTEFAN: Atunci, să profităm, nu e așa, ca doi îndrăgostiți, de singurătate. Ce voiai să-mi spui, boierule?

ALEXANDRU: Eu? Nimic! Să mai stăm așa de vorbă, ca între bărbați. Femeile au un dar de a mă deprima!...

ȘTEFAN: Atunci dă-mi voie să-ți spun eu ceva.

ALEXANDRU: Mă rog matale, spune.

ȘTEFAN: Domnule Irimescu, n-aș vrea să mi-o iei în nume de rău, dar m-am gîndit să tratez cu dumneata o afacere.

ALEXANDRU: Să auzim.

ȘTEFAN: Bucățica aia de pămînt de la Movilița, aia pe care ai trecut-o pe numele meu înainte de naționalizare...

ALEXANDRU *(palid, îl întrerupe nervos)*: Ce-i cu ea?

ȘTEFAN: Aș vrea să ți-o plătesc acum, să-mi rămînă mie definitiv.

ALEXANDRU: Pentru ce? Nu ne-am înțeles de la început să facem formele în regulă și să mi-o restitui cînd se isprăvește pasa asta proastă?

ȘTEFAN: Sigur că da, ne-am înțeles, și cuvîntul meu e cuvînt! Dar uite, dragul meu, eu am mutat-o acolo pe mama, stă în căsuța aia cît o găoace de ou, și aș vrea să mai clădesc ceva, să măresc casa.

ALEXANDRU: Mărește-o dragă, am să te despăgubesc cînd ai să mi-o restitui!

ȘTEFAN: Nu mă îndoiesc eu de dumneata, dar vezi, mă gîndeam că și matale ai nevoie de bani în acest moment și eu aș vrea să am undeva pe lume un loc al meu, un nimic, un moft, o proprietate. Mă înțelegi, nu?

ALEXANDRU: Iartă-mă, *mon cher*, dar eu nu sînt dispus să vînd locul.

ȘTEFAN: Ce contează la dumneata, domnule Irimescu? Trei pogoane și jumătate!

ALEXANDRU: Dragă, nu vînd nimic.

ȘTEFAN: Am putea să vorbim liniștiți despre preț, ca să nu mai ai dificultățile pe care le ai azi în casă.

ALEXANDRU: Dar nu vînd.

ȘTEFAN: Regret, dar eu tot va trebui să clădesc acolo și va fi mai dificil pe urmă să-ți restitui locul care, conform tuturor actelor, e al meu

ALEXANDRU: Dificil? Dar onoarea dumitale, solidaritatea dumitale de clasă? Așa îmi plătești încrederea pe care am avut-o în dumneata, în familia din care te tragi?

ȘTEFAN *(îl privește adînc în ochi)*: Și dumneata cum îmi plătești încrederea pe care am avut-o cînd am primit să camuflez palma asta de pămînt golaș, în care... în care...

ALEXANDRU *(dă înapoi)*: În care?...

ȘTEFAN: Știi că aș putea, în orice clipă, să vînd statului locul ăsta cu tot ce conține subsolul lui?

ALEXANDRU: Nu conține nimic! E o paragină.

ȘTEFAN: Adevărat? Dar balta aia care se formează în fundul grădinii și care are gust de petrol? Și...

ALEXANDRU: Taci! Nu știe nimeni, nimeni pe lume!

ȘTEFAN: O asemenea taină, domnule Irimescu, oricît am fi noi de prieteni, nu poate fi un dar. Nu-ți pot face un dar atît de scump.

ALEXANDRU: Și atunci, ce vrei?

ȘTEFAN *(cinic)*: Pot să grăbesc lucrurile, să declar statului ce fel de loc e ăsta. Dar dumneata nu poți să declari că mi l-ai vîndut de formă.

ALEXANDRU *(se frămîntă)*: Propui vreo tranzacție?

ȘTEFAN: Eu? Nu.

ALEXANDRU *(se plimbă prin odaie, se oprește în fața lui)*: Acultă-mă bine. La Movilița poate să fie petrol, poate să nu fie. Dar să presupunem că e. Am avut și o moșie și cred că am s-o mai am odată. Sînt ale fetei mele. Într-o zi sau alta, are să le moștenească ea.

ȘTEFAN: Domnișoara Veronica nu arată nici un fel de interes pentru asemenea lucruri.

ALEXANDRU: Se preface. E abilă.

ȘTEFAN: N-aș crede. E dură. Am fost îndrăgostit de ea un an întreg și m-a privit ca pe un perete.

ALEXANDRU: E cochetă. A vrut să te ducă la exasperare.

ȘTEFAN: Cred că e îndrăgostită de colegul ei de... „studii!"...

ALEXANDRU: Praf în ochii oamenilor. Ca să aibă o situație mai bună în fabrică, să nu i se scoată pe nas că e fie-mea. Joacă rolul democratei convinse.

ȘTEFAN: Îl joacă și acasă.

ALEXANDRU: E o bună actriță.

ȘTEFAN: M-a umilit un an întreg. Am ajuns aproape s-o detest.

ALEXANDRU: Asta înseamnă că ai ajuns pe o culme a iubirii.

ȘTEFAN: Ar merita, în adevăr, să nu mai aibă nimic, cînd se vor schimba lucrurile.

ALEXANDRU: Ar merita să aibă tot, frumoasă și tînără cum e. Și dumneata ai merita să moștenești, după moartea mea, Goldana, așa refăcută cum e, Movilița, casa asta, bijuteriile.

ȘTEFAN *(cu îndoială)*: I le-ai păstrat?

ALEXANDRU *(nepăsător)*: Intacte.

ȘTEFAN: Și pe ce cale o vom convinge?

ALEXANDRU: Sentimentală, dragă.

VOCEA LUI ILIE *(de afară)*: Ești zgîrcită, asta e, ești o zgripțuroaică!

ALEXANDRU: Taci!

ȘTEFAN *(repede)*: Voiam să te rog ceva.

ALEXANDRU: Da, spune!

ȘTEFAN: Am o ladă, știi dumneata, o ladă cu niște rezerve. Nu mai încape la mine. Vrei s-o primești la dumneata în odaie?

ALEXANDRU *(șovăie)*: O ladă?... Și dacă?... Mai ai și sacul la mine... Ai adus-o cel puțin după ce se întunecase?

ȘTEFAN: Sigur. Nici o grijă. Și pe urmă, la dumneata, proprietarul meu... *(Zîmbește.)* Deocamdată numai proprietarul meu. Cui o să-i treacă prin minte?

VOCEA LUI ILIE: Mă persecuți!

SCENA 13

Aceiași, ILIE

ILIE *(vine cu o mulinetă pentru undiță și cu un fir lung)*: Puneți țara la cale? Veronica nu-i aici?

ALEXANDRU: Nu s-a întors încă.

ILIE: Eliza nu-mi mai dă.

ȘTEFAN *(amabil)*: Ce vă trebuie?

ILIE: O țigară.

ȘTEFAN *(scoate tabachera)*: Poftiți! Poftiți!

ALEXANDRU *(duce mîna la buzunar alene)*: Lasă, dragă, că puteam să-i dau și eu. *(Dar nu scoate tabachera.)*

ILIE *(aprinde țigara, se așază pe un scaun și învîrtește mulineta)*: Strașnic instrument! Numai doi crapi

pe zi, dacă socotesc, înseamnă şaizeci de crapi pe lună. *(Scîrţîie mereu cu mulineta.)*

ALEXANDRU *(lui Ştefan)*: Puţin mai tîrziu. *(Cu înţeles.)* Cînd vom sta la masă... cu toţii...

ILIE: Somnul se prinde cu vişină?

ŞTEFAN: Iartă-mă, eu nu mă pricep.

ALEXANDRU: Isprăveşte, Ilie, cu scîrţîietoarea aia. Îmi joci pe nervi.

ILIE *(în admiraţie)*: Parcă ştii tu ce mulinetă e asta!

SCENA 14

Aceiaşi, VERONICA

VERONICA: Bună seara. *(Îşi scoate haina, trece la masa ei.)*

ŞTEFAN: Sărut mîna, domnişoară Veronica!

ALEXANDRU: Ce, nu mai ştii să dai mîna? Aşa e moda la proletari?

VERONICA: Ne-am mai văzut şi azi de dimineaţă.

ŞTEFAN: Adevărat. Ne-am întîlnit în curte cînd plecam.

ALEXANDRU: Unde ai stat pînă acum? Cursurile doar s-au închis de trei zile.

VERONICA: Am avut două ore de pregătire şi o şedinţă.

ALEXANDRU: Iar şedinţă?

ŞTEFAN: Interesantă?

VERONICA: Interesantă.

ŞTEFAN: O şedinţă interesantă e ca o experienţă de viaţă bogată. Rămîi întotdeauna cu ceva.

ALEXANDRU *(ironic)*: Cu ce?

ŞTEFAN: Cu principii... Cu învăţăminte... Azi, cînd accentul se pune atît de tare pe colectivizare şi pe industrie, bineînţeles...

VERONICA *(îşi potriveşte o coală de hîrtie pe o planşetă)*: Îmi daţi voie să iau lampa de pe masă? *(Ia lampa de pe măsuţa la care stau ei.)*

ALEXANDRU: Iar lucrezi?
VERONICA: Pentru examene.
ŞTEFAN: Eu vă admir. O fată curajoasă, o fată harnică.
ILIE: Eu nu m-aş însura cu o fată ca ea. Sigur, nu se pune problema, fiindcă mi-e rudă. Dar, chiar dacă nu mi-ar fi... n-aş lua-o! Nu.
VERONICA *(rîde încet)*: De ce, nene Ilie?
ILIE: N-ai nimic feminin... Parcă eşti... o ordonanţă. Te scoli devreme şi te culci tîrziu, şi cînd eşti trează, munceşti.
ALEXANDRU: Ilie!
VERONICA *(rîde şi se duce să deschidă fereastra)*: E un aer greu aici! Afară e răcoare.
ALEXANDRU: Lasă fereastra, n-am poftă să audă toată lumea ce se vorbeşte în casă.
VERONICA *(o închide)*: Am s-o deschid mai tîrziu.
ŞTEFAN: Iată un om hotărît. Amînă, dar nu renunţă.
VERONICA *(la masă)*: Aţi mîncat?
ALEXANDRU: Încă nu.
ILIE: Nu ne-a dat.

SCENA 15

Aceiaşi, PAVEL

PAVEL: Bună seara.
VERONICA: Pavel! Cine ţi-a deschis?
PAVEL: Bunica ta! Am intrat prin bucătărie.
VERONICA: Nu s-a auzit soneria.
PAVEL: Mi se pare că îţi deranjăm familia. Să ne iertaţi. Era mai bine dacă veneai tu la noi.
ALEXANDRU: Unde?
PAVEL: La noi acasă.
ALEXANDRU: Fata mea nu obişnuieşte să se ducă la colegi acasă.

PAVEL: Iertaţi-mă, locuiesc cu familia mea.
ALEXANDRU: Cu oricine ai locui, tinere.
ILIE *(lui Pavel)*: Ai văzut mulineta mea? E străină! Ce calitate!
VERONICA *(fără să-i asculte)*: Stai jos, Pavel. Ai adus compasul tău? Al meu s-a cam stricat.
ALEXANDRU *(nervos)*: Să mergem dincolo, dragă. *(Iese.)*
ŞTEFAN: Cum vrei dumneata. *(Către Pavel.)* Dar eşti îmbrăcat, tinere, ca un *arbiter elegantiarum*. Îmi creşte inima cînd vă văd aşa.
PAVEL *(dur)*: Inima dumitale! Şi de ce creşte?
ŞTEFAN: De bucurie! Ştii ce înseamnă *arbiter elegantiarum*? E pe latineşte şi înseamnă...
VERONICA: N-ai vrea, domnule Ştefan, să te duci după tata? Te aşteaptă!
ŞTEFAN: Succes la lucru. *(Iese.)*
VERONICA: Ce tip stupid acest Ştefan!
ILIE *(Veronicăi)*: N-ai o ţigară?
VERONICA: Eu? Ştii că nu fumez.
ILIE *(lui Pavel)*: Nici dumneata?
PAVEL *(îi întinde)*: Mărăşeşti.
ILIE: Proaste. Mă duc după ei, că au mai bune. *(Iese.)*

SCENA 16

VERONICA, PAVEL

VERONICA: De ce nu stai jos, Pavel?
PAVEL: Pentru că nu mai văd scaunul. Nu mai văd deloc.
VERONICA: O, era să uit. *(Îl sărută pe ochi.)* Acum vezi?
PAVEL: Foarte bine! Te văd! Şi eşti foarte frumoasă azi! Curios! Ce ţi s-a întîmplat? De obicei eşti atît de urîtă! Dar ştii, urîtă de mi-e frică să mă apropii de tine. *(O strînge în braţe.)*

VERONICA: Învățăm?
PAVEL: Învățăm. *(Se așază la masă.)*
VERONICA *(se așază și ea, dar nu-și găsește locul)*: Ce ar fi să începem cu o pauză de zece minute?
PAVEL: Ești obosită?
VERONICA: Puțin. *(Se duce și deschide fereastra.)* Uite ce minunat e afară, e răcoare și umed, miroase toată vegetația. Ca în pădure, după ploaie.
PAVEL: Ce liniște e în clipa asta! Ascultă!
VERONICA: Și cît cer, cîte stele!
PAVEL: Și dincolo de gară alte stele de-a lungul rîului, casele!
VERONICA: Știi, stau seara și mă uit la luminile acelea mici și-ți caut casa.
PAVEL: Și o găsești?
VERONICA: Cum să nu! Uite, e steaua mică de lîngă cea verzuie care parcă clipește. Pornești așa de la luminile fabricii care sînt ca un șirag de mărgele, și după lumina verzuie, care e la dispensar, steaua aia mică, mică, e casa ta. Uite, mama ta nu s-a culcat.
PAVEL: Adevărat. *(O strînge la piept.)* Eu n-aș fi găsit-o.
VERONICA: Dacă aș sta eu acolo, m-ai fi găsit. Cîteodată, noaptea, mă uit pe fereastră și nu vreau să mă culc pînă nu se stinge lumina la tine.
PAVEL: Veronico! Am să mă culc mai devreme, dacă e așa. De asta sînt ochii tăi atît de obosiți cîteodată. *(O mîngîie.)* Mai mari și mai obosiți decît de obicei. Cît de mari vrei să se facă? Să nu mai rămîie nici obraz, nici nas, nici gură? Toată Veronica mea să fie numai ochi? Uite, ai și slăbit.
VERONICA: Să treacă examenele și am să mă refac. Proba practică o dau cu maistrul Mihai. Nu știu de ce am impresia că nu are încredere în mine, și eu mă intimidez în fața lui.
PAVEL: Îți simți vreo vină?
VERONICA: Eu? Nu. Dar e parcă o situație falsă în...

PAVEL: În ce?
VERONICA: În tot ce trăiesc eu.
PAVEL *(îi ia mîna)*: Veronica mea, draga mea! Uită-te la mine! Aş vrea să-ţi spun din zori şi pînă seara cît te iubesc. Să-ţi răspund „te iubesc" la fiecare cuvînt al tău drăguţ sau înţelept. Dar uite că nu pot să-ţi spun numai asta. Trebuie, nu pot altfel, trebuie.

SCENA 17

Aceiaşi, ELIZA

ELIZA: Bună seara, domnule. Veronico, tata te roagă să-i dai douăzeci şi cinci de lei. Îi mai trebuie la furnituri mîine dimineaţă.
VERONICA: Nu mai am decît douăzeci de lei pînă la chenzină şi ştii că am nevoie de ei. Am dat tot salariul în casă.
ELIZA *(indiferentă)*: Bine, dar vezi că tata are să se enerveze. Şi aşa e foarte nervos în seara asta.
VERONICA *(îşi ia geanta)*: Uite cincisprezece lei.
ELIZA *(ia banii)*: Nu cred că o să se consoleze cu atît. *(Iese.)*

SCENA 18

VERONICA, PAVEL

VERONICA *(îşi trece mîna pe frunte)*: Ne-a tulburat. Spune, Pavel.
PAVEL: Ce cauţi tu în casa asta?

VERONICA: Dar... e casa mea, e familia mea.

PAVEL: Şi te simţi rudă cu familia asta?

VERONICA: Cu familia mea?

PAVEL: Vreau să spun, în afară de faptul că te-ai născut şi ai trăit aici, te simţi legată, te simţi aproape de ei?

VERONICA: Eu sînt legată de bunica.

PAVEL: Dar ceilalţi? Tatăl tău, care te jumuleşte de bani ca să-şi facă haine şi aşteaptă, împreună cu prietenii lui, să se întîmple o minune, şi...

VERONICA: Dar sînt ai mei, Pavele, sînt o moştenire grea, din cele la care nu poţi să renunţi.

PAVEL *(o întrerupe)*: De ce nu poţi să renunţi?

VERONICA: Ce s-ar face ei fără mine? Tata e bătrîn.

PAVEL: Nu e atît de bătrîn, nici atît de slab ca să nu poată munci.

VERONICA: Mama! Nici nu m-am gîndit vreodată că mama ar putea face ceva.

PAVEL: De ce? De ce n-ar putea?

VERONICA: Nici nu mi-a trecut prin minte! Şi bunica! Bunica e un om minunat. Ce s-ar face ea fără mine?

PAVEL: Bunica e într-adevăr a ta. Ea ar fi meritat să se nască azi.

VERONICA: Nu-i aşa? O cunoşti? O iubeşti şi tu? Nu-i aşa?

PAVEL: Veronica mea, ce cauţi tu aici?

VERONICA: Crezi că mă pot schimba, crezi că mă pot strica şi pe mine?

PAVEL: Tu trebuie să-ţi cheltuieşti acum energia ca să creşti om, nu ca să te aperi să nu te tragă înapoi. Nu poţi să-ţi imparţi forţele: şi să creşti, şi să te aperi, pricepi?

VERONICA: Dar nu sînt nişte monştri, cum crezi tu.

PAVEL: Tu singură ai spus adineauri: „Crezi că mă pot strica şi pe mine?" Strigătul ăsta a ieşit din fundul sufletului tău.

VERONICA *(se zăpăceşte)*: Aşa am spus? Am vrut să spun...

PAVEL: Cel mai de preţ, cel care e viu, nu mort, merită să fie salvat.

VERONICA: E o morală crudă.

PAVEL: În schimb, ceea ce trăieşti tu e imoral.

VERONICA: Pavele! Nu fi rău cu mine!

PAVEL: Veronica mea, draga mea. Nu sînt rău cu tine. Îndrăznesc să-ţi spun toate lucrurile astea pentru că te iubesc. Tu nu te cruţi! Mă gîndesc la viaţa pentru care te pregăteşti. Trebuie să intri în ea proaspătă. Veronico, uită-te la mine! Pleacă de aici!

VERONICA *(încet)*: Şi unde să mă duc?

PAVEL: La mine.

VERONICA: La tine? Ce spui, Pavele?

PAVEL: Ne căsătorim înainte de a isprăvi studiile. E totuna.

VERONICA: Şi ei?

PAVEL: Tu, nu ei! Lor ai să le trimiţi bani, salariul tău, dacă crezi că trebuie.

VERONICA: Am să mă gîndesc, să mă... Mi-e atît de milă de ei. Sînt ai mei de cînd m-am născut. Îi văd, îi cîntăresc, dar mi-e milă. Pe bunica însă, pe bunica o iubesc.

PAVEL: Cînd vom putea, o luăm la noi.

VERONICA: Am să mă gîndesc, Pavele.

PAVEL: Am să-ţi dau, Veronico, linişte de care ai nevoie. Te simt cîteodată încărcată de oboseală, muncind ca un om care duce în spate o povară; eu am să-ţi dau linişte. *(Zîmbind sfios.)* Altceva nu mai am să-ţi dau, decît linişte şi toată dragostea mea.

SCENA 19

Aceiaşi, ILIE

ILIE: Tinere, dă-mi o ţigară de aceea ordinară, de-a dumitale.

VERONICA: Nene Ilie, dacă sînt ordinare, de ce le fumezi?

ILIE: Ce să fac? Eliza nu mai vrea să-mi dea, vecinul Ştefan e în mare conferinţă cu taică-tău, stau cu uşile închise în dormitor, şi eu n-am nici un chiştoc.

PAVEL *(îi întinde pachetul)*: Sînt cam aspre, cam tari.

ILIE: Porcărie curată. *(Aprinde ţigara.)* Parcă fumezi păr. *(Veronicăi.)* Mai bine îmi dădeai tu patru lei şi îmi luam.

VERONICA: Nu mai am.

ILIE: Da, pentru mine nu ai, dar peşte prins de mine o să-ţi placă să mănînci?

VERONICA: Întîi să-l prinzi.

ILIE: O să vedeţi voi. Am o familie neîncrezătoare, tinere, asta... tovarăşe. Toată viaţa mi-au stat în drum, mi-au zdrobit cariera, mi-au pus piedici uite-aşa, uite-aşa! *(Arată cu piciorul cum.)* Au avut un om cu sclipiri de geniu între ei, şi l-au nenorocit.

VERONICA: Nene Ilie, lasă-ne să învăţăm.

SCENA 20

Aceiaşi, RUXANDRA

RUXANDRA *(intrînd cu o tavă cu două ceaiuri şi ceva de mîncare)*: Bună seara. Mîncaţi ceva, copii, beţi ceai.

PAVEL: Vă mulţumesc. Eu am mîncat.

RUXANDRA: Nu-i nimic. Învățați, vă obosiți, și nu strică încă o tartină.

VERONICA: În seara asta, bunico, e un concert simfonic la radio.

RUXANDRA: Am uitat.

VERONICA: Eu nu. *(Deschide radioul.)*

ILIE *(se uită la tavă)*: Ce le-ai dat? Mie nu mi-ai dat costiță.

RUXANDRA: Ilie, ai mîncat supă!

ILIE: Dar nu mi-ai dat costiță. Dumnealui tot nu vrea, că a mîncat acasă.

PAVEL: Poftiți... poftiți!

RUXANDRA: Ilie! Lasă că îți dau la bucătărie. Haidem acolo, e și Eliza. Îți dă și ea o țigară. Lasă-i să învețe.

ILIE: Îmi dă o țigară?

RUXANDRA: Sigur. Haide. *(Ilie iese.)*

VERONICA: Lasă că-i dă mama. Rămîi să asculți concertul.

PAVEL: Mereu n-o lăsăm să se culce.

VERONICA: O, bunica citește totdeauna pînă tîrziu! Altfel aș avea și eu remușcări. Stai jos, bunico.

RUXANDRA *(se așază)*: Dar să nu vorbim, să citim.

PAVEL *(rîde)*: Noi n-am vorbit deloc pînă acum. *(Citește tare.)* Bazată pe calcule vechi, mașina...

RUXANDRA: Beți mai întîi ceaiul, că se răcește.

(La radio se încheie concertul. Vocea crainicului : „Aseară a încetat din viață la Paris marele pianist român Șerban Grigoriu". *La radio începe* Sonata Lunii, *cîntată la pian.)*

RUXANDRA: Ah! Vai de mine!

VERONICA: Ce e? *(Nici un răspuns.)* Ce e, bunico?

PAVEL: Ce s-a întîmplat?

RUXANDRA: A murit Șerban Grigoriu!

VERONICA: L-ai cunoscut, bunico?

RUXANDRA *(emoționată)*: Puțin... pe vremuri... în tinerețe... Acela, copii... era...
PAVEL: Un mare artist...
RUXANDRA: Era un om curat.
VERONICA: Și ați fost prieteni?
RUXANDRA *(greu)*: Am fost prieteni... Am fost... mi-a fost profesor... și... și... Doamne, Doamne... Tare aș fi vrut să mor înaintea lui. Vedeți, copii, nu l-am mai văzut de mai bine de cincizeci de ani... dar gîndul că trăiește undeva, cîntă, că un om ca el se mai află pe lumea aceasta, pe cînd în jurul meu... gîndul ăsta mă ajuta să trăiesc. Și era și atît de frumos! *(Pauză. Cei doi tineri încep să înțeleagă și se emoționează.)*
VERONICA *(încet)*: Și nu ți-a mai scris niciodată?
RUXANDRA: Nu, n-a vrut să mă tulbure pesemne.
VERONICA: Și nu l-ai mai văzut?
RUXANDRA: Niciodată.
VERONICA: Și nu ți-a părut rău, bunico? Nu ți-a părut rău că ai ascultat de familie, că n-ai trăit altfel, că nu te-ai măritat cu el?
PAVEL: N-a fost nedrept?
RUXANDRA: Așa a trebuit. Nu se putea altfel. Dar citiți, copii, învățați.
VERONICA: Și te-ai gîndit toată viața la el, bunico?
RUXANDRA: M-am gîndit. Poate că fericirea e ceva despre care ne închipuim numai că există. Poate că e numai în mintea noastră.
PAVEL *(instinctiv îi trece brațul peste umeri Veronichii și ea se lipește de el)*: Ba nu! Există! E la îndemînă. Trebuie să vrei să o ai!
RUXANDRA: Poate că n-am știut. Sau nu se putea... Și ce om era... Era altfel decît toți oamenii. Ultima oară cînd l-am văzut, plănuiam să avem

la bătrînețe o grădină... *(Tace, cufundată în amintiri.)*

PAVEL *(încet)*: Să citim, Veronico. Las-o să se gîndească în liniște. Haide.

SCENA 21

Aceiași, ALEXANDRU, ELIZA

ALEXANDRU: Veronico, ți-a cerut mama ceva pentru mine.

VERONICA: N-am putut să dau decît cincisprezece lei.

ALEXANDRU: Foarte prost! Foarte prost! Poți să ți-i păstrezi, că n-am ce face cu ei. *(Îi dă banii înapoi.)* Mai citiți mult aici?

VERONICA: Abia am început, tată!

ALEXANDRU: E foarte prost obiceiul acesta de a citi seara. Bunica ta vrea poate să se culce, tu slăbești și te sfrijești! Nu mai merge așa! Nu mai poate să meargă!

VERONICA: Ziua nu am cînd să învăț, sînt la lucru. Trebuie să învăț seara.

ALEXANDRU: Învață mai puțin, renunță la examene, dar nu ne mai chinui pe toți. Ai să ajungi să te tuberculizezi. Destul.

PAVEL *(se ridică)*: Eu am să plec.

VERONICA: De ce? Nu pleca.

ALEXANDRU: Domnul *(nu-i găsește numele)* ...are dreptate. E mai cuminte decît tine.

VERONICA: Pavele, mîine o să învățăm la voi.

ALEXANDRU: Nu accept.

PAVEL: O să vedem mîine la curs, unde putem învăța. Noapte bună. *(Se îndreaptă spre ușă.)*

VERONICA: Noapte bună.

PAVEL *(tuturor)*: Noapte bună. *(Iese.)*

SCENA 22

VERONICA, RUXANDRA, ELIZA, ALEXANDRU

VERONICA: De ce l-ai dat afară, tată?

ALEXANDRU: Draga tatii, nu pot să te văd muncind atîta, nu mai pot. Inima mea de părinte se frînge.

ELIZA *(brutală)*: Atunci de ce îi ceri bani?

ALEXANDRU *(descumpănit o clipă)*: Bine, dăr... bine! Nu-mi mai fac hainele. Am terminat. Îmi pare rău numai de stofă. Nu se mai găsește azi așa ceva. O aveam din 1937! Am să umblu rupt! Nu-i nimic, nu-i rușine pentru un boier adevărat, azi!

RUXANDRA: Nu, Alexandre, mai așteaptă puțin. Poate să mai găsim ceva de vînzare.

ELIZA: Să vindem radioul.

ALEXANDRU: Radioul, nu!

VERONICA *(scurt)*: La chenzină, tată.

ALEXANDRU *(oftează și se așază. E frămîntat, nu știe cum să înceapă discuția)*: Fermecător om e Ștefan.

ELIZA *(ironic)*: Daa! Recunosc că are farmec cînd ne dă zahăr la negru cu preț de cartelă.

ALEXANDRU *(îi face enervat semn să nu audă Veronica, care desenează)*: E un prieten adevărat. Pe mine mă înduioșează cînd văd cît e de îndrăgostit de Veronica.

ELIZA: Auzi, Veronico, pe tine nu te înduioșează?

VERONICA *(ridică fruntea)*: Poftim?

ELIZA: Ștefan e îndrăgostit de tine. Nu te impresionează?

VERONICA: Știu că îmi face curte de mult, nu știu dacă e îndrăgostit și nu mă impresionează.

ALEXANDRU: De ce? E frumos, e tînăr, e... în cîmpul muncii, e de familie bună, e un prieten devotat al nostru, al tuturor.

VERONICA *(desenează)*: Treaba lui.

ALEXANDRU *(nervos)*: Ba, pardon. E și treaba noastră! Ștefan ar putea să fie un bărbat bun, care te-ar scuti pe tine de atîta muncă. Crezi că în fiecare an ai să găsești un pretendent care să întrunească atîtea calități și să te iubească?

VERONICA: Nu alerg după pretendenți.

ALEXANDRU: Munca asta are să te pocească, să te usuce, să te îmbolnăvească. Mîine, poimîine, n-are să te mai ia nimeni...

RUXANDRA *(neliniștită)*: Alexandre, nu! Părinții ar trebui să înțeleagă, părinții nu... O, Doamne, de ce să procedezi așa?

ALEXANDRU: Mamă, procedez cum îmi dictează conștiința mea de părinte.

ELIZA: Care are azi o criză de virulență.

ALEXANDRU: Cine are?

ELIZA: Conștiința ta de părinte.

ALEXANDRU: Pe cinstea mea, trăiesc într-o casă de imbecili și nebuni.

VERONICA: Nu se poate lucra în liniște aici? Nu se poate trăi puțin în liniște?

ALEXANDRU: Vai, ce obosit sînt, sînt bolnav, obosit, trist! *(Pauză.)* Veronico, fata mea, trebuie să-ți vorbesc.

VERONICA: Acum?

ALEXANDRU: Acum. *(Se așază în fața ei.)* Tu ai avut părinți bogați; azi sînt săraci. Ce-ai să te faci? Ce-o să facem noi?

VERONICA: De mine nu mi-e frică, și pentru voi, vezi și tu... ce să fac, tată, ce să fac mai mult?

ALEXANDRU: Vrei să muncesc eu, care sînt bătrîn și slab? Maică-ta, pe care am ținut-o în puf și aș vrea s-o mai țin? Bunica ta poate? Ilie, care e bătrîn și el?

VERONICA *(se moaie)*: Eu fac cît pot, tată. Eu, vezi și tu, îmi dau toată osteneala.

ALEXANDRU: Nu, nu faci cît poți!

VERONICA: Ei, atunci să mă mărit, ca să fie în casă două lefi? Să mă mărit cu Ştefan pentru asta, numai pentru asta? Tată! Tată! Îţi dai seama ce spui?

ALEXANDRU: Fata mea, nu sînt chiar atît de naiv. Ştefan e un om fermecător şi e proprietarul Moviliţei, nu uita! A cumpărat-o de la mine.

ELIZA *(cu dispreţ)*: Trei pogoane jumătate. *(Cu scîrbă.)* Noi, în familie, ne-am vîndut mai scump!

RUXANDRA: Elizo!

ALEXANDRU: Trei pogoane jumătate! Trei pogoane jumătate! Imbecililor! Mă credeţi atît de prost? Dar la Moviliţa se află petrol. Auziţi? Zăcăminte de petrol!

ELIZA: Petrol? De unde ai scos-o?

ALEXANDRU: Am aflat-o abia în ajunul naţionalizării.

ELIZA *(practică)*: Ce înseamnă trei pogoane jumătate pe care se află petrol? Nimica toată!

ALEXANDRU: Serios? Două-trei sonde nu-ţi ajung?

VERONICA: Sondele cui? Pe ce lume trăiţi? Subsolul e al statului.

ALEXANDRU: Azi, dar mîine?

VERONICA: Care mîine?

ALEXANDRU: Joacă cu cărţile pe faţă, domnişoară; doar n-are să rămînă aşa în vecii vecilor.

VERONICA: Îţi închipui, în adevăr, că are să se schimbe? Că o să fiţi iarăşi moşieri şi proprietari? Pe ce lume trăiţi?

ALEXANDRU: Îmi închipui? Sînt sigur! Aştept! Ţineam să-ţi asigur viitorul de pe acum.

VERONICA: Nu avea grijă de viitorul meu.

ALEXANDRU: Nu se poate! Copilul meu, uită-te la mine! Eşti sînge din sîngele nostru, te-am crescut ca pe o floare, te-am adorat. Nu ne poţi abandona, nu poţi să laşi să-ţi scape un asemenea prilej! Ştefan cîştigă bine, ne poate ţine pe toţi. În curînd regimul se curăţă, noi recăpătăm Goldana, şi

dacă o să avem Movilița, atunci... am să trăiesc ca un stăpîn, fără griji, ca un rege!

VERONICA: Tată, acum ți-ai spus toate gîndurile, tot, n-ai ascuns nimic, da?

ALEXANDRU *(care știe că mai ascunde ceva)*: Nu, nimic! Ce să ascund?

VERONICA: Atunci, mi le spun și eu. Niciodată n-ai vorbit atît de clar, niciodată nu te-am cunoscut atît de bine! Ești gata acum să mă vinzi pe mine, fata ta, pe care spui că o adori, pentru trei sonde.

ALEXANDRU: Și tu, dacă ai o fărîmă de inimă, ai să te măriți cu Ștefan.

VERONICA *(ca dezmeticită)*: Adevărat că eu nu mai am ce căuta între voi!

RUXANDRA *(speriată)*: Veronico! Nu vorbi așa!

ALEXANDRU *(și mai furios)*: Te deranjăm! Ai vrea să poți gîndi în liniște la marxismul dumitale, la cele mai rapide metode de a mă ucide cu zile? Țin în casa mea un dușman al persoanei mele și al clasei mele!

VERONICA: Eu trăiesc printre dușmani și tac, ca o ticăloasă.

ALEXANDRU: Asta ne mai trebuie! Să te duci să mă denunți! Să mă oferi ca plată pentru avansările dumitale. Du-te, denunță-mă! Ce ai să spui? *(Eliza închide repede fereastra.)* Nu mai pot să te văd înaintea ochilor, nu mai pot! Trădătoare de clasă ce ești! Cu cine te-a făcut maică-ta, că cu mine nu semeni! Nu mai pot să te sufăr!

VERONICA: Atunci să nu te miri dacă nici eu nu mai pot trăi alături de voi. Să nu te miri dacă plec de acasă. Îmi ajunge. Plec. *(Începe să-și adune hainele, geanta, cărțile.)*

RUXANDRA: Veronico! Draga mea, cum se poate?

ELIZA: Nu ești în toate mințile? Ce-o să ne facem noi? Și tu, unde te duci?

ALEXANDRU: Ce-o mai întrebi? La derbedeul de adineauri, la comunistul ăla cu cămașa cadrilată; n-ai văzut că o poftea „să învețe"? La ăla cu care „studiază" dumneaei. Cu care trăiește, probabil!
VERONICA *(furioasă)*: Nu trăiesc cu el! Nu-i adevărat!
ALEXANDRU: Atunci de ce alergi la el? Cum de știi că o să te primească?
VERONICA: Mă mărit cu el. E un lucru hotărît de mult.
ALEXANDRU: Te măriți cu el? Te măriți cu el?
VERONICA: Da.
ALEXANDRU: Uite, dacă fiica mea, fiica avocatului Alexandru Irimescu, se mărită cu „tovarășul" Pavel, eu mă sinucid.
RUXANDRA: Alexandre!
ALEXANDRU *(ia un cuțit de pe masă și se așază în fața Veronichii)*: Dacă faci un pas afară din casă, peste pragul odăii ăștia, îmi tai vinele în fața ta.
VERONICA *(se oprește)*: Tată, aruncă cuțitul! Om în toată firea și faci o scenă ca o muiere nervoasă!
ALEXANDRU: Muiere, bărbat, mi-e indiferent. Rămîi acasă? Te cumințești? Ucigașa tatălui tău — pleci?

SCENA 23

Aceiași, ILIE

VERONICA: Am să plec.
ALEXANDRU *(șuieră)*: Îmi tai vinele!
ILIE: Ce zbierați așa? Dacă ați ști ce se întîmplă dincolo!
ELIZA: Ce se întîmplă? Ce tot spui?
ILIE: E descindere la Ștefan. Poliția! Caută peste tot. Cică a furat marfă de la cooperativă.
ALEXANDRU *(înghețat, aruncă cuțitul)*: Cum? Unde caută?

ILIE: În odaia lui.

ELIZA: Alexandre, ce e în lada pe care a adus-o la noi?

ALEXANDRU: De unde vrei să știu eu? M-a rugat să i-o iau în odaie pentru două zile. Cum să nu faci un serviciu unui vecin?

RUXANDRA: O, Doamne, ce-ați făcut? Ce-ați făcut?

VERONICA: Și asta ai făcut, tată?

ALEXANDRU: Am crezut că are în ea lucrurile lui, n-am știut...

VERONICA: Ai știut, tată!

ALEXANDRU: Habar n-am avut! Jur! Crezi că au să caute și la noi?

VERONICA: Va să zică, ai știut!

ALEXANDRU: Am știut, n-am știut, sînt tatăl tău! Dacă poți să mă scapi, scapă-mă!

VERONICA: Eu?

ALEXANDRU: Poate cunoști pe cineva! Milițienii ăia, poate că i-ai întîlnit vreodată, la vreo ședință, la o conferință.

ELIZA: N-au decît să ne aresteze. Crezi că la închisoare are să fie mai rău decît acasă?

RUXANDRA: Elizo, fata mea!

ELIZA: Eu pot să mor oricînd, nu am ce regreta, nu am ce spera.

VERONICA: Ce rușine! Ce rușine!

ALEXANDRU: Acum chiar ești în stare să mă denunți.

ILIE *(Veronichii)*: Stați un moment, să mă duc să trag cu urechea. *(Iese. Toți așteaptă concentrați.)*

RUXANDRA: Ce rușine mi-e! Ce rușine!

ELIZA: Nu ești deprinsă, mamă?

RUXANDRA: Cu furtul chiar? Nu, nu sînt! *(Se întoarce Ilie.)*

ILIE *(încîntat)*: Au plecat!

ALEXANDRU: Ești sigur?

ILIE: Au pus și sigilii pe ușă!

ALEXANDRU: Și Ștefan unde e?

ILIE: L-au luat cu ei şi cu nişte pachete!
ALEXANDRU *(răsuflă uşurat)*: Slavă ţie, Doamne!
VERONICA: Mîine să predai lada aceea.
ALEXANDRU: Eu, să mă dau singur în vileag? Să bănuiască cine ştie ce? Să-şi închipuie că am fost complici?
VERONICA: Dacă eşti sigur că nu ştii ce e în ea, nu e greu.
ALEXANDRU: Ne arestează, Elizo!
ELIZA *(ridică din umeri)*: Să ne aresteze!
ALEXANDRU: Poate că n-au să ne bănuiască. *(Veronichii, care şi-a adunat lucrurile.)* Iar pleci?
VERONICA: Da, plec.
ALEXANDRU: Tocmai acum, cînd sîntem într-o situaţie penibilă? Ce fel de suflet ai?
RUXANDRA *(brusc)*: Pleacă, Veronico. Pleacă, draga mea. Du-te între oameni curaţi. Tu, cel puţin, ai să trăieşti altfel. Mărită-te cu Pavel, făceţi-vă o viaţă dreaptă, după mintea voastră, după sufletul vostru.
ALEXANDRU: Mamă, o încurajezi?
ELIZA: Pleacă, Veronico! Lasă-ne în balta noastră. Du-te!
ALEXANDRU: Şi tu? Toţi împotriva mea?
ILIE *(curios)*: Da' unde se duce?
ELIZA: Pleacă de la noi!
ILIE: Acum? Noaptea? E un întuneric afară!...
VERONICA *(de la uşă)*: Într-o zi, am să viu să te iau, bunico!
RUXANDRA: Pe mine? Ce-ai să faci cu mine? O femeie bătrînă, care toată viaţa a îndurat şi a tăcut!
VERONICA *(de la uşă)*: Am să mă întorc să te iau, bunico, într-o zi. *(Iese.)*
ILIE *(mirat)*: Pe întunericul ăsta!
ALEXANDRU: E nebună. E total smintită!
ELIZA: Să mergem, Alexandre.
ALEXANDRU: Unde?

ELIZA: În odaia noastră.

ALEXANDRU: Şi ce să facem?

ELIZA: Să dormim.

ALEXANDRU: Dacă ne denunţă ea?

ELIZA *(ridică din umeri)*: Atunci ne arestează. Hai să ne culcăm.

RUXANDRA: Duceţi-vă în odaia voastră. Lăsaţi-mă singură. Duceţi-vă, oameni ticăloşi. Plecaţi. *(Eliza, Alexandru şi Ilie ies surprinşi, uitîndu-se unii la alţii. Ruxandra, singură, murmură pentru ea.)* Duceţi-vă... duceţi-vă, lăsaţi-mă singură. *(Deschide fereastra.)* Cîte stele! Şi Ilie spunea că e întuneric. Ce noapte luminoasă! Are să găsească bine drumul, fetiţa! I se mai aud încă paşii! Ce noapte luminoasă!

CORTINA

PIESA VĂZUTĂ DE...

Piesa Luciei Demetrius *Trei generații* este într-un anumit sens o suită de tablouri de familie în care pe prim plan au fost reliefate caractere diferite de femei ale căror visuri și năzuințe au fost înăbușite sau au prins aripi să zboare spre înălțimi în funcție de societatea în care au trăit.

ADA SIMIONESCU

„Ruxandra — de-a lungul a trei generații"
(*Scînteia tineretului,* 20 mai 1956)

Lucia Demetrius a scris de fapt pe tema înfrîngerii visurilor de fericire ale femeii trei piese, o mică trilogie, în care unele personaje reapar, altele nu (...) Fiecare dintre aceste piese, fiecare act cu alte cuvinte, se susține pe propriul său conflict (...)

Pentru a suda mai puternic lanțul dramelor acestei familii, scriitoarea a inițiat participarea la conflict a unor personaje secundare, care marchează cu prezența lor, precum o pendulă veche de familie, etapele succesive ale dramei. Remarcabile în această privință, aparițiile domnișoarei Macri „cea mică", care fixează, din primul act, în ciuda posturii sale ridicole, drama măruntă a fetei sărace „de familie" care așteaptă zadarnic căsătoria surorii mai mari pentru a-și dobîndi și ea fericirea, alături de „un domn bine".

Nu ni se pare lipsit de interes faptul că în primele două acte — acolo unde pasiunile se înfruntă firesc și puternic — textul literar al piesei este, adeseori, străbătut de un suflu de poezie autentică. [...]

V. MÎNDRA

„Trei generații" de Lucia Demetrius
(*Gazeta literară* 3 mai 1956.)

Trei generații (1956) și *Arborele genealogic* (1957) reprezintă creațiile cele mai însemnate ale Luciei Demetrius pe tărîmul teatrului românesc. Ca și în proza acestor ultimi ani (...) scriitoarea urmărește în piesele amintite destinul unor familii văzute în evoluția istorică, cu toate procesele de înălțare și de coborîre ce decurg din atitudinea acestor oameni față de transformările sociale, de noul climat moral. Aci cred că se află matca cea mai fertilă a talentului Luciei Demetrius: în surprinderea dialecticii vieții de familie, a conflictelor ce se ivesc, pe acest perimetru restrîns, dar caracteristic pentru noile relații între oameni.

VALERIU RÂPEANU
„Prefața" la volumul *Dramaturgie română contemporană*, Editura tineretului, 1967

Am revăzut aseară, după foarte mulți ani (piesa e scrisă în 1956), *Trei generații*, pe aceeași scenă unde pe vremuri s-a jucat pentru întîia oară. Teatrul „Bulandra" a reluat-o — pentru mare parte a publicului, ea constituind o premieră — într-o montare în întregime nouă. Sarcina distribuției de azi a fost cu atît mai grea cu cît avea să facă față amintirii unor mari creații. Examenul a fost trecut cu succes, transpunerea scenică reușind să dea textului întreaga semnificație socială și umană: drama unor existențe pierdute în vechea societate românească unde viața și dragostea erau supuse tiraniei familiei și intereselor burghezo-moșierimii. Parcurgînd perioada dinaintea primului război mondial pînă în anii puterii populare cînd cea mai tînără generație își poate alege nestingherită drumul, piesa Luciei Demetrius e o frescă de moravuri admirabil surprinsă și o galerie de tipuri care sînt tot atîtea roluri generoase pentru interpreți (...) Spectacolul de la „Bulandra" mi-a produs o deosebită satisfacție, confirmîndu-mi convingerea exprimată în repetate rînduri că în dramaturgia din ultimele trei decenii există lucrări trainice a căror nereprezentare e o pagubă pentru teatrul românesc din multiple puncte de vedere. Teatrul „Bulandra" are meritul de a fi demonstrat cu prisosință acest lucru (...)

TRAIAN ȘELMARU
(*Informația Bucureștiului*, 13. XI. 1974.)

În piesa Luciei Demetrius se poate vorbi de prezența acelor permanențe omenești care au trasat de mult o dîră profundă în istoria dramaturgiei, valorificînd însă, prin contrast față de trecut, și virtuțile acțiunii sociale, ale construcției datorită cărora conștiințele eliberate de servituți și apăsări își decid destinul și își apără solidar demnitatea. Elaborarea caracterologică a personajelor, fără excese (...) aruncă o nouă lumină asupra unei frumoase lucrări a dramaturgiei primului deceniu de după Eliberare.

N. BARBU
(*Cronica*, nr. 50/13. dec. 1974.)

Putem spune cu certitudine că timpul nu a prăfuit dialogul captivant, caracterele puternice, nuanțate și pitorești din *Trei generații*, nu a uzat nimic din forța și adevărul ideii centrale sub care trăiesc femeile în secolul piesei, adică de prin 1850 pînă după 1944: devenirea de la umilință la demnitate, odată cu devenirea societății.

RADU ROMAN
„Trei generații"
(*România literară*, 28 noiembrie 1974)

Toate operele sale, de la narațiuni la comedii, reflectă o problematică modernă, pusă la ordinea zilei de către realitatea socială a unei țări în curs de evoluție economică și politică. În tratarea acestei noi tematici naționale, Lucia Demetrius dovedește o stăpînire neobișnuită a mijloacelor teatrale, o deplină experiență scenică. În *Trei generații* autoarea dezbate problema seculară a emancipării femeii, văzută prin prisma a trei momente evolutive fundamentale ale societății românești.

LAMBERTI TREZZINI
(Revista *Teatro Nuovo* din Roma.)

Teatrul Luciei Demetrius este în întregime axat pe dezbateri politice, etice şi sociale contemporane, chiar atunci cînd sînt aduse în scenă momente din trecut. Evenimentele sociale stau la baza unor conflicte psihologice urmărite cu mijloacele teatrului realist tradițional al unui Gorki, de pildă. Mediile prezentate sînt variate. Tipologia individuală reflectă bine marcat poziții de clasă. Tensiunea dramatică este obținută prin construcții antitetice sumare, dar decisive. Familii în proces de dezagregare şi recristalizare permanentă ilustrează conflicte acute între generații. Genealcgia şi ereditatea explicată social joacă dealtfel un rol de seamă. Dramele sale se supun acelui tezism care are la bază dialectica genealogiei mereu modificate prin determinarea sistemului social. În linia eticismului pronunțat, dualitățile sînt exteriorizate categoric. Depăşit prin manieră şi chiar prin idei, teatrul acesta rămîne una din cele mai importante atestări ale unei epoci de mutații sociale esențiale.

MARIAN POPA

Dicționar de literatură română contemporană —

Editura Albatros — 1971.

Lector: ELENA MITIŞ
Tehnoredactor: ION TUDOR

Apărut 1977. B.T. 15.III.1977. Tiraj 2 100. ex. broşate. Coli tipar 8,25.

Tiparul executat sub comanda nr. 969 la
Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

ULTIMELE APARIȚII ÎN COLECȚIA «RAMPA»

HORIA LOVINESCU

ULTIMA CURSĂ

AL. MIRODAN

ZIARIȘTII

AUREL BARANGA

VIAȚA UNEI FEMEI

MARIN SORESCU

MATCA

CORNELIU MARCU LONEANU

COMOARA DIN DEAL

D.R. POPESCU

ACEȘTI ÎNGERI TRIȘTI

LUCIAN BLAGA

MEȘTERUL MANOLE

EDITURA EMINESCU